

”Hei, me ollaan tää tehty jo ajat sitten, etten te ekoja olleet”. Havaintotutkimus verkko-opetuksen kehittämisestä

Piilola, Jaana

2012 Hyvinkää

”Hei, ette te ekoja olleet, me ollaan tää tehty jo ajat sitten”: Havainnointitutkimus verkko-opetuksen kehittämisestä.

Piilola Jaana
Terveiden edistämisen koulutusohjelma. Ennalta ehkäisevä hyvinvointityön johtaminen ja kehittäminen
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2012

Piilola Jaana

”Hei, ette te ekoja olleet, meillä tää on tehty jo ajat sitten.” Havainnointitutkimus verkko-opetuksen kehittämisestä.

Vuosi 2012

Sivumäärä 82

Opinnäytetyö on kehittämishanke, jossa tarkastellaan kehitysvamma-alan ammattitutkinnon verkko-opetuksen kehittämistä Helsingin Diakoniaopistolla. Kehitysvamma-alan tutkinnot ovat uusia tutkintoja joihin saimme koulutuksen järjestämisluvan vuonna 2010. Kehitysvamma-alalla ei ole ollut opetussuunnitelmaperusteista tutkintoa 15 vuoteen. Kehitysvamma-alan tutkimukset ovat pääsääntöisesti suuntautuneet lääketieteellisiin tutkimuksiin. Kehittämishankkeen tarkoituksena on mahdollistaa koulutus kehitysvamma-alan oppijoille helposti saatavaksi.

Verkko-opetuksen kehittäminen on yksi tämän päivän puheenaiheita. Yleensä sitä mietitään joko laitteiden ja teknisen toteutuksen näkökulmasta tai oppimisen ja osaamisen näkökulmasta. Olen tutkimuksessani tehnyt havaintoja suorittajan eli kouluttajan tehtäväkentän kautta.

Opinnäytetyön tavoitteena on avata työn kehittämisen kulmakiviä. Valintojen vapauskin voi olla este kehittymiselle. Työ tarvitsee selkeitä linjauksia ja selkeitä päätöksiä toteutukseen dynaamisesti ja tuottaakseen halutun lopputuloksen. Uusia näkökulmia koulutukseen tulee uusista näkökulmista oppimiseen ja sitä ohjataan sekä hallitusohjelmilla että Opetusministeriön suuntaamalla rahoituksella.

Opinnäytetyö on laadullinen havaintotutkimus. Tutkimuksen aineistona käytin omia muistiinpanojani ja kalenterimerkintöjäni ajalta lokakuu 2010 - tammikuu 2012. Kehittämishankkeet ovat praktisen tiedon tuottajia ja työelämän muutosta selkeyttäviä tapoja toimia.

Tutkimustuloksien mukaan tarvitsemme vahvoja päätöksiä oppilaitoksena vastaamaan tämän päivän haasteeseen verkko-opetuksen kehittämisessä. Olemme tänä päivänä uudessa murroksessa, josta kukaan ei tiedä mihin se johtaa. Linjapäätöksiä tehtäessä joudutaan tekemään ratkaisuja, joissa ei pysty nojaamaan aikaisempaan tietoon. Kehitysvamma-alalla työelämämuutokset ovat suuria. Erilaisia uusia järjestelyjä opettamisesta ja erilaisia rahoituspäätöksiä on tehtävä.

Ensimmäiset opiskelijat ovat opiskelemassa opintokokonaisuuksia verkossa. Tarjoamme verkko-opetusta myös lähihoitajaopiskelijoille koulutusohjelmaopintoihin. Työni mahdollistaa uuden koulutuksen saatavuuden.

Jatkotutkimusaihe voisi olla transferian toteutuminen diakonisesta yhteisöllisyyden lähtökohdasta. Kehitysvamma-alalla tapahtuu muutoksia, joilla on vaikutusta koulutustarpeisiin. Tutkimusaiheena voisivat olla myös oppimista estävien tekijöiden tutkimukset.

Asiasanat; verkko-oppiminen, sulautuva opetus, pedagogiikka

Piilola Jaana

“Hay, we have done the same a long time ago, you were the first I did not”. Detection re-
search network, the development of teaching

Year	2012	Pages	82
------	------	-------	----

This is a development project in which I made e-learning section of people with intellectual disabilities in the field of employee training on the Helsinki Diakonia College. Intellectual disability in the field of vocational qualifications is new to training and education we received permission to organize 2010. Intellectual disabilities people are not trained employees for 15 years.

The development of online learning in schools is one of today's talking points. In general, it is figuring out whether the equipment and the technical implementation point of view or from the perspective of learning and knowledge. I have done my research findings of the supplier or the trainer in e-learning by doing.

The aim of this thesis is to open up the development of criteria for the work. Freedom of choice can be an obstacle to development. The work needs a clear strategy and clear decisions can only realize a dynamic and in order to produce the desired outcome. New approaches to training should be learning from new perspectives, and it is controlled by both the government programs that the Ministry of Education, directing funding.

This study is ethnography research and qualitative research. In my research including qualitative research in general, the direction of the subject matter and purpose of the change. I used my notes and events in October 2010 - January 2012. Development projects are practical participants and changes in working order to clarify our ways of operating.

The results indicate that the decisions we need a strong educational institution to meet today's challenges in e-learning development. We are certainly in a new turning point in globalization, which no one knows where it leads. Making a line decisions must be made solutions which can not rely on the prior knowledge. There are so many variables. Intellectual disabilities in the field are large changes in working life. A variety of new arrangements for teaching and a variety of financial decisions must be made.

This development project was completed and the first students are studying online. We can provide the students with the practical nurse training courses. My objective to enable a new access to education have been respected. Do research to benefit from our organization, it is not made any decisions.

New studies could be transferian implementation of the deacon's point of view. Intellectual and Developmental Disabilities, the changes that affect the education and training needs. The study would be to prevent the learning factor.

Key words, e-learning, blended learning, pedagogy

1	JOHDANTO.....	7
2	TUTKIMUKSEN TAUSTAA.....	9
	2.1 Helsingin Diakonissalaitos.....	10
	2.2 Suomen koulutusjärjestelmä muodostuminen	11
	2.3 Tutkintoon johtava koulutus	12
3	TUTKIMUS.....	14
	3.1 Tutkimustehtävä	14
	3.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto.....	15
	3.3 Havainnointitutkimus tutkimus	16
	3.4 Aineisto	17
	3.5 Kehitysvammaisuus	17
	3.5.1 Lääketieteellinen vammaisuuden selitysmalli	18
	3.5.2 International Classification of Functioning Disability and Health, ICFDH18	
	3.5.3 Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus	
	ICF 2001.....	19
	3.6 Sosiaalinen malli	20
4	VIRTUAALISIA, JULKISIA OPPIMISYMPÄRISÖJÄ	20
	4.1 Pedanet	21
	4.2 Virtuaalikylä.....	22
	4.3 Innokylä	22
	4.4 SOTEFO-projekti, kehittämishankkeen ulkopuolinen arvioija	23
	4.5 Diakonia.....	23
5	KEHITTÄMISHANKE - SIITÄ SE AJATUS LÄHTI	24
	5.1 Moodle	26
	5.2 Esittely	27
	5.3 Etusivu	27
	5.4 Arvostava perhetyö	29
	5.5 Verkostotyö	29
6	TUTKIMUKSESTA NOUSEVAT TEORIAT.....	32
	6.1 Oppimisympäristöt	33
	6.2 Tutkijan oman oppimiskäsityksen muodostuminen tutkimuksessa	34
	6.3 Kokemuksellinen oppiminen.....	35
	6.4 Oppimisprosessi.....	37
	6.5 Reflektointi ja oppimispäiväkirja	41
	6.6 Osaamisen portfolio	42
	6.7 Verkko-opetuksen laatu.....	43
	6.8 Sulautuva opetus, Blended learning	43

7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	46
7.1	Johtopäätökset, tutkimuksen tulokset	46
7.2	Uusi opettajuus	47
7.3	Ratkaisumalli verkko-opetuksen kehittämiseen	49
7.4	Työsuunnittelun reunaehdot	50
7.5	Toteuttamisen reunaehdot	52
7.6	Olemassa olevia, selvittämättömiä ristiriitoja	53
7.7	Verkostoituminen, sosiaalinen media, verkottoituminen	53
7.8	Muuttuva työelämä	54
7.9	Tutkimuksen luotettavuus	54
8	JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET JA POHDINTA	55
8.1	Pohdinta	56
	Lähteet	60
	Kuvat	65
	Liitteet	68

1 Johdanto

Verkko-opetuksesta on tehty runsaasti erilaisia oppikirjoja, tutkimuksia, hankkeita ja selvityksiä. Tutkimuksista iso osa koostuu erilaisista pedagogisista ratkaisuista. Paljon on kirjoitettu myös verkkoon liittyvästä teknologiasta. Minun tutkimuksessani keskittyy niihin asioihin, joita pitää ottaa huomioon, kun verkko-opetusta kehitetään työn toteuttamisen ja tekemisen lähtökohdasta.

Verkko on tänä päivänä globaali. Se tuntuu olevan rajaton mahdollisuuksien aarreaitta. Sen järkevä hyödyntäminen tarvitsee paljon yhteistä puhetta. Miten voimme tukea opiskelijoiden yhteisöllisyyttä verkko-opetuksessa? Mitä eroa on verkkoistumisella ja verkostolla, ja miten ne tapahtuvat verkossa? Nämä kysymykset jätin seuraavalle tutkimuksen tekijälle. Tutkimuksessani pyrin vastaamaan kysymykseen: ”Mitä pitää ottaa huomioon rakennettaessa opetusta tutkintotavoitteisessa koulutuksessa?”

Samanlaista tutkimusta, jossa olisi keskitytty havainnoimaan työn etenemistä ja siihen vaadittavia toimenpiteiden kartoittamista en löytänyt. Sitä etsittiin sekä omasta kirjastostamme että Laurea-ammattikorkeakoulun kirjastosta. Olen siitä erityisesti kiitollinen kummallekin kirjastolle. Oman työn havainnointitutkimusta pidän hyvänä tapana työn kehittämisenkin näkökulmasta. Oman työnsä kriittisenä tarkastelijana voi tehdä aivan erilaisia havainnointeja kuin seurattessaan työn edistymistä toisen tekemänä tai jättäessään arvioinnin muille omasta työstään. Tavallaan omaa työtään voi tarkastella ilmiöinä. Työ tekeminen edistyy, kun ongelmakohdat selviävät.

Aloittaessani opinnäytetyöni suunnittelua ajatuksenani oli keskittyä opiskelijoiden palautteeseen verkko-opetuksessa kehitysvamma-alan ammattitutkinnon osioon Yhteistyö perheen ja moniammatillisen verkoston kanssa. Opintoni Laureassa aloitin syksyllä 2010. Minulla oli hyvin epärealistinen kuva siitä, kuinka nopeasti saan opiskelijat opiskelemaan verkossa ja pääsen keräämään palautteen.

Esittelen suomalaisen koulutusjärjestelmän luvussa 2. Kehitysvamma-alan ammattitutkinto on sosiaali- ja terveystieteiden jatkotutkinto. Kehitysvamma-alan tutkinnot ovat uusia tutkintoja ja saivat Opetushallituksen tutkinnon perusteita vuonna 2010. Tutkintojen suorittajilla ei ole vielä ammattinimikkeitä, vaan nimikkeistä käydään keskusteluja sekä työpaikoilla että ammattijärjestöissä. Ammattitutkinto on tarkoitettu alalle tulotutkinnoksi. Opiskelijoilla on usein pitkäkin työkokemus kehitysvamma-alalla mutta koulutus puuttuu.

Verkko-opettamisesta on kirjoitettu todella paljon viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Sinä aikana kirjoitetuissa kirjoissa ja sanastoissa on tapahtunut suuria muutoksia. Opetuksen painopisteet ovat siirtyneet opetuksesta opintojen ohjaamiseen. Opetustehtävien luonne on muuttunut. Suurimman muutoksen on tehnyt teknologia; mahdolltomasta tullut mahdollinen. Opetusteknologian haltuunotto on yksittäiselle kouluttajalle varmasti ylivoimainen tehtävä. Verkko-opettamisen ideointi, suunnittelu ja toteuttaminen tarvitsevat onnistuakseen yhteistyötä. Oppilaitoksissa näyttää olevan erilaisia hankkeita sekä oppilaitoksissa että oppilaitosten kesken.

Teoriaosuudessa esittelen pedagogisia ratkaisuja ja niiden näkökulmia. Uusimpana muotona on sulautuva opetus. Sulautuvassa oppimisessa ovat tyypillisiä uudet oppimisympäristöt, ja se eroaa monimuoto-opetuksesta, jossa yhdistyvät menetelmät. Pedagogiset ratkaisut eivät muodostu vain Opetushallituksen ohjeista vaan myös kirjallisuudesta. Ne ovat ratkaisuja, jotka näkyvät sekä visuaalisessa ilmeessä, materiaalien valinnoissa, annetuissa tehtävissä ja -eikä vähäisimpänä - työelämässä toteutettavina hankkeina. Oppimista tapahtuu kaikkialla ja kaikkina aikoina.

Tärkein pyrkimykseni työni kannalta on tehdä verkko-opetuksen kautta kouluttautuminen kehitysvamma-alalle saavutettavaksi ja kehitysvammaisten henkilöiden elämä näkyväksi ja merkitykselliseksi. Suomen tietoyhteiskunta- hanke korostaa hyvinvoinnin saavutettavuutta kaikille kansalaisille. Omien havaintojeni perusteella verkko-opettaminen ja verkossa tapahtuva ohjaus ovat aiheita, joita pohditaan kaikissa oppilaitoksissa. Miten työ edistyy, minkälaisia laitehankintoja tehdään, miten se toteutetaan...

Omaa kehittämishankettani tehdessäni havaitsin työn sujuvuuden kannalta seuraavia tilanteita. Työ edistyy ja helpottuu, kun opetuksessa on tehty selkeät pedagogiset linjaukset. Monimuoto-opetuksessa yhdistyvät menetelmät eikä se välttämättä vastaa tämän päivän tarpeita. Helsingin Diakoniaopisto on arvo-oppilaitos, opetuksen lähtökohtana on diakonisuus, joka tarkoittaa ihmisessä välittämistä, karitatiivista työtettä. Sen tuominen näkyväksi verkko-opetuksessa on Helsingin Diakoniaopiston oma haaste.

Tietotekniikan osaaminen ja hallitseminen ja siihen liittyvät linjaukset eivät ole ainoastaan taloudellinen kysymys, vaan voivat jopa nousta suureksi työhyvinvointikysymykseksi. Verkko-opetukseen liittyy myös useita havaittavia jo olemassa olevia ristiriitoja: opiskelun mitoitus, tehtävien tekeminen ja vieminen työelämään, uudet oppimisympäristöt ja niiden tunnistaminen, tiedon sirpaleisuus, uusi opettajuus ja monia muita. Tiedon ja osaamisen sirpaleisuutta joutuu opiskelijan näkökulmasta suunnittelemaan verkkoalustalla toteutettavassa mallissa paljon. Toisaalta opetushallituksen kriteerit nousevat tärkeäksi tekijäksi, toisaalta uusi muuttuva työelämä vaatii vastinetta.

Koulutuksessa pitäisi muuttuvassa yhteiskunnassa erityisesti ottaa huomioon uudistuminen. Elämme tällä hetkellä työelämän murroksessa kehitysvamma-alalla; laitoshoidtoa puretaan, vammaislakien muutokset ja kehitysvammaisten oman elämän päämieheyspyrkimykset ovat muuttaneet ja muuttavat työelämää.

Opiskelijat eivät tule alalle enää sen vuoksi, että asiakkaat ovat mukavia. Viimeaikaisissa keskusteluissa on noussut esiin, että työhön tultaisiin myös siksi, että voidaan toteuttaa itseään. Työn ja vapaa-ajan raja hämärtyy. Uudet sukupolvet eivät halua erottaa oman persoonan kehittämistä työstä vaan nuoret haluavat työssä omat henkilökohtaiset tavoitteensa. Muutos on hyväksyttävä. Kaikille on löydettävä tehtävä, ja kaiken työn pitää tulla hoidetuksi. Minua on puhuttanut kehitysvammaisten omassa pohdinnassa erityisesti seuraava runo. Sen ajatus on, että meillä jokaisella on oma paikkamme, kunhan löydämme sen. Kehittämishankkeeni tarkoitus on parantaa kehitysvamma-alan työntekijöiden ja asiakkaiden yhteistä työnäkyä heidän toimiessaan perheen ja verkoston kanssa.

Kehitysvammaisen runoilijan Vappu Salivuoren runon Elämän tarkoitus sanoin:

*”Elämän tarkoitusta on vaikea määritellä,
mutta koska se on meille annettu niin kai sillä
joku tarkoitus on. Sairaanhoidtajalla on tarkoitus
hoitaa sairaita. Tarjoilija tarjoilee ruokaa.
Kirjailija kirjoittaa kirjoja. Laulaja laulaa.
Kaikilla on joku tehtävä, joka täytyy hoitaa.*

*On myös ihmisiä, joiden tarkoitusta ei tiedä,
mutta kai niilläkin joku tarkoitus on.
Monet ihmiset kuolevat nuorina ja niiden työ
jää kesken. Kaikkeen täytyy tottua. Elämä on
arvoitus, jota on mahdoton ymmärtää.”*

2 Tutkimuksen taustaa

Olen omissa opinnoissani joutunut puolustamaan verkko-opetuksen kehittämistä, sitä että sen merkitys työelämässä on kehittämistyön ja opinnäytetyön arvoinen. Tutkimussuunnitelma on muuttunut alkuperäisestä haastattelututkimuksesta havainnointitutkimukseksi. Työni aloitusvaiheessa ajattelin, että käytän lähteinä vain verkkolähteitä. Työn edistyessä luovuini ajatuksesta ja käytin myös kirjallisuuslähteitä. Verkosta löytyy runsaasti lähteitä, joita olisin voinut

johdonmukaisesti käyttää, mutta lähdekritiikki kuitenkin aiheutti johdonmukaiselle käytölle esteen.

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ovat työelämähankkeita. Tämä verkko-opetuksen kehittäminen todellisessa työympäristössä oli suurempi hanke, kuin osasin kuvitella. Työni kehittyi mielestäni enemmän esiselvitykseksi verkko-opetuksen kehittämisestä kuin alkuperäisesti oli tarkoitus. Päätin keskittyä niihin asioihin, jotka ovat oleellisia ja huomioitavia vastaisuudessa tehtäviin verkko-opetuksen suunnitteluun omassa työssäni Helsingin Diakoniaopiston lisäkoulutuksessa.

Olen tehnyt kehittämishankkeissa monenlaista tutkimustyötä. Olen joutunut perehtymään Opetushallituksen ohjeisiin, laadullisiin ohjeisiin verkko-opetuksesta, erilaisiin oppimisympäristöihin ja pedagogiikkaan sekä avaamaan omaa oppimiskäsitystäni ja ihmiskäsitystäni uudelleen ja monia muita sellaisia asioita, joita en tätä hankesuunnitelmaa tehdessäni ottanut huomioon. Olen myös tästä syystä valinnut itselleni kaksi opintokokonaisuutta, joita suoritin verkko-opiskeluna. Sen lisäksi olen tutustunut moniin erilaisiin verkkomaailmiin.

2.1 Helsingin Diakonissalaitos

Helsingin Diakonissalaitos on perustettu 1867 everstinna Aurora Karamzinin aloitteesta ja hänen taloudellisella tuellaan. Diakonissalaitos on yleishyödyllinen säätiö, joka tarjoaa sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon palveluja ja näiden alojen koulutusta. Säätiön toiminta sisältää diakoniapalvelut, koulutuspalvelut, kehittämispalvelut sekä sisäiset palvelut. Tytäryhtiöistä merkittävimmät ovat Diacor terveyspalvelut Oy, Helsingin Diakonissalaitoksen Hoiva Oy ja Diakoniset kiinteistöpalvelut Oy. Konsernin palveluksessa on noin 1600 henkilöä, joista noin puolet työskentelee tytäryhtiöissä. Konsernilla on tavoitteena vastata yhteiskunnallisiin muutoksiin, erityisryhmien tarpeisiin ja huomioida arvoperusteinen diakonianäkökulma sekä palveluilla että koulutuksella. (Helsingin Diakonissalaitos)

Helsingin Diakonissalaitos on tarjonnut koulutusta perustamisestaan saakka. Diakonissakoulutuksen alku perustui keskieurooppalaiseen tapaan kouluttaa diakonissoja. Ensimmäiset diakonissat koulutettiin kohtaamaan ja auttamaan kärsiviä ja hoitamaan sairaita. Johtajatar sisar Linalta säilyneiden opetusmateriaalien perusteella opetuksen lääketieteellinen vaatimus oli laaja. Opetusta annettiin ainakin seuraavista aineista: anatomia, fysiologiassa, ensiavussa, dieettiopissa sekä tarttuvien tautien hoidossa. Lisäksi opetettiin sairaanhoidon periaatteita ja ammatin etiikkaa. Koulutukseen kuului myös oppimista käytännön työssä. Diakonissakoulutuksessa on tapahtunut suuria muutoksia, mutta aina koulutus on kuitenkin sisältänyt sairaanhoidon opetuksen. Diakoniaopistosta siirtyivät evankelisluterilaisen kirkon virkaan vaadittavat osuudet sisältävä diakoniaopetus Diakonia-ammattikorkeakouluun vuonna 1998. (Helsingin Diakonissalaitos, koulutuksen historia). Tarjoamme tänä päivänä sosiaali- ja terveysalan toi-

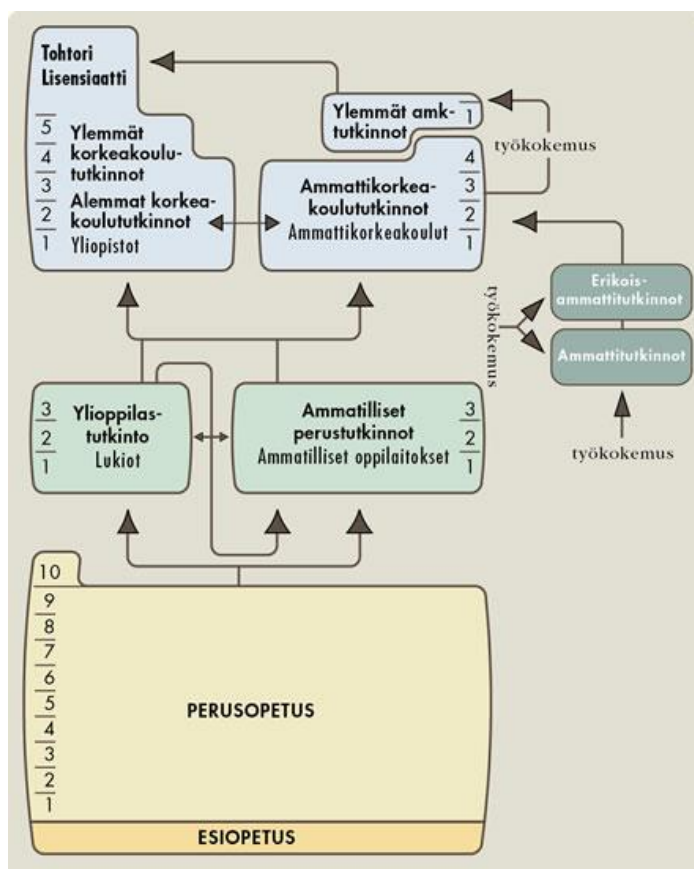
sen asteen ammatillisia perustutkintoja ja näihin tutkintoihin läheisesti liittyviä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. (Helsingin Diakonissalaitos, Koulutuksen historia.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon eri alojen koulutukset yhdistettiin vuonna 1993. Samana vuonna aloitettiin lähihoitajakoulutus, siis on sosiaali- ja terveysalan perustutkinto. Koulutus oli laaja-alainen sosiaali- ja terveydenhuollon perustehtäviin tähtäävä koulutus ja laajuudeltaan 100 opintoviikkoa. Lähihoitajakoulutuksen myötä päättyivät perushoitajakoulutus, kodinhoitajakoulutus, päivähoitajakoulutus ja kehitysvammaistenhoitajakoulutus. Koulutusyksiköt olivat toimineet erillisinä yksiköinä tarjoten koulutusta Helsingin Diakonissalaitoksen terveydenhuolto-oppilaitoksena, Helsingin Diakonissalaitoksen sosiaalialan oppilaitoksena ja Diakoniakoulutuksen tutkimuksen yksikkönä. Vuonna 1994 oppilaitokset yhdistettiin ja niistä muodostettiin Helsingin Diakoniaopisto. (Helsingin Diakonissalaitos, koulutuksen historia.)

2.2 Suomen koulutusjärjestelmä muodostuminen

Koulutusjärjestelmä Suomessa ryhmitellään koulutusasteisiin. Lainsäädäntö määrittelee tavoitteet koulutukselle sektoreittain. Lainsäädännön ohella laadunvarmistuksen takaavat opetussuunnitelmat, näyttötutkintojen perusteet ja opetusministeriön myöntämät koulutuksen järjestämisluvat, toimiluvat ja ulkoinen arviointi. (Opetushallitus, näyttötutkinnot)

”Yhdeksänvuotisesta yleissivistävästä perusopetuksesta (peruskoulu), jota ennen lapsilla on oikeus osallistua vuoden kestävään esiopetukseen, peruskoulun jälkeisestä koulutuksesta, johon kuuluvat ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus, korkea-asteen koulutuksesta, jota annetaan ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa.” (Kaavio 1) Opetushallitus, näyttötutkinnot)

Kaavio 1. Lainattu; Opetushallitus, näyttötutkinnot

2.3 Tutkintoon johtava koulutus

Ammatilliset oppilaitokset, erityisoppilaitokset ja kansanopistot järjestävät koulutusta ammatillisiin perustutkintoihin. Ikäluokasta noin 45 prosenttia aloittaa ammatillisessa peruskoulutuksessa joko peruskoulun tai lukion jälkeen. Opintojen tavoitteena on tukea opiskelijan omia vahvuuksia, yhteiskunnallistaa, tukea elinikäisen oppimisen mallia ja antaa valmiudet mahdollisiin jatko-opintoihin, harrastuksiin tai oman persoonallisuuden kehittämiseen. Ammatillisia perustutkintoja eri aloilla on 53 ja koulutusohjelmatutkintoja vuonna 2008 lopussa 120. (Opetushallitus, näyttötutkinnot.)

Ammatillisissa perustutkinnoissa osoitetaan ammattitaidon saavuttamisen ja alalle työllistymisen edellyttämät tiedot ja taidot. Ammatilliset perustutkinnot voidaan suorittaa joko aikuisten opinnoissa näyttötutkintona tai nuorisosteella ammatillisena peruskoulutuksena. Tutkinnot vastaavat vaatimustasoiltaan toisiaan. Nuorisosteiden opinnoissa ammatillinen osaaminen osoitetaan työelämänäytössä. Ammatilliset perustutkintojen laajuus on 120 opintoviikkoa. Koulutuksissa otetaan huomioon aikaisemmin hankittu osaaminen, joka saattaa lyhentää koulutusaikaa. (Opetushallitus, näyttötutkinnot.)

Ammattitutkinnot ovat mahdollisuus osoittaa laajempaa osaamista kuin perustutkinnon ammattitaitovaatimus edellyttää. Erikoisammattitutkinnossa suorittaja osoittaa osaamistaan alan vaativimpien työtehtävien hallinnassa. Ammatti- ja erikoisammattitutkinto suoritetaan aina näyttötutkintona, jossa ammattitaito osoitetaan tutkintotilaisuuksissa. Kehitysvamma-alan ammattitutkinto on tarkoitettu kehitysvamma-alalla toimiville työntekijöille. Koulutus soveltuu erityisesti työntekijöille, joiden tutkintoon ei ole kuulunut kehitysvamma-alan opin-
toja ja heillä on aikaisemmin suoritettu sosiaali- ja/tai terveystieteiden perustutkinto. Koulutukseen voivat hakeutua myös pitkään alalla toimineet, ilman tutkintoa olevat työntekijät. Tutkinto suoritetaan tutkinnonosittain näyttötutkintona. Tutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta osasta ja yhdestä valinnaisesta osasta. Koulutuksen voi suorittaa monimuotokoulutuksena työn ohessa tai oppisopimuskoulutuksena. (Opetushallitus, näyttötutkinnot.)

Ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon on laadittu tutkinnon perusteet opetushallituksessa ja niihin on määritetty tutkinnon osissa vaadittava ammattitaito, arvioinnin kohteet ja kriteerit sekä ammattitaidon osoittamistavat. Tutkinnon perusteissa on määritelty tutkinnon muodostuminen pakollisista ja valinnaisista osioista. Tutkintotoimikunta ja koulutuksen järjestäjä solmivat keskenään näyttötutkintojen järjestämissopimuksen. Se sitoo sekä tutkinnon järjestäjää että tutkintotoimikuntaa. Sopimuksen sisällössä on määritelty toiminnan kulku ja siinä on määritelty, ketkä voivat osallistua näyttötutkintoihin. Valmistavalla koulutuksella tarkoitetaan oppilaitoksessa tapahtuvaa tutkintoon johtavaa koulutusta. (Opetushallitus, näyttötutkinnot.)

Koulutus muodostuu erilaisista opetuksen toteuttamistavoista; lähi- verkko- ja etäopetuksesta sekä työelämässä tapahtuvassa oppimisesta. Hakeutumisvaiheessa opiskelijan kanssa yhdessä laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, joka huomioi hakijan aiemman osaamisen ja koulutuksen. (Studentum, Koulutuksen hakupalvelu.) Tutkinnon suorittamisesta laaditaan suunnitelma, joka kertoo opintojen aikana tehtävät tutkintotilaisuudet ja niiden aikataulut. Oppisopimuskoulutus on työnantajan ja työntekijän välinen koulutussopimus, joka tukee opin-
toja työelämälähtöisesti. (Opetushallitus, Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon perusteet. Liite 1)

Kehitysvamma-alan ammattitutkinto on tarkoitettu kehitysvamma-alalla toimiville työntekijöille. Koulutus soveltuu erityisesti työntekijöille, joiden tutkintoon ei ole kuulunut kehitysvamma-alan opin-
toja ja heillä on aikaisemmin suoritettu sosiaali- ja/tai terveystieteiden perustutkinto. Koulutukseen voivat hakeutua myös pitkään alalla toimineet, ilman tutkintoa olevat työntekijät. Tutkinto suoritetaan tutkinnonosittain näyttötutkintona. Tutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta osasta ja yhdestä valinnaisesta osasta. Koulutuksen voi suorittaa monimuotokoulutuksena työn ohessa tai oppisopimuskoulutuksena. (Opetushallitus, näyttötutkinnot.)

3 Tutkimus

Töttö (2000, 106-107) kirjoittaa, että laadullisen tutkimuksen haasteena on se, että oletetaan teorian nousevan aineiston analyysin jälkeen selkeästi esiin. Hänen mielestään näin ei oikeassa elämässä ole. Tutkimustani tehdessäni huomasin samanlaisen ongelman. Töttö (2000, 105) vertaa laadullisen tutkimuksen rakentamista pyramidin palasten asettelemiseen paikalleen. Hänen mielestään tutkijan pitää yllätyä ja oppia tutkimusta tehdessään. Kehittämishankkeen tekeminen oli työnä minulle ehkä elämäni opettavaisin prosessi. Jouduin asian tiimoilta opiskelemaan monia erilaisia teorioita.

Tutkimukseni kirjoittamisvaiheessa havaitsin, että tutkimukseni on etnografista tutkimusta. Alakysymyksenä on työn vaiheiden kuvaus ja tavoitteena on tuloksissa tehdä lyhyt prosessin kuvaus eri työvaiheista.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä pitää ottaa huomioon verkko-opetus pohjaa rakennettaessa?
2. Miten kuvataan työn prosessia?

Opinnäytetyöni on laadullinen havainnointitutkimus jossa pyrin siinä kiinnittämään huomioni niihin työn haasteisiin, joita havainnointini perusteella kehittämishankkeeni edetessä havaitsin. Pedagogian muodostuu kasvatustieteellisestä teoreettisista lähtökohdista. Havaintotutkimuksessa on peilattu eri kehittämisvaiheiden muistiinpanoja teoreettiseen tietoon. Työvaiheiden etenemistä olen kuvannut myös kerronnallisesti. Työni ei vastaa kysymyksiin laitehankinnoista eikä ota kantaa pedagogisiin ratkaisuihin.

3.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyö on kehittämistyöstä verkko-opetuksessa Helsingin Diakoniaopiston kehitysvamma-alan ammattitutkinnossa. Ammattikorkeakoulussa tehtävät opinnäytetyöt ovat tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Olen kehittämishankkeessani suunnitellut ja toteuttanut verkko-opetuksen Moodle-alustalle Kehitysvamma-alan ammattitutkintoon: ”Yhteistyö perheen ja moniammattillisen verkoston kanssa”. Verkko-opetuksen kehittäminen on Helsingin Diakoniaopiston lisäkoulutuksen tulevaisuuden strategia.

Kehittäessäni verkko-opetusta olen keskittynyt havainnointi menetelmään ja tutkijana tehtyihin havainnointeihini. Konteksti tutkimukselleni on verkko-opetuksen kehittäminen lisäkoulutuksessa Helsingin Diakoniaopistolla, ammattitutkinnon osa verkossa ja opetushallituksen tutkinnon perusteet kehitysvamma-alan ammattitutkinnon osioon. Tämä kontekstisidonnaisuus

rajaa vahvasti tutkimustani. Määrittelen tutkimustani omien havaintojeni perusteella työnkehittämiseen tarvittavaan toimintaan. Kuvaan luvussa kehittämistyö käsitteitä työn etenemisestä.

Tutkimuskohteeni on opetushallituksen kehitysvamma-alan ammattitutkinnon perusteista (OPH) (Liite 1) ja verkko-opetuksen laadullisista kriteereistä syntyvä prosessi (Liite 2) valmiiksi verkko-opetuksen pohjaksi. Pohjan tarkoitus on mahdollistaa itsenäinen opiskelu verkossa opiskelijan omalla aikataululla. Opiskelu on oppilaitoksen puolelta rajattu lukukauden aikana tapahtuvaksi. Tutkimus painottuu kuvaamaan prosessia ideasta valmiiksi tuotteeksi. Tutkimus sisältää raportoinnin havainnoinneistani ja OPH:n kriteerien toteuttamisesta valmiiksi opiskelu ympäristöksi.

Kehitysvammaisten ihmisten kanssa työskenteleville ei ole 15 vuoteen tarjottu heille suunnattua tutkintotavoitteista koulutusta. Koulutuksen merkitys korostuu yhteiskunnallisesti, koska suuria vammaishuollon muutoksia on tällä hetkellä tapahtumassa lainsäädännöllisesti. Laitos asumista puretaan, erityishuoltolaki yhtenäistetään vammaispalvelulakiin ja kehitysvammaisten yhteiskunnallistamisyhtymät vahvistuvat heidän itsensä ajamina.

Tavoitteeni on ymmärtää mitä tarvitaan, jotta prosessi johtaa ideasta vastaamaan vaatimuksia ja toteuttamaan työelämälähtöisyyttä. Merkitykset asioille syntyvät tutkijan kokemuksellisuudessa ja erilaisissa elämyksistä: löydöistä, havainnoinneista ja asiayhteyksistä.

Opinnäytetyö ylemmässä ammattikorkeakoulututkinnossa sisältää Rantasen (2006) mukaan aina selkeitä, työelämää kehittäviä ja tutkivia elementtejä. Tutkimuksessa voidaan painottaa sekä tutkimusmenetelmiä että kehittämistoimintaan tähtääviä menetelmiä. Tutkimukseni on havainnointitutkimus, joka muodostuu minun muistiinpanoistani ja materiaalista, joka edisti verkko-opetusalan syntymistä kehitysvamma-alan ammattitutkintoon.

3.2 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Kehittämishankkeilla on merkittävä rooli tässä ajassa sekä yhteiskunnallisesti, organisaatioiden tasolla että yksilöiden kehittämistasolla. Aktiivista osallistumista kuvataan kehittämistyönä. Siihen liitetään monia erilaisia käsitteitä, kuten järjestelmällisyys, kokemuksellisuus, reflektiivisyys eli itsekohtaisuus ja tuloksellisuus. Kehittämistyössä korostuu toimijoiden oma osallistuminen hankesuunnitteluun ja toteuttamiseen sekä kehittämishankkeiden tulosten hyödyntäminen ja jatkokehittäminen.

3.3 Havaintotutkimus

Havainnointitutkimuksella on tarkoitus kuvata todellista elämää ja pyrkimys on kuvata verkko-opetuksen kehittämistyötä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimusaineisto on koottu päiväkirjamerkinnöistä ja työn etenemisprosessista. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on sekä löytää että paljastaa jotakin uutta ja ennalta odottamatonta, ettei vain tyydyttäisi toteamaan jo olemassa olevaa tietoa. Lähtökohtana on aineiston yksityiskohtainen tarkastelu, jonka vuoksi tutkija ei voi määritellä sitä, mikä on tutkimuksen kannalta oleellista ja tärkeää. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160-166.)

Omilla havainnoinneilla on tarkoitus selvittää mitä tutkimuksen kohteessa tapahtuu; miten verkko-opetuksen kehittäminen onnistuu Helsingin Diakonissalaitoksen lisäkoulutuksessa, kehitysvamma-alan ammattitutkinnossa. Tarkastelen omia muistiinpanojani, verkko-opetuksen kehittämiskirjallisuutta ja muita verkossa toimijoita. Keskityn toiminnan kuvaukseen, koska sitä tapahtuu kaikkialla.

Rajasin työtäni oman kehittämishankkeen valmistumiseen liittyviin ongelmiin. Kirjallisuuden, joka koskee verkko-opetuksen kehittämistä, rajasin vain kolmea vuotta nuorempiin lähteisiin. Erilaiset laitteet, ohjelmat ja teknisen toteuttamisen jätin tutkimuksessani kokonaan ulkopuolelle. Minun oli vaikea löytää tutkimuksia, jotka olisivat riittävän uusia ja käsittelisivät samoja tutkimuskohteita kuin omani. Verkko-opetuksen kehittämistutkimuksia on tehty laitteistojen ja pedagogiikan lähtökohdista paljonkin, mutta ainakaan julkista tutkimusta aiheestani en löytänyt.

Havainnointimenetelmiä on useita erilaisia (Routio, 2007). Oma tutkimukseni on tehty osallistuvalla havainnointimenetelmällä, tutkija on fyysisesti läsnä tutkimuksessa. Olen tehnyt omasta hankkeestani havainnoiteja, jotka avaavat tutkimuksessani. Kehittämishanketta tehdessäni minun ajatukseni tutkimuksesta oli aivan erilainen. Analysoidessani olen myös joutunut epävarmuuteen siitä mihin koko työni tulee vastaamaan. Tutkimuksesta tulee validi (Anttila, 2006), jos tutkija elää siinä ympäristössä, jossa tutkimus tehdään.

Hirsijärvi yms. (1997,155) mukaan tutkimus on laadullinen, kun tutkimuksessa esiintyy seuraavia piirteitä; tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja tiedon kerääminen suoritetaan todellisissa ja aidoissa tilanteissa ja ihminen on tiedon välittämisen väline, tutkimuksessa käytetään päättelyssä induktiivista analyysia. Menetelmät on valittu laadullisen aineiston hankkimiseen tarkoitetuiksi, tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina tapahtumina ja tutkija on siitä tietoinen.

Metsämuurosen (2008,18) mukaan tapaustutkimukset ovat kvalitatiivista tutkimusta, koska kvalitatiiviset metodologiat ovat tiedonhankinnan strategioita. Tutkimus on selkeästi sekä tapaustutkimus että työkehittämistutkimus, koska se on myös empiirinen tutkimus. Tutkimuksen tarkoitus on ymmärtää ilmiötä, verkko-opetuksen kehittämistä. (Metsämuuronen, 16-18.)

3.4 Aineisto

Olen kerännyt tutkimustani varten muistiinpanoja noin 20 sivua, kalenterimerkintöjä sekä sivuhuomautuksia ja käynyt runsaasti keskusteluja verkko-opetuksen kehittämisestä eri henkilöiden kanssa. Kehittämishankkeeni aloitin syksyllä 2010 ja aineistoa keräsin tammikuuhun 2012 asti.

Teoriaosuuteen kerätyssä aineistossa on pedagogiikkaan liittyvä osio, julkisia ja avoimia verkko-opetuksen materiaaleja. Kehitysvammaisuuden määrittelyn tarkoitus on avata opiskelijoiden työelämää ja nähdä siellä tapahtuva muutos. Opetushallituksen rahoituspäätösten kohteita on opetuksen teoriaosuuden lähteinä, koska poliittinen päätäntä ohjaa opetuksen suuntaa yhä enemmän erilaisiin mobiileihin palveluihin. Tutkimuksen teoriaosuudessa, joka koskee verkkoa, tutkimusaineisto on pyritty rajamaan vain kolmea vuotta nuorempiin lähteisiin, koska opetuksen teknologia tällä hetkellä muuttuu todella nopeasti. Tästä se ajatus lähti (Luku 5) kuvaa kehittämishanketta.

3.5 Kehitysvammaisuus

Vammaisuutta on esiintynyt aina ja varmasti jatkossakin esiintyy. Kehitysvammaisten määrä vaihtelee ja myös kehitysvammaisuuden määrittelytavat vaihtelevat yhteiskunnan historian eri vaiheissa. Vammaisia on laskentatavasta riippuen jopa 10 prosenttia väestöstä. Kehitysvammaisten määrä on laskentatavasta riippuvainen. Maailman terveysjärjestön raporteissa ja monissa amerikkalaisissa tutkimuksissa on kehitysvammaisten määräksi arvioitu 2-3 prosenttia. Kehitysvammaliiton ylläpitämällä Kehitysvammahuollon tietopankin sivuilla kehitysvammaisuuden esiintymistiheydeksi arvioidaan Suomessa yli 1 prosenttia. (Kehitysvammaisten tietopankki.)

Vammaisuuteen liitetään usein sana sairaus ja vammaisista puhutaan usein potilaina. Vammaisuus ei ole sairaus, kehitysvammainen ihminen ei ole sairas kehitysvammaisuuden perusteella. Vammaisuuden käsitteeseen vaikuttaa yleinen ihmiskäsitys yhteiskunnallisen käsityksen kautta. Asumme Suomessa ja meillä on vahva työn kautta tarkasteltava elämän arvokkuuden mittari. Kehitysvammatyön ote on ollut niin sanottu hyväntekeväisyysmalli; kehitysvammat ovat autettavia, säälittäviä ja itsenäiseen elämään kykenemättömiä. Vammaisuutta

määritellään kuulematta lainkaan asianosaisia, siis kehitysvammaista, perhettä tai lähipiiriä. (Simo Vehmas 2005, 20-21.)

Kehitysvammaisuutta voidaan tarkastella:

- lääketieteellisellä vammaisuuden selitysmallilla
- moniulotteisella mallilla, jonka pohjana on Maailman terveysjärjestön hyväksymä 2001
- sosiaalisella mallilla

ICD-10 tautiluokituksessa, jonka on laatinut Maailman terveysjärjestö, kehitysvammaisuus määritellään älyllisyyden näkökulmasta ja sitä määrittää henkisen suorituskyvyn kehityksen estyminen tai sen puutteellisuus. Luokituksessa on määritelty, että se voi esiintyä yksinään tai minkä tahansa fyysisen ja psyykkisen tilan kanssa yhdessä. Kehityksen puutteet ICD-10 tautiluokituksessa käsittävät kehitysiässä alkavia yksilön suorituskyvyn alentavasti vaikuttavia kognitiivisia, kielellisiä, motorisia ja sosiaalisia taitoja. Tautiluokituksessa kehitysvammaiseksi määritellään henkilö, jonka älykkyysosamäärä on alle 70. Kehitysvammaisuus ilmenee ennen 18 vuoden ikää. (Kaski, Manninen, Mölsä & Pihko 2009, 16-17.)

3.5.1 Lääketieteellinen vammaisuuden selitysmalli

Lääketieteellinen selitysmalli lähtee määrittelystä toimintakyvystä tai toimintavajavuudesta. Toimintavajavuus on tässä mallissa aina yksilön ongelma. Vammaisuuden syyn katsotaan aina tarvitsevan erilaisia kuntouttavia, lääketieteellisiä hoitoja, joiden tavoitteena on auttaa kehitysvammaista sopeutumaan ja/tai muuttamaan käyttäytymistään. Lääketieteellinen hoito on aina pääasia. (Kaski, Manninen, Mölsä, & Pihko 2001, 260-261) Euroopassa (Employment & social affairs, 2002) ja Suomessa pääsääntöisesti sekä vammaistutkimus että erilaiset viranomaisten tekemät päätökset pohjautuvat lääketieteelliseen määrittelyyn.

3.5.2 International Classification of Functioning Disability and Health, ICFDH

Maailman terveysjärjestö keskittyy terveysalaan ja eivät ole luokitukset monitieteisiä. Ensimmäinen vammaisuuden luokitus oli ICH 10 ja se oli liian suppea ja keskittyi vamman tai sairauden määrittelyyn. Taustalla on Maailman terveysjärjestön (WHO) vuonna 1980 laatima luokitus, ICDH. Mallissa sairauden seuraukset jaetaan kolmeen eri tasoon.

- 1) Ensimmäisellä tasolla sairaus tai vamma voi aiheuttaa vaurion henkilön elintoiminnoissa, fyysisessä tai psyykkisessä rakenteessa esiintyvän puutoksen tai poikkeavuuden
- 2) Toisella tasolla tämä puutos aiheuttaa toimintavajavuutta
- 3) Kolmannella tasolla vammaisella on suurta haittaa tai täyttä kykenemättömyyttä kohdata ei-vammaisten ehdoilla rakennettu yhteiskunta ja ympäristö. Vammaisen ihmisen kohtaamat ongelmat ja siitä aiheutunut haitta on riippuvainen ympäristöstä. Haasteet ovat maaseudulla erilaisia kuin kaupungissa ja erot eri maiden välillä saattavat olla vielä suurempia. (Malm, Matero, Repo & Talvela, 2006)

Mallia on arvosteltu liian lääketieteellisestä näkökulmasta ja yksilöön kohdistuvasta haitan arvioinnista. Positiivista siinä on, että se kiinnittää huomiota ympäröivään yhteiskuntaan ja sen aiheuttamiin ongelmiin, joita voisi purkaa sosiaalipoliittisin päätösin.

3.5.3 Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus ICF 2001

WHO:n tekemä toimintakyvyn ja vammaisuuden luokitus ICF 2001 (World Health Organisation, 2001) - Matti Ojalan suomentamana ja Terveyden ja Hyvinvointilaitoksen 2004 julkaisemana ”Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus”.

Jako kolmeen osa-alueeseen näkyy jo nimessäkin. Toimintakyky muodostuu kolmesta alueesta:

- 1) ” ihmisen kehosta, rakenteesta ja fysiologisesta toiminnasta
- 2) mielekkästä tekemisestä yksilötasolla ja osallistumisesta yhteisötasolla
- 3) yhteiskunnasta, kulttuurista, tekniikasta ja elinympäristöstä, jotka vaikuttavat ihmisen selviytymiseen ja avuntarpeeseen”. (Malm, yms. 2006, 11.)

Malli pyrkii huomioimaan sekä toimintakyvyn myönteiset että kielteiset tekijät. Yksilö ja hänen ympäristönsä otetaan huomioon, minkä avulla muodostetaan käsitys siitä, että yksilön suoriutuminen omassa ympäristössään suoriutuu.

Yksilötekijöissä huomioidaan normaalit ikä ja sukupuoli ja sen lisäksi elämäkokemuksellinen osuus; koulutus, sosiaalinen tausta, luonne ja psyykkiset voimavarat (Malm, yms. 2006, 11.)

Ympäristötekijöissä huomioidaan se fyysinen toimintaympäristö ja elinympäristö, jossa yksilö elää ja toimii. Palvelujärjestelmä määrittelee usein toimintaympäristön ja sosiaalisen ympäristön (Malm, yms. 2006, 11.) Uuden asennemaailman saavuttamisen edellytyksenä on mieles-

täni, että tunnistetaan ne asenteet, jotka ohjaavat kehitysvammatyötä. Mallissa arvioidaan yksilön toimintamahdollisuuksia, käytetään käsitteitä suorituskky ja kapasiteetti. Näitä käytettäessä voidaan lisätä elinympäristössä olevia toimintamahdollisuuksia. (Malm, yms. 2006, 11.)

3.6 Sosiaalinen malli

Sosiaalinen malli on nimenä yleisimmin käytetty (Katso; Kaski (2009) ja Malm..(2006). Tästä mallista on käytetty myös nimeä yhteiskunnallinen malli. Marjo Reinikainen on käyttänyt yhteiskunnallinen malli -nimeä tutkimuksessaan ”Vammaisuuden sukupuolittuneet ja sortavat diskurssit. Yhteiskunnallis-diskursiivinen näkökulma vammaisuuteen” Jyväskylän Yliopistossa vuonna 2007.

Sosiaalisessa näkökulmassa vammaisuus ei ole yksilön ongelma vaan yhteiskunnan ongelma. Kehitysvammaisuutta ei tarkastella lääketieteelliseltä tai toimintakyvyliseltä tai älykkyydellisesti kannalta vaan se määrittyy organisaatiotasolle, yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Kehitysvammaisuuden määrittely muotoutuu sen ja politiikan välisessä suhteessa. Poliitiikka vaikuttaa vammaisuuden ilmenemiseen ja sisältöihin. Vammaisuuden aiheuttamat haasteet yksilölle johtuvat siitä ettei yhteiskunta voi tarjota riittävästi yksilön tarpeita vastaavia tukitoimia (Oliver & Barnes, 1998, 65, 69-71).

Yhdeksi uudeksi malliksi voi nostaa esiille myös Päämies-mallin (ks. Kehitysvammaisten tukiliitto, Tukena). Sitä on lanseerattu etenkin sen jälkeen, kun laki henkilökohtaisesta avusta astui voimaan. Tutkittua tietoa on tällä hetkellä vähän. Viranomaispäätökset henkilökohtaisesta avun toteuttamisesta ovat riippuvaisia lääketieteellisistä lausunnoista. Päämiesmallissa kehitysvammainen tekee omaa elämäänsä koskevat päätökset itsenäisesti ja avustajan tehtävä on tukea päätöksen teossa. Tämän mallin toteuttaminen vaatii paljon poliittista päätäntää ja asian huomioimista koulutuksissa, niin että hoiva-alalle saataisiin uusia sosiaalityön malleja. Helsingin Diakoniaopistolla pidettiin seminaari ”Hyvä elämä”, joka toteutettiin yhdessä Me Itse ry:n ”Käsiyynkkä” -puhujakoulutusprojektin kanssa. Lähtökohtana oli ajatus, että kokemusasiatuntijat puhuvat omasta elämästään ja omasta kokemuksellisuudestaan yhteiskunnallisten haasteiden edessä.

4 VIRTUAALISIA, JULKISIA OPPIMISYMPÄRISÖJÄ

Suomessa on tehty erilaisia tietoyhteiskuntahankkeita. Yliopistokoulutuksista erilaiset tietotekniikkaan liittyvät ohjelmat ovat saaneet runsaasti aloituspaikkoja. Esko Ahon hallitusoh-

jelmassa (1995) vahvistettiin suomalainen tietoyhteiskuntastrategia, joka sisälsi seuraavat hyvinvointivaltiopäämäärät;

- ”kaikkiin opetuslaitoksiin ja julkisiin kirjastoihin verkkoyhteys
- verkko-opetuksen käyttö opetuksessa
- verkkoyliopisto kokeiluun
- verkkolukutaito
- tietotekniikan kehittäminen ikäihmisille
- hyvinvointiklusterin luominen” (Castells & Himanen, 2001.)

Meidän tietoyhteiskuntamallimme on maailmanlaajuisesti erilainen, koska siinä on määritelty hyvinvointivaltion toiminta kilpailukykyä edistävänä ja vahvistavana tekijänä. Syrjäytymisen ehkäisemistä ja elämän merkityksellisyyttä ei nähdä vain verorahoja kuluttavana vaan toisi-aan tukevinä toimintoina. (Castells & Himanen, 6) Nykyisessä tietoyhteiskuntastrategiassa on määritelty hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn rinnalle yhteisöllisyys ja sen kehittäminen verkossa. (Liikenne ja viestintäministeriö, Arjentietoyhteiskunta.)

Teknologia ei ole koskaan neutraalia. Se, miten opiskelija pystyy tai haluaa ottaa sen vastaan, vaikuttaa mahdollisuuksiin tehdä siitä yhteisöllinen. (Tchounikine, Rummel & McLaren, 2007.) Alan monet tutkimukset, kehittämishankkeet ja niissä saadut kokemukset viittaavat siihen, että tietotekniikka ohjaa kouluttajien ja opiskelijoiden vuorovaikutusta tehokkaammin kuin perinteisesti käytettävät mallit. Verkko-opetuksen suunnittelussa on huomioitava se, mikä on tavoite verkossa tapahtuvassa opetuksessa. Verkko-opetus voi olla kaikkea tieto- ja viestintä-teknologiaa hyödyntävää oppimista mutta toisaalta se voi keskittyä vain yhteen opetettavaan verkkoalustaiseen kohteeseen. (Haasio & Haasio, 2008.)

4.1 Pedanet

Peda.net kouluverkko on Koulutuksen tutkimuslaitoksen Ihmislähtöisen tieto- ja viestintäteknikan tutkimusryhmän ylläpitämä sivusto. Koulutuksen tutkimuslaitos on Jyväskylän Yliopiston ylläpitämä toiminta verkossa. Sen toiminta kohdistuu erilaisten teknologioiden hyötykäyttöön monimuotoisissa oppimis- ja työympäristöissä ja se on profiloitunut yhteisölliseen oppimiseen verkossa ja tekee tutkimustyötä pelinomaisissa oppimisympäristöissä. Se tekee arvioita kansainvälisistä ja kansallista hankkeista tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytöstä. Eri-laisten opetus- ja ohjauskäytänteiden innovatiivisten menetelmien kehittäminen kuuluu myös tavoitteisiin. Tutkimusryhmän tutkimuksen kohteena ovat sekä yksittäiset oppijat ja ohjaajat että ryhmät erilaisissa elämän vaiheissa, joissa tieto- ja viestintäteknologialla on merkitystä ja oppimisen kannalta uudenlaisia mahdollisuuksia. Peda.net kouluverkossa tutkimus on kehittämistutkimusta, joka tapahtuu oppilaitosten ja opettajien kesken. Palvelu on maksullinen ja

peda.net palvelun oman ilmoituksen mukaan käyttäjäystävällinen. (Jyväskylän Yliopisto, Peda.net.)

4.2 Virtuaalikylä

Virtuaalikylä on maatalouteen liittyvien oppilaitosten yhteinen virtuaalinen oppimisympäristöhanke. Hankkeella on vahvat yhteiset arvot; elinympäristön viihtyvyyden lisääminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja ihmisten hyvinvointi. Toiminta on sitoutunut paikalliseen perinteeseen, kulttuuriin ja ympäristön luonnonarvojen kunnioittamiseen. Niissä yhdistyvät maa-, metsä-, puutarha- ja kalatalouden sekä luonto- ja ympäristöala. Painopiste ja tavoitteet toiminnalle ovat kestävässä kehityksessä. OKKA-säätiö on laatinut ohjeet ”Oppilaitosten kestävä kehityksen kriteereistä”. (Virtuaalikylä, Luonnonvara oppilaitokset.) OKKA-säätiö pitää yllä järjestelmää, joka tarjoaa arviointityökaluja, materiaaleja, neuvontaa ja koulutusta oppilaitosten suunnitelmiin tukemaan kestävä kehitystä sekä ulkoiseen arviointiin ja sertifikaattien hakemiseen. OKKA-säätiö on opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö. (OKKA-säätiö.)

Yhteistyö oppilaitosten välillä on uusi mahdollisuus tarjota yhtenäisiä, kestävä kehityksen opintokokonaisuuksia ja monipuolisia mahdollisuuksia opiskelijalle. Yhteistyöhankeita löytyy internetistä useita. Otavan opiston sivuilta löytyy heidän oppilaitoksensa sisäisiä hankkeita. Mielikuvani heidän verkko-opetuksen tarjonnastaan on, että se on hyvin pitkälle edennyt ja sitä kehitetään dynaamisesti. (Otavan Opisto.)

4.3 Innokylä

Innokylä on sekä verkossa että sosiaalisessa mediassa oleva hanke, jonka tarkoituksena on koota sosiaali- ja terveysalalta uusia innovatiivisia ajatuksia, toimintamalleja ja käytäntöjä kaikille yhteisesti jaettavaksi. Innokylässä voisi mielestäni toimia oppilaitos, joka tuottaisi koulutuspalveluita kohdennetuin tarpein, yksilöille, työryhmille, kohderyhmille tai työyhteisöille tarpeen ja ehkä osaamisvajeen näkökulmasta. Olen itse seurannut Innokylän kuulumisia facebookissa ja usein myös hyödyntänyt löytämiäni linkkejä opiskelijoille. (Innokylä.)

Innokylässä ovat mukana:

”Hanke- ja käytäntötietokannat
Kehittämisyhteisö
Kohtaamispaikka
Verkostoitumisen väline

Työkaluja muutostalkoisiin

Innokylän esittelyvideo

Yhteystiedot

Innowiki”

Innokylän wiki omasta näkökulmastani;

Vammaisasiat - Verkostot - Innowiki ;

”Oppimisverkostomme edistää vammaisten ihmisten hyvinvointiin, terveyden edistämiseen ja palvelujen parantamiseen liittyvää kehittämistyötä. Oppimisverkoston tavoitteena on toimia foorumina vammaisasioiden kehittämistyöntekijöiden kohtaamiseen, jossa jaetaan innovaatioita, hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja.

Vammaispalvelu- ja apuvälinealalla on tarve yhdistää voimavaroja ja luoda verkostoja vammaispalveluiden tutkimus- ja kehittämistyöhön. THL:lla ollaan nyt uudella tavalla panostamassa vammaisuuteen ja vammaispalveluihin. Innoverkosto on yksi alusta yhteiselle työskentelylle.” (Innokylä, Vammaisasiat.)

4.4 SOTEFO-projekti, kehittämishankkeen ulkopuolinen arvioija

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamien hankkeiden tavoitteena on auttaa jäsenmaita ehkäisemään työttömyyttä, edistää ammattitaitoa työntekijöillä ja sekä tukea työvoiman ja yritysten osaamista muuttuvassa työelämässä. SOTEFO-projekti oli yksi TL3 (osaajana työelämään - hankkeen) rahoituksen saajista vuonna 2009. Rahoitus myönnettiin kehittämään koulutuksen ja työelämän virtuaalista oppimisfoorumia ja uusia teknologispedagogisia toimintatapoja sosiaali- ja terveysalan aikuiskoulutukseen. Hanketta hallinnoi Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä. (Opetushallitus, Rahoitus.)

SOTEFO-projektin projektipäällikkö Niilo Korhonen oli kiinnostunut arvioimaan opintokokonaisuuden verkkopohjan. Olen Korhoselle erittäin kiitollinen hänen tekemästään työstä käytettävyyden arvioinnissa. (Liite 3) SOTEFO-projekti on ollut kehittämässä verkkoon vietäviä opetuksen materiaaleja. Yhteistyökumppaneita ovat sekä alan oppilaitokset että työelämä.

4.5 Diakonia

Olen koulutukseltani diakoni, sosionomi (amk). Minulle henkilökohtaisesti diakonia on elämänsä katsomus. Diakonia velvoittaa olemaan ajassa ja seuraamaan erilaisia yhteiskunnallisia muutoksia. Diakoniassa keskeistä on, ettei asiakkaalle anneta valmiita ratkaisuja vaan niitä etsitään käytettävissä olevista mahdollisuuksista. Hengellisyys ei ole diakonian tunnusmerkkejä,

vaikka sitä ohjaa kristillinen ihmiskäsitys. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010.) Kristus on asiakkaassa aina läsnä ja tämän välittäminen verkko-opetus pohjalle tuotti paljon pohdintaa. Miten välittäminen näkyy opiskelijalle ja miten opiskelija välittää Helsingin Diakoniaopiston kristillistä arvoperustaa asiakkaalle. Diakonisessa kohtaamisessa on aina läsnä armo, ei normi. Kirkon työntekijällä on tavoitteena selkiyttää kirkon sosiaalieettistä opetusta ja yhteiskunnallisen toiminnan teologista lähtökohtaa. (Kirkkohallitus, Sakasti.) Miten tuodaan diakoninen näkökulma verkko-opetukseen?

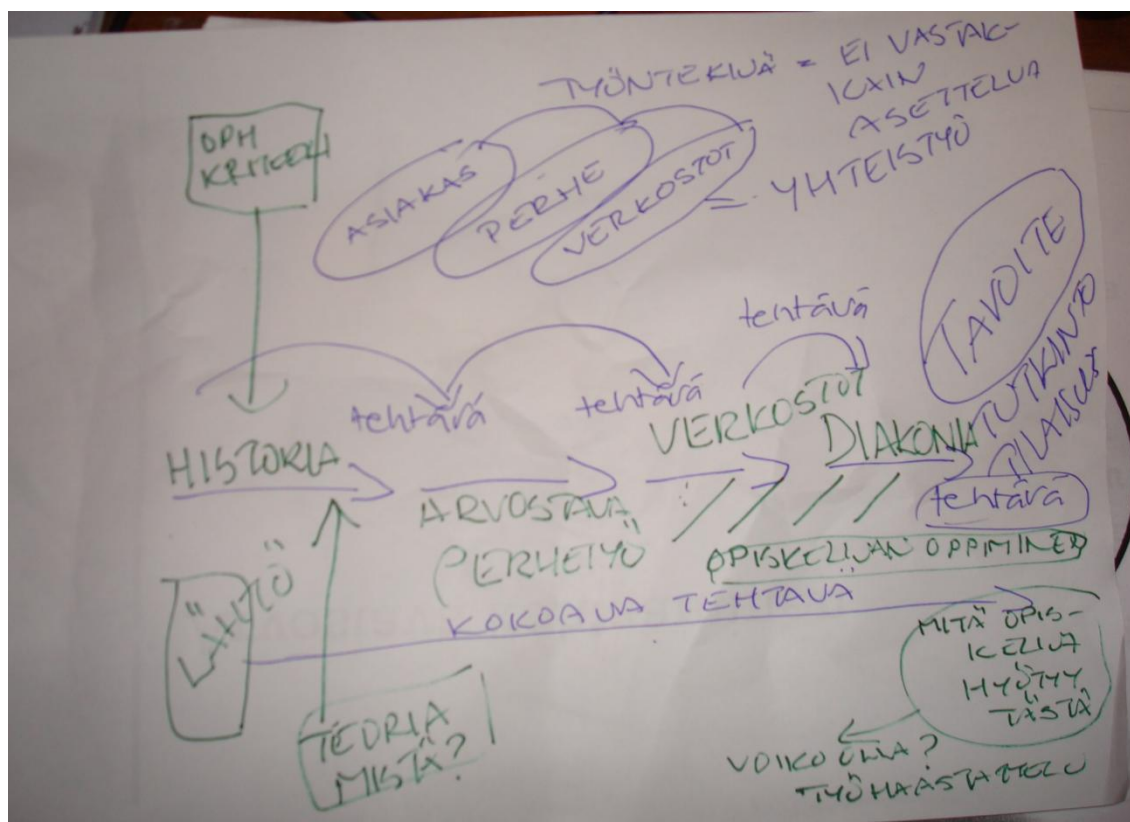
5 Kehittämishanke - Siitä se ajatus lähti

Olen kuvannut prosessia omien muistiinpanojeni mukaan ja omakuvauskertomuksilla. Olin työpaikkahaastattelussa Helsingin Diakoniaopistolla 2009 elokuussa. Haastattelijoina olivat koulutusjohtaja Juha Niiranen ja koulutuspäällikkö Paula Rantala. Haastattelussa he kysyivät minun tietotekniikkataitojani ja kysymykseen vastasin: ”Riippuu keneltä kysytään. Kaksikymmentä vuotta vanha tyttäreni Sanni sanoo aina niitä surkeiksi. Kuusikymmentä vuotta vanha työtoverini Liisa pitää niitä erinomaisina. Minun vahvuuteni on siinä, etten pelkää konetta.” Tulin valituksi kehitysvamma-alan ammattitutkinnon ammatillisen kasvun ohjaajaksi. Työpaikkani on Helsingin Diakoniaopistossa lisäkoulutuksessa Tako3.

Jäin virkavapaalle diakonian virasta Hollolan seurakunnasta, Hämeenkosken kappeliseurakunnasta. Työni alkoi opetussuunnitelman kirjoittamisella ja toteuttamissuunnitelman laatimisella. Pidin vahvasti ajatuksesta diakonisen näkökulman toteuttamisesta opetuksen suunnittelutyössä. Diakonian strategiassa määriteltiin uudistuminen seuraavasti:

”Innovatiivisuus ja ripeys tarttua ajan haasteisiin ovat tunnusomaisia piirteitä Helsingin Diakonissalaitoksen säätiön koko toiminnalle. Opisto on vahva alueellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttaja sekä uusien koulutuspalvelujen ja -ratkaisujen kehittäjä ja mahdollistaja. Jatkuva uudistuminen varmistaa, että koulutuksemme vastaa yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin nyt ja tulevaisuudessa” (Helsingin Diakoniaopisto, Opetussuunnitelma yhteinen osa 2010).

Huomasin melko pian, ettei pelkällä innovaatiolla suunnittelussa pärjätä. Mielestäni ajatus oli loistava. Silloinen esimieheni kannusti kovasti jatkamaan. Hänestä verkko-opetuksen tuottaminen oli erittäin tärkeä diakoniaopistolle tulevaisuuden haasteena. Alla olevassa kuvassa on työni alkutilanne. Nämä asiat olivat selviä, mutta mitä sitten? Mikä on pedagogiikka? Miten tehtävät tehdään? Miten ne palvelevat opiskelijaa? Miten voin palvella työnantajaa?

Kuva 1, Kehittämishanke; aloitus joulukuussa 2010

Olin keväällä 2011 suunnitellut portfolion (Liite 5), opiskelijan tehtävät ja oppimispäiväkirjan (Liite 4) sekä etsinyt aineistot. Olimme sopineet vammaistyön tiimissä, että asetamme arvostavan perhetyön, dialogisuuden ja verkostotyön osaamisen keskiöön. Opiskelijoiden teorioasuuksien kirjallisuudessa päädyin verkosta löytyvään materiaaliin.

Itse oli monen kysymyksen edessä. Suurin kysymys oli: ”Miten tästä eteenpäin?” Suurimpia ratkaisemattomia asioita olivat pedagogiset kysymykset. Onko niistä yhteistä sovittua linjaa? Olin ensimmäistä kertaa yhteydessä verkkopedagogi Tuija Alasalmeen ja koulutussuunnittelijaan. Kumpikin heistä innosti kehittämään asiaa edelleen. Arvokkaiden vihjeiden joukossa oli tutustuminen huolella Opetushallituksen julkaisuun ”Näyttötutkinnon perusteet, Kehitysvamma-alan ammattitutkinto 2009, määräys 49/011/2009” (Liite 1). Otin sen junalukemiseksi. Tutkinnonosan ammattitaidon osoittamisvaatimuksissa sanotaan:

”Tutkinnon suorittajan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan todellisissa työympäristöissä, joissa toimitaan perheiden kanssa, joissa on kehitysvammainen perheenjäsen. Ammattitaidon osoittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittajan työskentelyssä tulee esille tieto ja käytännön osaaminen yhteistyötaidoista perheen, moniammatillisen työryhmän, palveluketjujen toimijoiden ja

muun palveluverkoston kanssa. Tutkintosuorituksessa tulee ilmetä, että tutkinnon suorittaja osaa tukea perheitä ja perheen kehitysvammaista jäsentä palvelujärjestelmää tarkoituksenmukaisesti hyödyntäen.” (Lainattu: Näyttötutkinnon perusteet Kehitysvamma-alan ammattitutkinto 2009, määräys 49/011/2009, sivu 61, Liite 1)

5.1 Moodle

Helsingin Diakoniaopistolla on käytössä oppimislustana Moodle. Sen kehittäminen on aloitettu vuonna 1999. Sitä on käännetty 80 kielelle ja sillä on rekisteröityjä käyttäjäorganisaatioita yli 54 000, joissa on yli 42 miljoonaa käyttäjää ja 4.4 miljoonaa kurssia. (Moodle.)

Oppimislustoja on useita tuhansia. Oppimislusta tarkoittaa työvälinettä, jossa järjestetään verkkokursseja. Oppimislustalla on erilaisia työvälineitä

Kouluttajan välineet

- kurssinhallintavälineet
- aineiston luomiseen ja tekemiseen tarvittavat välineet
- tiedonhallinta ja oppimisaihiot
- vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden luomisen välineet eli erilaiset keskustelualueet, viestit, chatit
- tehtävät ja testit

Opiskelijan välineet

- erilaiset opiskeluun liittyvän aineiston tuottamisen välineet; wikit, blogit, sanastot
- keskustelualueet ja cafe

Vuorovaikutuksen välineet

- erilaiset tiedotukset; sähköpostit, keskustelualueet
- etäopiskelumateriaalien ja tehtävien palaute, ohjaus ja arviointi
- ryhmätöinä tehtävät, wikit, blogit, ohjatut keskustelualueet

- vapaamuotoinen keskustelu (Keränen & Penttinen, 2007.)

5.2 Esittely

Luennot päätin toteuttaa PowerPoint-esityksinä ja liittää niihin kirjallisuudesta lukumateriaalia. Mietin värien ja valokuvien merkitystä. Ajattelin, että hyvin kuvitettuna ja harkiten valituilla väreillä voin vaikuttaa opiskelijan oppimiseen myönteisesti. Kehitysvamma-alalla käytetään paljon erilaisia kommunikaatiomateriaaleja, ja niitä pyrin käyttämään myös opetuksessa.

- Kurssi on osa kehitysvamma-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, mutta sen voi suorittaa myös osana muita tutkintoja
- Laajuus 5 - 10 ov ja kesto noin 2,5 kuukautta
- Kurssilla opiskellaan neljä osiota verkko- ja etäopintoina seuraavassa järjestyksessä:

osa 1: Historia 2,5 ov

osa 2: Arvostava perhetyö 2,5 ov

osa 3: Verkostotyö 2,5 ov

osa 4: Diakoninen kohtaaminen 2,5 ov

*Yhteistyö perheen, moniammatillisen
työryhmän ja verkostojen kanssa*

Verkkokoulutus

- Kurssi on osa kehitysvamma-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, mutta voit suorittaa sen myös osana muita tutkintoja
- Laajuus 5 - 10 ov ja kesto n. 2,5 kuukautta
- Kurssilla opiskellaan neljä osiota verkko- ja etäopintoina seuraavassa järjestyksessä:

osa 1: Historia 2,5 ov
osa 2: Arvostava perhetyö 2,5 ov
osa 3: Verkostotyö 2,5 ov
osa 4: Diakoninen kohtaaminen 2,5 ov

Kuva 2. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto, Moodle-oppimisalusta.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintoja ei ole mitoitettu opintoviikoilla tai -pisteillä. Ne on tähän yhteyteen määritelty lähihoitajaopiskelijoiden valinnaisen aineen opintoja varten.

5.3 Etusivu

Kuva on itse ottamani Seilin saarella olevasta sairaalamuseosta. Kirjapino viittaa teoriaosioon ja kynä opiskelija tehtävään. Väritys on violetti. Violetti on liturginen väri ja se tarkoittaa parannusta.

”Violetti on katumuksen, odotuksen ja parannuksen väri. Sitä käytetään toisena, kolmantena ja neljäntenä adventtisunnuntaina sekä paastonaikana ja hiljaisella viikolla. Violetin rinnalla voidaan käyttää myös tummaa sinistä, joka violetin tavoin symboloi katumusta ja odotusta.” (Kirkkohallitus, Sanasto.)

Etusivu

Suoritusohjeet:

- Violetista vaakapalkista linkkejä klikkaamalla saat näkyviin kurssin osion, jota olet suorittamassa.
- Osioissa olevat kuvakkeet ohjaavat opiskelua:

Aineisto voi olla **kirjallisuutta** (etsi kirja käsiisi itse), **artikkeleja**, **luentomateriaaleja**, **linkkejä** ulkoisille nettisivuille tai **videoluentoja**. Käy kaikki osiossa oleva aineisto läpi, sillä tehtävät pohjautuvat niihin.

Kussakin osiossa kirjoitetaan oppimispäiväkirjaa ja työstetään portfoliota. Portfolion osiokohtaiset **tehtävänannot** ovat luettavissa Moodlessa ja niille on jokaisessa osiossa oma palautuskansionsa. Koko portfolion **palautuskansiolinkki** löytyy violetista vaakapalkista.

Kuva 3. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto, Moodle-oppimisalusta,

Tämä on perhetyön historian opiskelu osio. Kun aloitin opintojani sosiaali- ja terveysalalla, ihmettelin miksi kaikki kokonaisuudet alkavat historian opiskelulla. Ymmärsin vasta vuoden opintojen jälkeen, että on ymmärrettävä työn historian kehittyminen ja sen lisäksi oma käsitöksensä tehtävästä työstä. Työtä ohjaa sekä ihmiskäsitykseni ja eettinen ajatteluni. Opiskelijat ovat varmasti opinnoissaan eri vaiheessa tämän kysymyksen edessä. Verkoissa tapahtuvissa opinnoissa tämä varmasti korostuu. Eettinen ajattelu tarvitsee paljon vuorovaikutteisuutta ja omaa pohdintaa.

Verkossa tapahtuva opetus tarvitsee tukea. Miten tämä tuki toteutetaan niin, että se palvelee sekä opiskelijaa että kurssin järjestävää oppilaitosta. Oppimispäiväkirjan ohjeistus on liitteenä. (Liite 4)

Historia

Tässä osiossa tutustut perhetyön historiaan Suomessa. Tavoitteena on oppia perhetyön taustoista ja historiallisesta kehityksestä samalla kun luodaan yhteys tämän päivän perhetyöhön sekä omaan rooliin perhetyön tekijänä ja moniammatillisen työryhmän jäsenenä.

Opintojakson aikana aloitetaan oman portfolion tekeminen. Portfolioon sisältyy tehtäviä liittyen jokaiseen neljään osioon tällä kurssilla. Portfoliota työstetään prosessoiden koko opintokokonaisuuden ajan.

Aineistot

Kirjallisuus: Vehmas, Simo. 2005. Vammaisuus: johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus. Sivut 21-75.

Videomateriaali: Ylen elävän arkiston haastattelu
» Aino Ylppö ja Lastenlinnan sairaalan toiminta

Tehtävät

Oppimispäiväkirja: Kirjoita portfolion osana Moodleen oppimispäiväkirjaa. Oppimispäiväkirjaan pääset vasemman reunan valikosta Aktiviteetit

Portfolion ohjeistus: Lataa PDF

Historia-osion portfoliotehtävä: Haastattelu

Tarvitko apua tehtävissä? Kysy neuvoa Tehtävien ohjeus-päiställä

Kuva 4. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto, Moodle-oppimisalusta,

5.4 Arvostava perhetyö

Tässä osiossa pohditaan perhetyön eettistä näkökulmaa sekä vertaillaan arvostavan ja niin sanotun perinteisen perhetyön menetelmiä. Tavoitteena on hahmottaa arvostavan perhetyön työmenetelmät ja oppia käyttämään niitä aidossa tilanteessa. Opintojakson aikana jatketaan portfoliotyöskentelyä ohjeistuksen mukaan.

Arvostava perhetyö

Kuva. Tekes, Pasi Hytti

Tässä osiossa pohditaan perhetyön eettistä näkökulmaa sekä vertaillaan arvostavan ja ns. perinteisen perhetyön menetelmiä. Tavoitteena on hahmottaa arvostavan perhetyön työmenetelmät ja oppia käyttämään niitä aidossa tilanteessa.

Opintojakson aikana jatketaan portfoliotyöskentelyä ohjeistuksen mukaan.

Aineistot

Kirjallisuus: Vehmas, Simo. 2005. Vammaisuus: johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus. Sivut 153-211 (etiikka-osuus).

Videomateriaali: Ylen elävän arkiston dokumentti
» Reijo Suomalaisen tamma

Luentomateriaali: Vuorovaikutus ja kommunikointi

Artikkelikokoelma: Tukimatti 3/2010 PDF-muodossa

Tehtävät

Oppimispäiväkirja: Kirjoita portfolion osana Moodleen oppimispäiväkirjaa. Oppimispäiväkirjaan pääset vasemman reunan valikosta Aktiviteetit

Portfolio: Jatka portfolion ydinosan työstämistä Historia-osiossa saamasi ohjeen mukaan.

Arvostava perhetyö-osion portfoliotehtävä: Oma perheestä

Tarvitko apua tehtävissä? Kysy neuvoa Tehtävien ohjeus-päiställä

Kuva 5. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto, Moodle-oppimisalusta,

Arvostavan perhetyön näkökulma on työntekijän arvostavassa työotteessa. Se tarkoittaa, että kuullaan ja kuunnellaan asiakasta ja hänen läheisiään. Omat tulkinnat eivät kuulu arvostavaan työotteeseen. Asiakas läheisineen on keskiössä ja heidän äänensä ja historiansa tulevat esiin.

5.5 Verkostotyö

Tässä osiossa tutustutaan verkostotyön perusteisiin ja moniammatillisen työryhmän toimintaperiaatteisiin. Tavoitteena on hahmottaa verkostotyön kehittämismahdollisuudet omassa työyhteisössä, kartoittaa omat ammatilliset verkostot ja oma rooli niiden toiminnassa.

Opintojakson aikana jatketaan portfolion tekemistä ohjeen mukaan.

4 Verkostotyö

Tässä osiossa tutustut verkostotyön perusteisiin ja moniammatillisen työryhmän toimintaperiaatteisiin. Tavoitteena on hahmottaa verkostotyön kehittämismahdollisuudet omassa työyhteisössä, kartoittaa omat ammatilliset verkostot ja oma rooli niiden toiminnassa.

Opintojakson aikana jatketaan portfolion tekemistä ohjeen mukaan.

Aineistot

Kirjallisuus: Seikkula, Jaakko & Amhäll, Tom Erik (toim.). 2010. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: THL.

Luentomateriaalit: Dialoginen moniammatillinen verkostotyö-diat

Etäluento/ videoklippi: [\[linkki tulossa\]](#)

Tehtävät

Oppimispäiväkirja: Kirjoita portfolion osana Moodleen oppimispäiväkirjaa. Oppimispäiväkirjaan pääset vasemman reunan valikosta Aktiviteetit

Portfolio: Jatka portfolion ydinosan työstämistä Historia-osiossa saamaasi ohjeen mukaan.

Verkostotyö-osion portfoliotehtävä: Työskäly verkostojen kausi

Tarvitko apua tehtävissä? Kysy neuvoa Terveiden ohjaus-pastalla

Kuva 6. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto, Moodle-oppimisalusta,

Videomateriaalin tuottamisessa Moodle-alustalle on omat haasteensa. Siihen on verkkopedagogi kartoittanut uusia mahdollisuuksia. Meidän linkkimme arvostavasta perheen haastattelusta ei siis vielä toimi. Työelämä saattaa jäädä opiskelijalle sirpaleiseksi. Opiskelussa olisi mielestäni kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, mikä työpaikoilla ohjaa työtä. Työn pitäisi avata kriteerejä, mutta nykyisin kriteerit ohjaavat opiskelijan työtä. Työn kokonaisuus ei aukea helposti etenkään nuorelle, vasta uransa alussa olevalle opiskelijalle.

Olen itse kokenut tämän omien opintojeni aloituksessa ja haluan saamastani näkökulmasta pitää edelleenkin kiinni. Käytännön työn taustalla olevat lait, teoriat tai eettinen ajattelu antavat viitekehyksen työlle. Työn keskiössä olevan asiakkaan asema ja elämän tavoitteet ovat toteutettavia toimintoja. Mielestäni puhumme usein työssä liikaa tavoitteista riittävästi itse tehtävästä työstä.

Diakoninen kohtaaminen

Tässä osiossa pohditaan perhetyön diakonista näkökulmaa ja tutustutaan kristillisen perinteen rooliin perhetyön toteuttamisessa. Tavoitteena on hahmottaa, miten perinteiden avulla voidaan voimaannuttaa asiakasta ja vahvistaa perhetyötä. Osio on vapaaehtoinen.

Opintojakson aikana jatketaan portfoliotyöskentelyä ohjeistuksen mukaan.

Aineistot

Kirjallisuus: Inkinen, Ari (toim.). 2003. *Ajan lapodiakoniaa - nähdäks'i tulemsen toivo*. Helsinki: Sininauhailitto.

Luentomateriaali: Diakoninen perhe ja kristilliset perinteet

Tukimateriaali: Käsikirja perheille osa 3, Idenäyttyminen

Tehtävät

Oppimispäiväkirja: Kirjoita portfolion osana Moodleen oppimispäiväkirjaa. Oppimispäiväkirjaan pääset vasemman reunan valikosta Aktiiviteetit

Portfolio: Jatka portfolion ydinosan työstämistä Historia-osiossa saamaasi ohjeen mukaan.

Diakoninen kohtaaminen-osion portfoliotehtävä: Omat perinteet

Tarvitko apua tehtävissä? Kysy neuvoa Tenttien ohjaus-pöydältä

Kuva 7. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto, Moodle-oppimisalusta,

SOTEFO-projekti (Liite 3) arvioi verkko-opetuksen pohjan käytettävyyttä. Siinä todettiin, että pohjan visuaalinen ilme on hyvä. Monet ajatukset kun tulivat siinä näkyviksi. Kehitysvammatyössä käytetään paljon kuvia lisäämään tai korvaamaan puhuttua tai kirjoitettua. Valokuvat ja opiskelumateriaaleihin viittaavat kuvat selkeyttivät pohjan käytettävyyttä. Samalla saamani palaute kannusti minua etsimään muitakin verkko-opetuksen materiaaleja. Yksittäisiä opetuksen verkkokursseja tulen jatkossakin kehittämään. Toimintani kehittäjänä ja tutkijana omassa työssäni on avannut minulle itselleni paljon uusia näkemyksiä oppimis- ja kehittämisympäristöistä.

En ajattelut, että PowerPoint-kritiikkiä olisi ollut syytä etsiä. Kun aloitin opinnäytetyön kirjoittamisen, törmäsin useampaan otteeseen ajatukseen, että PowerPoint-materiaali ei ole oppimisen kannalta paras mahdollinen vaihtoehto. Majava kirjoittaa Paha, paha PowerPoint -artikkelissaan, että ohjelma ohjaa havainnollistamaan kaikkia opetettavia asioita saman teknis-byrokraattisen kaavan mukaan. Hän myös varoittaa ajattelusta, että tietotekniikka on vain väline (Valtiotieteellinen tiedekunta, Piirtoheitin.)

Olen pyrkinyt seuraamaan johdonmukaisesti omaa toimintaani työpaikallani ja vapaa-aikanani ja tekemään erilaisia havainnointia ja tallentamista. Olen kerännyt monenlaisia aineistoja ja lähteitä. Olen keskustellut verkko-opetuksen kehittämisestä työelämässä ja opiskelijoiden kanssa, rasittanut ystäviäni ja perhettäni sekä monia kollegoitani Diakoniaopistolla.

Mielestäni tutkimukseni on luonteeltaan esiselvitys ja raportti verkko-opetuksen kehittämisestä. Se pyrkii antamaan vastauksen tavallaan uuden toimintamallin käyttöönottoon. Olisin voinut tehdä tutkimuksen aloituksessa SWOT-analyysin, jossa olisin selvittänyt hankkeen todellisen laajuuden. Tätä en hankkeen alussa tehnyt.

Uuden toimintatavan suunnittelun olisi hyvä tapahtua erilaisina yksittäisinä tapahtumina: ajatuskokeina, ideariihinä ja johdettuina keskusteluina, joiden pyrkimys on selvittää kehittämissankkeen alkukartoitusta. Työn on hyvä edetä tutustumalla esimerkkeihin erilaisista toteutuneista vaihtoehtoisista toimintatavoista. Näistä voidaan kehittää esimerkiksi luonnos, testi tai simulaatio tai erilaisia visiointeja. Tähän vaiheeseen voisin suositella menetelmää Edvar De Bonon kirjasta ”Six Thinking Hats” (2000, Penguin Booles), suomeksi ”Kuusi ajattelun hattua”. Menetelmän tiivistettynä filosofiana on kysymys ”Mitä voi olla?”.

Verkko-opetuksen kehittäminen on tulevaisuuden haaste oppilaitoksille, eikä ainoastaan Helsingin Diakoniaopiston lisäkoulutukselle. Hyvin verkko-opetuksessa menestyneet oppilaitokset ovat jo vuosia kehittäneet erilaisia yhteistyöverkostoja, verkoittuneet. Mitä se tulevaisuudessa meillä tarkoittaa, siihen kysymykseen en voi tutkimuksellani vastata. Se on ratkaisu, joka pitää tehdä johtoryhmässä ja siihen tarvittava apuväline on varmasti verkko-opetuksen kehittämisen strategiatyö.

6 Tutkimuksesta nousevat teoriat

Koulutuspäällikkö Paula Rantalan ystävällisestä mutta päättäväisestä kannustuksesta ryhdyin hankkimaan itselleni ylempää korkeakoulututkintoa. Hain ja pääsin opiskelemaan Laurea-ammattikorkeakouluun Hyvinkäälle ylempää ammattikorkeakoulututkintoa syksyllä 2010. Keväällä, kun olin saanut tiedon opiskelijaksi pääsemisestä (Ennaltaehkäisevän hyvinvointityön johtamisen ja kehittämisen koulutusohjelmaan), Rantala ehdotti opinnäytetyön aiheeksi verkko-opetuksen kehittämistä Helsingin Diakoniaopistossa. Hänen ehdotuksensa liittyi pedagogisiin malleihin.

Minulla ei ole pedagogista pätevyyttä ja enkä ole ollut erityisen kiinnostunut opetuksen pedagogiikasta. Uskoin enemmän ohjaustyöni merkitykseen. Minulla ei ole edes opettajan identiteettiä, käytän aina itsestäni kouluttaja nimikettä. En opeta ketään, vaikka kasvatuksen näkökulma tulee usein näkyviin nuorisooasteen opiskelijoiden kohdalla. Miten saan näkyviin pedagogisen linjauksen? Ainoa mahdollisuus oli alkaa johdonmukaisesti pohtia ensin oppimiskäsitteitä. Löysin Jyväskylän Ammattikorkeakoulun tekemän kaavion tutustumisen kohteista.

Aloin siis pohtia omaa oppimiskäsitystäni. Mikä minusta on ollut tärkeää oppimisen kannalta? Minähän ajauduin opetukseen vahingossa, olen aina pitänyt ohjauksesta. Minun oma oppimisen filosofiani on, *että kaikkea oppii, mitä haluaa oppia*. Minulla oli erittäin suuria hankaluuksia aloittaa opinnot sosionomi-opinnoissa, koska olin niin työlähtöisestä asiakaspalvelusta siirtymässä sosiaalialalle. Sosiaalialalla asiakaslähtöisyydestä puhuttaessa koin sen näkökulman usein määrittelyltään työntekijälähtöiseksi. Minua helpotti, kun luin noin puolen vuoden opin-

tojen jälkeen J.P. Roosin kirjaan ”Elämänpolitiikka” ja Antti Teittisen tutkimukseen Jyväskylän Yliopistossa 2000 (”Vammaisen kehiteltävä uusia toimintatapoja selvittääkseen palvelujärjestelmän viidakossa”), jotka puhuivat uudesta sosiaalityön näkökulmasta.

Oppimisen tekemisen kautta, kokemuksellisen oppimisen tai kokemusoppimisen pitää olla opiskelijalle ohjattua ja suunniteltua. Omissa opinnoissanikin olen kokenut yhden työssä oppimisen jakson erittäin haasteelliseksi. Alkuaskelista lähtien työpaikalla oli paljon opiskelijoita ja työntekijät kokivat heidät lähinnä rasitukseksi. Työtehtäviä ei ohjeistettu ja usein kuultu lause oli: *”Sä et voi tätä tehdä, kun oot opiskelija...”*. Työpaikassa ei ollut suunnitelmaa, eivätkä he halunneet edes kuulla, mitkä olivat minun oppimisen tavoitteeni. Verkko-opetus erityisesti tarvitsee oppilaitoksen suunnalta tulevaa ohjeistusta, jotta oppimisen tavoitteet toteutuvat ja oppimistehtävät toteutetaan työpaikan ja asiakkaan eduksi.

Minun kokemukseni kehittämistyöstä on, ettei sitä erityisesti arvosteta. Työn tuloksia arvioidaan useinkin aika kriittisesti. Tätä työtä tehdessäni kuulin usein lauseen: *”Hei me ollaan tehty se jo ajat sitten, etten te ekoja olleet”*. Päätin nimetä työni sen mukaan. Usein kehittämishankkeeseen liittyy ihmisten inhimillisiä tunteita: pahansuopuutta, kateutta ja vähättelemistä. Tämä työ ei tee siinä poikkeusta. Minut on poistettu verkko-opetuksen alustalta ja tutkielmani nimikin kuvaa inhimillisiä ajatuksia. Edes työn hyväksyminen tutkimuskohteeksi Laureassa ei ollut aivan ongelmatonta.

6.1 Oppimisympäristöt

Perinteinen oppimisympäristö on oppilaitos ja siellä luokkahuone. Olen itse opiskellut useassa oppilaitoksessa viidellä vuosikymmenellä. Kun aloitin koulutieni Joutsan kunnassa, Pynnölän kansakoulussa, minulle melkein tärkeämpi oppimisympäristö oli koulurakennuksen ulkopuolella tapahtuva oppiminen. Rakennusten suunnittelulla on suuri merkitys, koska se jo sinänsä voi toimia oppimistapahtumana ja edistää oppimisprosessia. Formaalin oppimisen paikkoina voivat toimia työssäoppimispaikat, työpaikat ja yleensä elinkeinoelämä. Aikuiskouluttajalla on rajattomat mahdollisuudet luoda uusia oppimista tukevia ympäristöjä. (Opetushallitus, Oppimisympäristöt.)

Monipuolinen tieto- ja viestintäteknologia yhdistää erilaisia oppimisympäristöjä ja sen tarjoamat mahdollisuudet tiedon hallintaan, käsittelyyn, tuottamiseen ja välittämiseen eivät ole sidottuja aikaan ja paikkaan (Opetushallitus, Oppimisympäristöt.) Digisukupolvi, diginatiivit tai Y-sukupolvi - miksi sitten haluammekaan heitä kutsua - ovat syntyneet 1980-luvun jälkeen. He vaativat huipputeknologiaa: tutkimuksen mukaan yli puolet vastaajista vastasi, että työnantajan tietoteknologian taso on yksi tärkeimmistä tekijöistä, kun he valitsevat työpaikkaansa. (Taloussanomat, Työ ja koulutus.) Päätisikö sama myös koulutusta valittaessa?

Tulevaisuuden oppimisympäristöjen rakentaminen vaatii varmasti kouluttajilta yhä enemmän sähköisten välineiden käytön hallintaa ja osaamista. Oppimisympäristöt ovat siirtymässä oppilaitoksista työpaikkojen todellisiin, jo olemassa oleviin ja todellisiin, fyysisiin ympäristöihin sekä yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja laajempiin yritys yhteisöihin. (Opetushallitus, Oppimisympäristöt). Samalla virtuaalinen oppimisympäristö tarjoaa oppimisympäristöksi koko maailman erilaisine mahdollisuuksineen. Julkunen, Nätti ja Anttila (2004, 25) pohtivat kiihkeämmän elämänrytmin alkamista aina 1800-luvulta alkaneen kaupungistumisen ja teollistumisen myötä. Kärsimätön pääoma yhdistyy globaaliin tietoyhteiskuntaan, mikä vääjäämättä kärjistää elämänrytmiä (Julkunen yms., 2004). Tähän on koulutuksessa pyrittävä vastaamaan, vaikka toisaalta Ivan Illich toi esiin koulutuskriittistä näkökulmaa tulevaisuuteen jo 1971 julkaistussa teoksessa *”Kouluttomaan yhteiskuntaan”*. Lapin Yliopistossa on tehty väitöskirja Illichin ajatuksista (Kirsi-Marja Saurén, 2008: *”Asiantuntijavalta - koulutettu mielikuvitus”*).

Työntekijän käsitys omasta osaamisestaan ja uskomukset työnsä kohteesta ja itsestään työnsä tekijänä sisältyvät asiantuntijatietoon. Työntekijän toiminnassa heijastuu se, miten hän voi työtään toteuttaa ja mitä hän pitää tärkeänä. Visiota pitää säännöllisesti tarkastella ja tarkastaa kriittisesti, jotta kehittämistyön suunta säilyy ja työn kehittyminen toteutuu. Työelämän kehittämishankkeiden toteuttamisprosessissa on tärkeää laadunhallinnan kannalta, että prosessin toteuttamista seurataan. Kehittämishankkeissa on hyvä olla ohjausryhmä. Kouluttajan työ on vuorovaikutteista ja vaatii uskoa tiedon rakentumiseen. Vuorovaikutteisuus opiskelijoiden kanssa synnyttää merkitysrakenteita, joissa uusi tieto- ja toimintakulttuuri syntyy. Oppimisen lajeille on yhteistä, että ne kytkeytyvät toimintaan ja yhdistyvät siihen. (Leppänen, 2011.)

6.2 Tutkijan oman oppimiskäsityksen muodostuminen tutkimuksessa

Oppiminen ja oppimisen teoriat tuntuivat aluksi hyvinkin vierailta. Koulumaailmassa kuulee paljonkin keskusteluita erilaisista pedagogiikoista. Minusta oman näkemyksen saaminen verkopohjalle oli ajatuksena todella vaikea. Onneksi siis löysin kaavion ja pystyin ajatuksiani koamaan ehkä eheäksi kokonaisuudeksi.

Ihmiskäsitykseni on kristillinen ihmiskäsitys ja pyrin aina säilyttämään karitatiivisen työotteen, joka velvoittaa huolehtimaan niistä, joilla ei ole siihen itsellään mahdollisuutta. Karitatiivisuuden Kari Latvus (Diakoniaturkimus, Lahden Diakonissalaitos) määrittelee evankelisluterilaisen kirkon keskeiseksi osiksi vastuun köyhistä ja huolehtimisen yhteisöllisyydestä. Kirkon perinteiset tunnusmerkit ovat sana ja sakramentti, ja Latvus lisää rinnalle kolmanneksi lähimmäisen rakkauden osoittamisen. Miksi pohdin omaa ihmiskäsitystäni ja työotettani? Minulle itselleni työpaikkani nimi - Diakoniaopisto - velvoittaa. Velvoittaa, että lähimmäisen rakkaus näkyy siinä koulutuksessa, jota itse toteutan. Diakonisen työotteen oppiminen oppilaitoksesamme ei ole itsestäänselvyys. Toivon, että siinä myös toteutuu transferia. Teoriatiedon siir-

täminen asiakastyöhön ja sen työn toteuttaminen tiedon tavoitteellisella perusteella on ammattiosaamista (Lukkarinen, 2006).

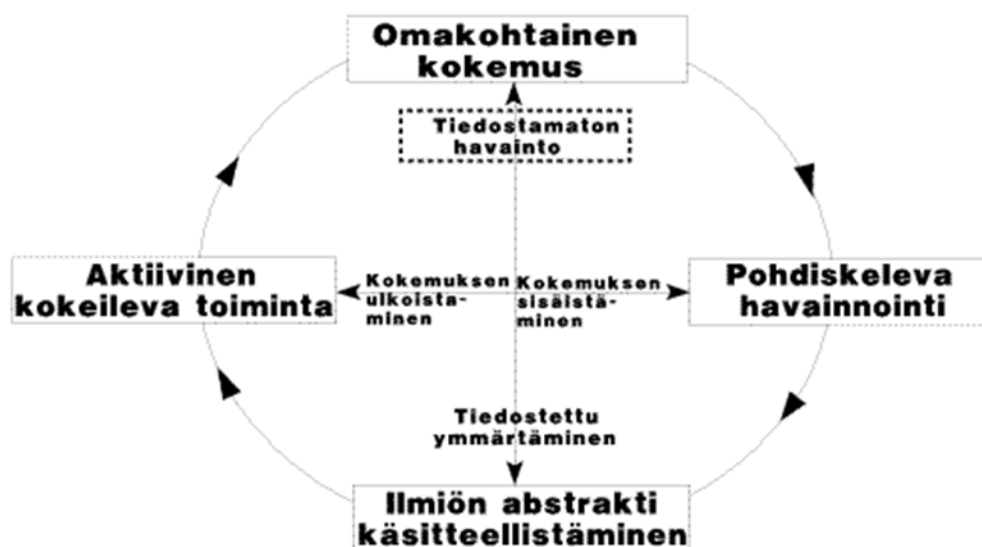
6.3 Kokemuksellinen oppiminen

Keson (1999, 234) tutkimuksen mukaan kokemukset rakentavat osaamista ja niiden rakentuminen vaatii aikaa, joka johtaa siihen, että osaamisen prosessoituminen on hidasta. Aika muodostuu helposti opinnoissa estäväksi tekijäksi. Tehokkuuden maksimoinnilla pyritään tietoisesti ajattelemaan, että vain hankitulla tiedolla on osaamista kasvattava tekijä. Kokemuksellista oppimista ei tue kiire, vaan asiantuntijuuden kompetenssi muodostuu kokemuksesta. (Keso, 1999.) Heidi Keso kirjoittaa Talouselämä-lehdessä:

”Työn muuttuminen yhä tietointensiivisemmäksi on vahvistanut harhaluuloa, että tieto on päässä - kehosta viis! Kaikki osaaminen kuitenkin kasvaa niin vuorovaikutuksessa, esimiestyössä, tunteita tulkitessa kuin sanoja kirjoitettaessa. Tämä koskee myös tietointensiivistä työtä.”(Talouselämä, Keso Heidi.)

Verkko-opetus on suunniteltu toteutettavaksi niin, että opiskelijat ovat joko omissa työpaikoissaan, tekemässä työtä kehitysvammaisten ihmisten kanssa, tai he tekevät työssäoppimisen jaksoa opiskeluissa. Opiskelijat tekevät työtä kehitysvamma-alalla ja tekevät työssä oppimistehtäviä omista asiakkaistaan. Tarkoitus on avata opiskelijalle kehitysvammaisen ihmisen elämän ja perheen merkitystä. Työpaikka saa hyödyksi tehtävästä henkilökohtaisia kuvia asiakkaista ja opiskelija oppimiskokemuksia. Tavoitteena on siis asiakkaan elämän korostaminen ja sieltä nousevien asioiden ja merkityksien tuominen työelämän keskiöön.

Kolbia (1984) mukaillen Helakorpi (Hämeen Ammattikorkeakoulu, Openetti, Helakorpi) on oppimisen prosessin kaaviossaan määritellyt reflektion. Kokemusperäistä oppimista avataan käsitteiden kautta ja samalla tehdään oppiminen mahdolliseksi. Uuden oppiminen on kokemuksen muuntamista ja sitä tarkastellaan refleктоivalla havainnoinnilla. Toimintamallit syntyvät käsitteistä ja yleistyksistä. Niitä arvioidaan, kokeillaan ja tutkitaan. Tämän jälkeen taas voidaan tehdä uusia toimintamalleja, käsitteitä ja yleistyksiä. (Hämeen Ammattikorkeakoulu, Openetti, Helakorpi.) Kokemusperäistä oppimista kuvataan:

Kaavio 2, (Hämeen Ammattikorkeakoulu, Openetti, Helakorpi)

Oppimisprosessit

Oppimispäivä oppimisprosessin kuvaajana

Sami Nikander on antanut opiskelijoille ohjeita oppimispäiväkirjan kirjoittamisesta sivustolla (Helsingin Yliopisto, Nikander, Tietojenkäsittelylaitos). Hän luettelee hyvän oppimispäiväkirjan tunnusmerkkejä: (Nikanderia mukaillen)

- Opitun kertaaminen etsii teorian lähteen ytimen ja esittää sen ymmärtämisen riittävästi, että arvioija voi arvioida opiskelijan ymmärtäneen asian oikein ja riittävästi.
- Hyvät muistiinpanot antavat tekijälle mahdollisuuden olla palaamatta alkuperäisiin lähteisiin ja tukeutua työssään lähteisiin. Hyvin tehty oppimispäiväkirja ja siihen liittyvät muistiinpanot voivat säilyä opiskelijan tukena työssä ja seuraavissa mahdollisissa jatko-opinnoissa.
- Asiaan perehtymisen esitleminen toisille opiskelijoille tukee opiskelijan opintoja ja antaa mahdollisuuden auttaa toisia opiskelijoita. (Yhdessä oppimista - yhteisöllisyyttä)
- Tuntemattomien tai vaikeiden asioiden listaamisesta saa oman suunnitelman siitä, mitä pitää opiskella enemmän. Työelämässäkin suurinta ammat-

titaitoa osoittaa se, kun uskaltaa sanoa, ettei minusta ole tähän, ennen kuin olen hankkinut riittävästi osaamista tai uutta tietoa.

- Havainnointia edes auttaa muistiinpanojen ja päiväkirjojen pitäminen. Praktinen tieto kehittää omaa osaamista ja rohkeutta sanottaa arkielämän havaintoja.
- Keskittyminen ja tutkinen aiheeseen tarkemmin tai aihepiirin osa-alueeseen tarkemmin tai etsiminen lisätietoa kiinnostaviin kysymyksiin. Oppimispäiväkirjan esittelemisen hyödyntää sekä opiskelijaa että opiskelijaryhmää. Kokemuksista syntyy oma asiantuntijakokemuksesi.
- Oppimisprosessin avaaminen itselle ja omien tavoitteiden asettaminen ja toteutumisen seuraaminen tehostaa oppimisprosessia. (Helsingin Yliopisto, Nikander, Tietojenkäsittelylaitos).

Usein opiskelijat jättävät oman pohdinnan ja oman osaamisen esiin tuomisen vähäiseksi ja nostavat muiden tuomat teoriat näkyviksi. Praktinen tieto ja sen esille tuominen on työelämässäkin vaikeaa ja mielestäni se aivan selkeästi näkyy opiskelijoiden omissa arvioinneissa. Oppimispäiväkirjan arviointi tuottaa ainakin minulle erilaisia haasteita. Opiskelija, joka kuvaa omaa epävarmuuttaan opintojen teorian ja työelämän välissä, saa minulta ymmärrystä herkemmin kuin opiskelija, joka nojautuu vain teoriaan. Olen usein miettinyt johtuuko tämä lähestymistapani siitä, että olen opiskellut ammattikorkeakoulussa ja arvostan sitä arkielämän osaamista ja tekisinkö niin, jos olisin opiskellut tiedekorkeakoulussa. Minusta työn laadullinen suorittaminen ihmisten kanssa vaatii hyvältä työntekijältä epävarmuuden sietämistä ja sen kirjoittaminen oppimispäiväkirjaan kuvastaa ammatillista herkkyyttä ja sen osaamista.

6.4 Oppimisprosessi

Oppimisprosessia kuvataan usein matkan tekemiseksi, oppimistavoite on matkan päämäärä. Kun katsoo verkko-opintoja oppijan asemasta huomaan, että siihen vaikuttavat monenlaiset ulkopuoliset tekijät sekä oppijan omat asenteet. Oppimisympäristönä verkko on tiedon ja ohjauksen kenttä, ja itse opiskelu tarvitsee verkossa uudenlaisen oppimisohjauksen. Huomasin myös omissa opinnoissani, kuinka paljon enemmän toiset meistä tarvitsevat ohjausta ja kannustusta, kun toiset kulkevat omaa oppimisenpolkuaan pysähtyen vain hakemaan tukea ja ohjausta. Uuteen opiskelijan rooliin kuuluu mielestäni

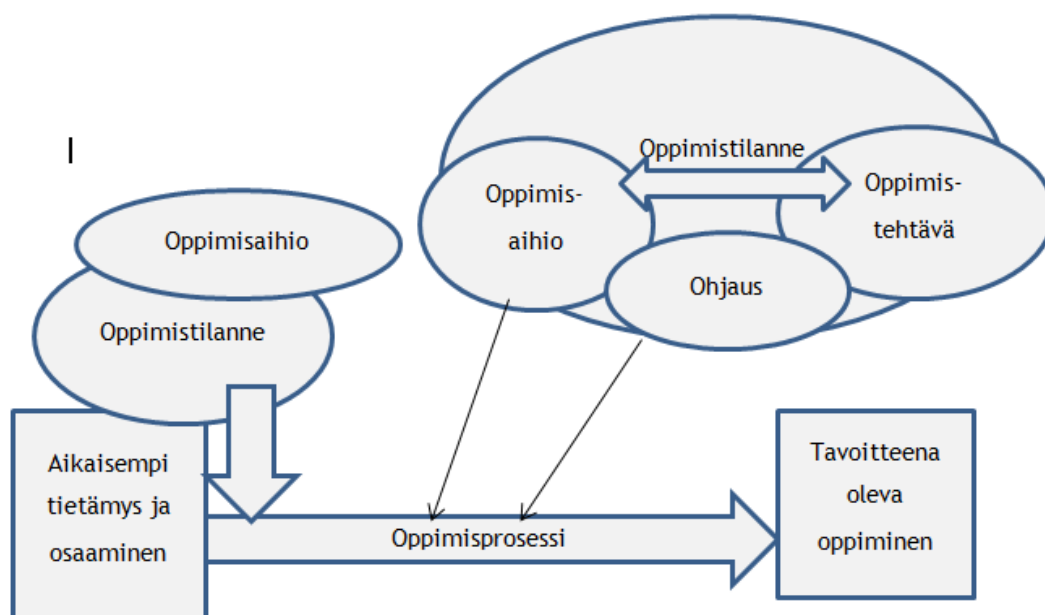
- kyky vastaanottaa tietoa eri kanavista (medianlukutaito)
- oppijan luoma oma oppimisympäristö

- valmius tarkistaa omia tavoitteitaan ja kehittää niitä vastaavia uusia oppimisympäristöjä
 - itseohjautuvuus, joka ei tarkoita vain tekemistä, vaan myös rohkeutta hakea apua, tukea ja ohjausta omasta tarpeesta käsin
 - opiskelijan omat tunnetilat; kiire, aikataulut, tavoitteiden henkilökohtaisuus, vapaa-aika, perhe
- (Oulun Yliopisto, Akateemiset opiskelutaidot., Suomen Virtuaaliyliopisto, Verkkopedagogiikka.)

Oppimisprosessiin vaikuttavat tekijät, joihin opiskelija ei voi vaikuttaa tulevat yleensä oppilaitoksesta. Niitä ovat aikataulut, ohjauksen riittävyys, verkko-opintokokonaisuuden autenttisuus, käytettävyys ja mitoitus. Verkko-opetuksen ei pitäisi olla ainoa mahdollinen tapa opiskella, vaan yksi tarjolla oleva mahdollisuus suoritustavoissa. Oppimisprosessin oppijan kannalta pitäisi mielestäni tavoitteet ja menetelmät määrittää opiskelijan omasta opiskelutavoitteesta käsin. Oppimisprosessi on reittikartta, jota toisaalta ohjataan organisaatiosta käsin, mutta jota opiskelija kuitenkin määrittää.

Olen tässä kehittämishankkeessa kahdessa roolissa. Olen omassa työssäni, verkko-opetuksen kehittäjänä, kehitysvamma-alan tutkintojen kouluttajana. Havainnoissani en voi aina pitäytyä vain tässä roolissa. Olen tätä opintokokonaisuutta suorittaessani opiskelijan roolissa Laurea-ammattikorkeakoulussa, Hyvinkäällä. Näiden roolien suuri ero on pakottanut minut opinnäyte-työni kirjoittajana selvittämään asioita molemmista suunnista.

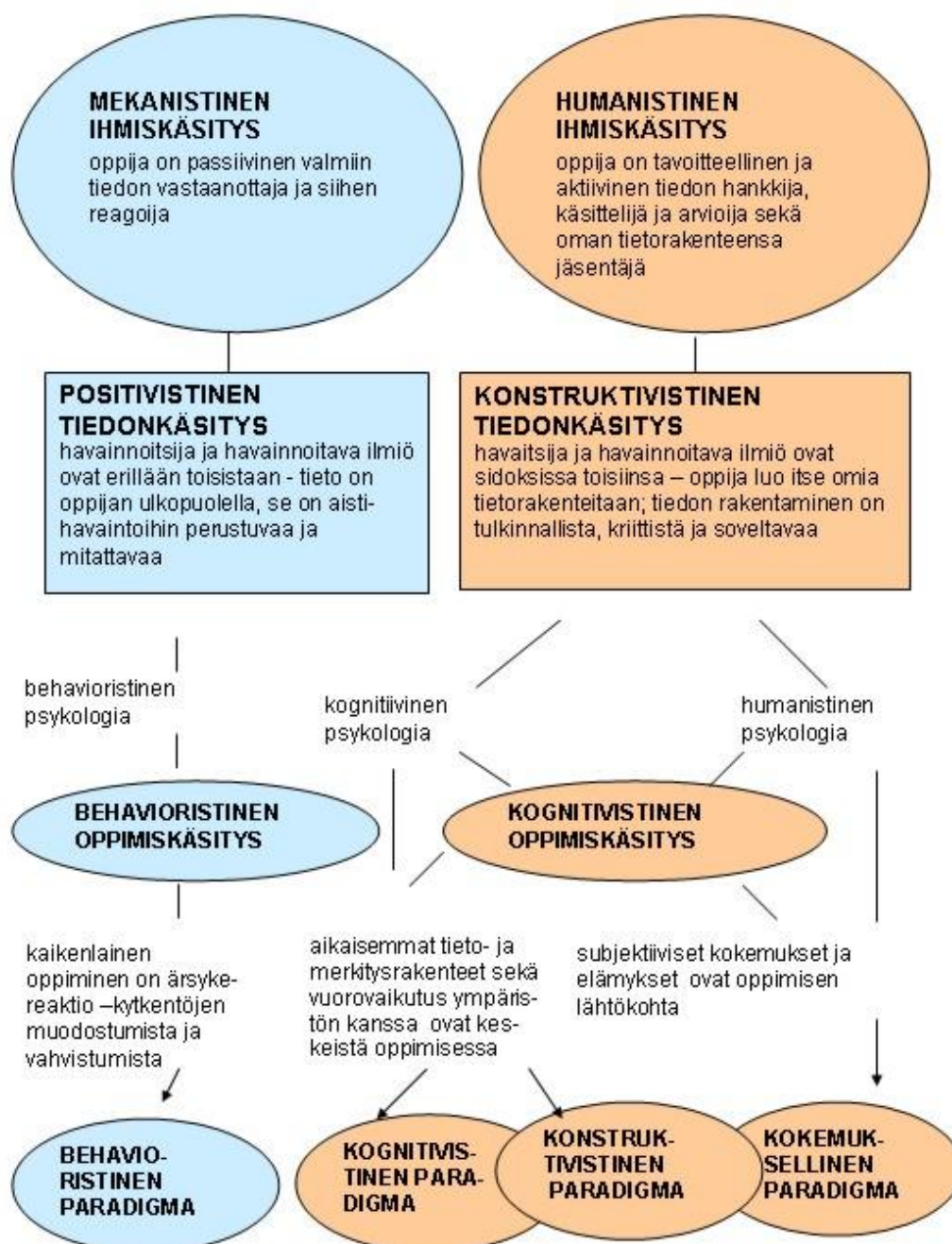
Luokassa tapahtuvassa opetuksessa kouluttaja on aina läsnä ja käyttää itselleen tyypillisiä metodeja. Verkko-opetuksessa opiskelijan ohjaus tapahtuu erilaisilla menetelmillä, joita käytettäessä pitää miettiä, miten ne tukevat verkko-opetusta. Ohjauksen on parannettava opiskelijan oppimista ja ennakkoon on tiedettävä, millä tasolla oppijan oma aikaisempi tietämys on. Prosessia suunnitellessa ei voi unohtaa tavoitteita. (Koli & Silander, 2003, 34.) Hyvin suunniteltu verkkopohja tekee opiskelijalle näkyväksi opiskelun tavoitteen, joka määrittyy sekä opetussuunnitelmasta että oppimisen tavoitteista ja tulee esiin opiskelutehtävissä ja opiskeluun liittyvissä harjoituksissa. Arvioinnin avoimuus palvelee opiskelijaa hänen asettaessaan itselleen oppimisen tavoitteita (Koli & Silander, 34-35.) Meidän lisäkoulutuksemme heikkous on, ettei arviointi ole osana opintoja. Arvioinnin perusteiden pitää olla julkisia ja opiskelijan pitää pystyä määrittelemään opiskelun tavoitteet myös arvioinnin perusteista. (Virtuaaliammattikorkeakoulu, Oppimisprosessit.)

Kaavio 3, Muokattu lähteestä Virtuaaliammattikorkeakoulu; Oppimisprosessit

Kehitysvamma-alan ammattitutkinnosta yksi tutkinnon osa on verkossa. Minulla oli suuria vaikeuksia löytää materiaalit, jotka ovat hyvälaatuisia ja uusia ja jotka antavat opiskelijan riittävästi tietoa antavia ja tukevat hänen oppimisprosessiaan. Lisäksi materiaalien tulee vastata opetushallituksen määräystä kehitysvamma-alan ammattitutkinnosta. Muuttuva työelämä ja kehitysvammaisen muuttuva asema määrittävät opetuksen tavoitetta jonka täytyy olla myös opetussuunnitelman mukainen. Lisäksi opiskelijan on osoitettava osaaminen tutkintotilaisuudessa. Olen usein puhunut tutkintotilaisuusympäristöjen muuttumisesta työelämän muuttumisen myötä. Kehitysvammaisten ihmisten toimintaympäristöt eivät ole enää sidottuja asumiseen ja toimintapaikkoihin vaan ovat, niin kuin kaikkien muidenkin, elämän toimintaympäristössä. Tämä on ainakin yhteiskunnallistamisajattelun pyrkimys. Opiskelijaa ohjataan verkossa avaamalla yksi osio kerrallaan, jotta saadaan ohjattua prosessia. Tavoite on siinä, että opiskelija osaa toimia kehitysvamma-alan opinnot suoritettuaan työssään niin, että hän voi osoittaa osaamistaan näyttötutkinnossa.

OPPIMISKÄSITYSTEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Kaavio 4. Lainattu Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, oppimateriaalit

Tämän havainnointitutkimuksen tavoitteena on kehittää verkko-opetusta Helsingin Dia-koniaopiston lisäkoulutuksessa dynaamisesti ja havaita nykyisessä toimintamallissa mahdollisia uusia kehittämistehtäviä. Opiskelijoilla kuten itselläkin on verkko-opetuksesta paljon hyviä kokemuksia. Verkko-opetuksen kehittämisessä kannattaa mielestäni hyödyntää olemassa ja

käytettävissä olevia malleja ja huomioida muiden vastaavien oppilaitosten kokemukset. Mielestäni tämä tarkoittaa sitä, että kehittämisprosessit kannattaisi avata palveluprosesseiksi sekä selkeyttää prosessien toimintaa.

Kehittämistoimintaan osallistuneilla on usein erilaisia käsityksiä kehittämiseen liittyvistä perusteluista, toiminnan tavoitteista ja siitä, kuinka työtä tehdään ja toteutetaan (Rantanen ja Toikko, 2006). Työn tekeminen ja toteuttaminen ja sen seuranta edistävät virheistä oppimista. Käytännön työssä syntyvä tieto syventää oman asiantuntijuuden tuntemista ja työprosessit tulevat näkyviksi. Kehittämistyö on jatkuvaa reflektointia, peilaamista omaan toimintaan. Työssä tarvitaan vuoropuhelua, jotta oppimiskokemukset siirtyvät osaamiseksi. Osaamista tukeväksi toiminnaksi tarvitsee kehittää verkko-opetukseen liittyvän palautejärjestelmä, joka tuottaa seurantaa. Palautejärjestelmä tai arviointi antaa organisaatiolle tietoa kehittämisen suunnasta. Rantanen ja Toikko (2005) sanovat, että työn kehittyminen edellyttää integroitua näkemystä, joka yhdistyy käytännölliseen toteutukseen ja tavoitteeseen. Sitä tutkivat ja ohjaavat menetelmät pohjautuvat tieteellisiin teorioihin ja ajatteluun ja samalla vahvistuu tutkimuksen systemaattisuus ja kriittisyys (Vanhanen: Nuutinen & Lambert 2005).

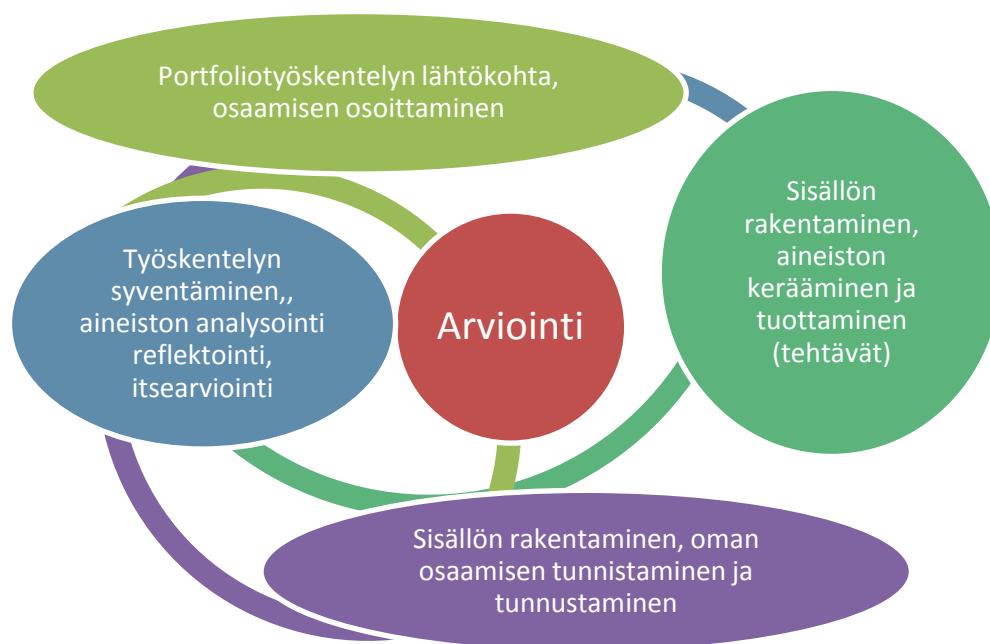
6.5 Reflektointi ja oppimispäiväkirja

Kaaresvirta (2004) on tutkimuksessaan havainnut ohjauksen reflektion merkityksen opiskelijalle tarpeelliseksi. Hyvä ohjaus tehostaa oppimiskokemuksia. Hän pitää oleellisena, että opintojen alkuvaiheessa opiskelijat saavat peilata omia taitojaan loppuvaiheen opiskelijoiden osaamiseen. Koulutuksen alkuvaiheen opiskelijat ovat enemmän käsitteellisellä tasolla. Yhteisesti jaettujen oppimispäiväkirjojen tavoite on tuoda verkkopohjalla opiskelijalle mahdollisuus peilata omaa osaamistaan muiden opiskelijoiden osaamiseen. Kaaresvirran (2004) tutkimuksessa tuli hyvin esiin, että opiskelijat arvostavat toisiaan opiskelun taustatekijöinä ja jo edenneille opiskelijoille se tarjoaa mahdollisuuden perustella omia työnkäsityksiä ja näkemyksiä.

Opintojen ohjausta ei voi antaa kouluttajan vastuulta kokonaan muille, työelämälle tai toisille opiskelijoille (Kaaresvirta, 2004). Kouluttajana ohjaan oppimistehtävien valmistelua kerran viikossa, joko sähköpostitse, puhelimitse tai keskustelemalla verkossa. Kaaresvirta (2004) on tutkinut ammattikorkeakouluopiskelijoiden projekteissa oppimista ja todennut työssä oppimisen edistävän oppimista. Hänen mielestään se edistää erilaisia työssä tarvittavia taitoja, kuten yhteistyötä, osaamisen jakamista, palautteen antamista ja sen vastaanottamista. Ja erityisesti se kehittää työssä tarvittavaa substanssia. Oppiminen erilaisissa työelämähankkeissa lisää opiskelijan kykyä verkostoitua ja käyttää hyödykseen verkostoja. Kaaresvirta, (2004, 163) Eteläpelto(1993, 25-26) toteavat, että reflektiossa syntyy uusia tapoja toimia ja uusia toimintaympäristöjä.

6.6 Osaamisen portfolio

Portfoliotyöskentely oli minulle entuudestaan tuttua. Konstruktiiivinen oppimiskäsitys on portfoliotyöskentelyn lähtökohta. Monissa opiskelijoiden tekemissä portfolioissa näin kuitenkin muiden kirjoittamia artikkeleita ja muiden tuottamaa materiaalia. Käyttämahdollisuudeksi ajattelin työpaikkahaastattelua. Miten onnistun motivoimaan opiskelijan tekemään omasta osaamisestaan portfolion? (Liite 5)

Kaavio 5, Kaavi mukailtu Niikolta(2000) kehittämishanketta varten.

Tein itselleni ajatusmallin, johon lainasin Niikolta (2000) keskeiset tekijät ja lisäsin itse ajatuksen arvioinnin merkityksestä. Opiskelijan portfolioa arvioidaan koulutuksen näkökulmasta ja hän saa siitä arvosanan. Tavoitteena on myös se, että portfolioa osaamisesta voisi käyttää esimerkiksi tutkintotilaisuuksien materiaalina ja oman uran luomisen mahdollisuutena kehitysvamma-alalla. Opiskelija saa opintojensa päättyessä arvioinnin portfolioistaan.

Portfolion tarkoituksena on tukea opiskelijan oman urakartan luomista ja mahdollistaa oman elinikäisen oppimisen tavoitteet. Itse uskon vahvasti siihen, että tulevaisuuden työntekijää ei voida houkutella kehitysvamma-alan työhön sillä perusteella, että siellä on niin mukavia asiakkaita. Kehitysvamma-alan on tulevaisuudessa tarjottava houkuttimeksi sitä, että työntekijä voi yhdistää työhönsä myös oman henkilökohtaisen urasuunnitelmansa. Työ on tulevaisuudessa yksi mahdollisuus eikä vain yksityisestä elämästä irrallinen osa omaa elämää. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Sisukas, verkkojulkaisu, Torvinen). Torvinen näkee samassa artikkelissa uravalintojen tarjoavan uusia mahdollisuuksia aikuisohjaukseen ja -koulutukseen. Torvinen

myös kysyy: ”Onko näyttötutkintojen ja valmistavaan koulutukseen osallistujien ja suoritettujen tutkintojen näkemykset uravalinnoista erilaiset? Opiskelijan erilaiset uravalinnat ja niihin liittyvät päätöksentekotyylit pitäisi pystyä tunnistamaan oppilaitoksessa, joka vaikuttaa opintojen ohjaukseen. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Sisukas, verkkojulkaisu, Torvinen).

6.7 Verkko-opetuksen laatu

Opetushallitus kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota oppilaitosten laatukriteereihin, joita ovat pedagoginen laatu, käytettävyyden, esteettömyys ja tuotannon laatu. Näiden tekijöiden huomioiminen takaa käytettävyyden sekä tekijän että käyttäjän näkökulmasta. Verkko-opetuksen suunnitelmaa pitää tarkastella autenttisen opetuksen kriteereillä ja niihin on laadittu opiskelijan arviointilomake, joka on tarkoitettu virtuaaliammattikorkeakoulun käyttöön ja löytyy osoitteesta;

<https://www.amk.fi/verkkopedagogiikkajutkimus/verkkopetuksenautenttisuus/virtuaalinenbenchmarking2008.html>

Opintojen autenttisuus määritellään sen työelämälähtöisyyden ja yhteensovittamisen kautta ja se tarkentuu verkko-opetuksessa oppimisympäristöksi. Autenttisuutta määritellään ilmiönä useilla eri tavoilla. Virtuaaliammattikorkeakoulu on määritellyt, että opinnoissa toteutuu autenttisuus silloin, kun oppija käyttää työtapoja ja -menetelmiä aidoissa arjen työtilanteissa, kognitiivisia prosesseja ja autenttisia materiaaleja ja lähteitä hyödyntäen suorittaa oppimiseen liittyvät tehtävät. Virtuaaliammattikorkeakoulu on määritellyt autenttisuutta lähestymällä autenttisuutta oppimisympäristönä. (Virtuaalinen ammattikorkeakoulu, Verkkopedagogiikka ja tutkimus.)

6.8 Sulautuva opetus, Blended learning

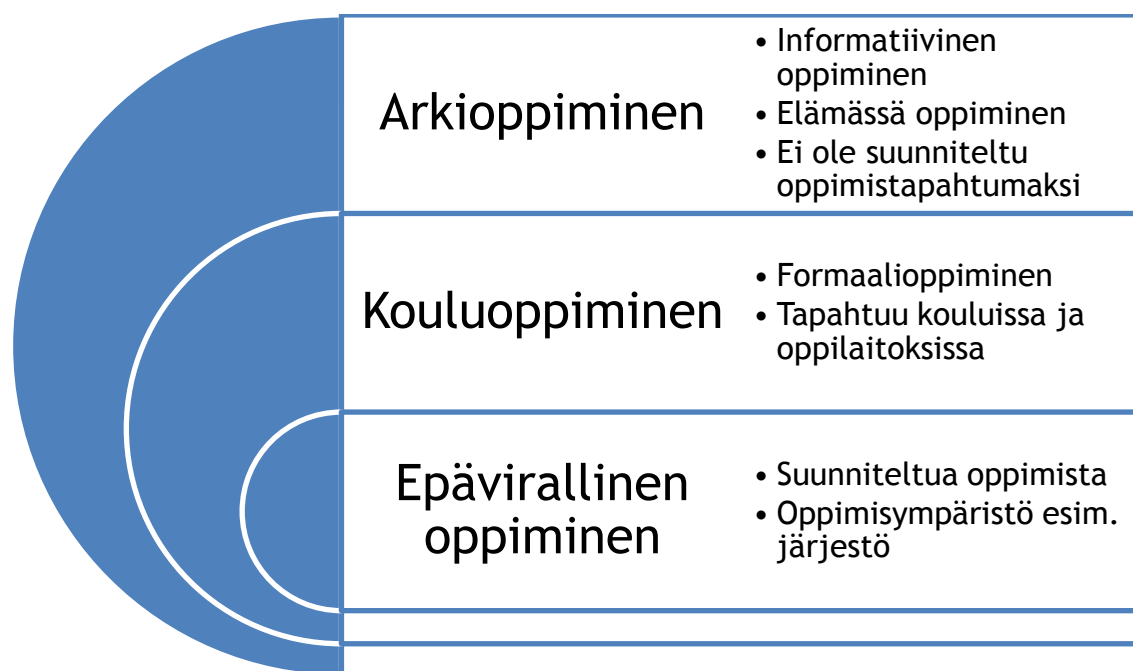
Sulautuva oppiminen on Amerikasta Eurooppaan tullut opiskelun muoto, jossa pyritään yhdistämään koululaitoksen ulkopuolella tapahtuva oppiminen koulutukseen. Opiskelijan oppimisen tukeminen tapahtuu erilaisilla teknisillä laitteilla (mobiilit), joihin on mahdollista ladata materiaalia ja ohjelmia. Niitä voivat olla kännykät, tabletit tai tietokoneet. Muistitikkuja käyttäessä on muistettava, että ne tukevat U3-ohjelmia. U3 on standardina Launchpad-käyttöliittymäpaneeli, joka toimii Microsoft Windows käyttöjärjestelmässä ja sen avulla hallita sekä käynnistetään ja päivitetään tiedostoihin uusimpia versioita. Suomessa on erilaisia pilottikokeiluja toteutettu yli 10 vuotta. Kokemukset ovat olleet myönteisiä, kuitenkin vielä harvojen käytössä. Usein esteenä on ollut, että organisaatioissa ajatellaan kännykän olevan vain puhelin. (Opetushallitus, Oppimisympäristöt.)

Oppiminen on yksilölähtöistä ja sulautuvassa oppimisessa on mahdollista huomioida entistä tehokkaammin erilaiset oppijat. Opiskelijalle on mahdollista rakentaa omia oppimisen polkuja. Oppimisesta tulee näkyvämpää ja sitä voi jakaa muiden opiskelijoiden kanssa. Opiskelijan asema siirtyy objektina olemisesta subjektina toimimiseen. Oppilaitosten tulisi suunnitella opetusjärjestelyt, joissa opiskelijalle tarjottaisiin erilaisia mahdollisuuksia järjestellä opiskelu oman tavoitteensa mukaisesti. Opiskelu tapahtuisi verkkopohjaisena yhteisöllisyyttä tukien tai itsenäisesti, ja sitä voisi täydentää tai kokonaan opiskella kontaktiopetuksena.

Arkioppiminen eli informaalinen oppiminen, tapahtuu kaikkialla, missä ihmiset ovat. Se on usein täysin suunnittelematonta ja ilman oppimistavoitteita. Oppiminen tapahtuu ilman tukea ja eikä sitä voi määritellä ajanjaksona. Arkioppimisesta ei yleensä saa todistusta. Oppiminen voi parhaimmillaan olla tarkoituksellista. Se vain tapahtuu. Elämässä oppimista (Life based learning) tapahtuu myös kansalaistoiminnassa, puolueissa, järjestöissä ja yleensäkin kolmannella sektorilla. Australialaisessa oppimisajattelussa se nähdään tärkeänä rinnakkaisena oppimisympäristönä opettajaohitoisen opetuksen kanssa. (Nyyssönen, 2002, Moniste 13,18.)

Kouluoppiminen, eli virallinen oppiminen tai formaali oppiminen on tavoitteellista ja sen tarkoitus on johtaa tutkintoon. Siihen perustuu koulutusjärjestelmä (luku 2). Siinä on oppimistavoitteet, jotka on määritelty tutkinnon perusteissa. Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon perusteet: Yhteistyö perheen ja moniammatillisen verkoston kanssa (Liite 3) antaa kehittämishankkeen oppimistavoitteet verkko-opetuksen pohjalle. Oppiminen tapahtuu virallisessa koulutuksessa ja siinä on määritelty oppimiseen käytettävä aika sekä oppimiseen käytetty ohjaus niin työpaikalla kuin oppilaitoksesta. Oppiminen on sekä hierarkkista (etenee tietyn järjestyksen mukaan) ja institutionaalista (oppilaitokselta, joka tutkintoja antaa, vaaditaan järjestämisoikeudet) (Nyyssönen, 2002). Monimuotokoulutus tai nonformaali koulutus on tavoitteellista ja siihen on käytettävissä tietty aika. Monimuoto-opetuksessa yhdistyvät eri opetusmenetelmät. Se voi tapahtua lähiopetuksena, ohjatuilla oppimistehtävillä työelämässä tai verkko-opetuksena.

Suomessa aikuiskoulutuksessa annettava koulutus on usein järjestelmällistä, epävirallista koulutusta. Työssäoppimisen jaksoja ja erilaisia työharjoittelupaikkoja yhdistettynä koulutukseen pidetään epävirallisena oppimisympäristönä. Epävirallisia oppimisympäristöjä voivat olla myös erilaiset opintopiirit tai lapsille ja nuorille suunnatut partio-toiminnat ja vapaaehtoisten maanpuoluskoulutus. Koulutuksen ohjaus on määriteltyä ja opiskelija asettaa itselleen oppimistavoitteet ja osoittaa osaamistaan tutkintotilaisuuksissa oikeassa työympäristössä.

Kaavio 6. Sulautuva opetus. Mukailtu Itkonen-Isakov kaaviosta (Virtuaaliopetuksen päivät. Virtuaaliammattikorkeakoulu. Virtuaaliyliopisto)

Sulautuvassa oppimisessä yhdistyvät erilaiset oppimisympäristöt uudeksi kokonaisuudeksi. Sosiaalinen oppiminen tapahtuu ihmisten välillä. Sitä tukevat erilaiset yhteisöpalvelut ja sähköinen media, johon on rakennettu erilaisia oppimis- ja opiskeluverkostoja. SOMETU-verkosto on mahdollisuus toimijoille, joilla on kiinnostusta tuoda erilaisia toimintamalleja edistämään oppimista (Sometu).

Liisa Myyry ja Taina Joutsenvirta (2011): Sulautuvassa opetuksessa verkkokeskustelussa ohjataan opiskelijaa uusissa oppimistilanteissa. Tämä oppimisympäristön muutos tarjoaa mahdollisuuden, joka on myös haaste, rakentaa uusia oppimisympäristöjä, joissa ratkaistaan oikeita ongelmia erilaisia työmenetelmiä käyttäen. Hämeen Ammattikorkeakoulun kehittämisspäällikkö Leena Vainio (Virtuaaliammattikorkeakoulu, Projektin loppuraportti) pitää yhtenä haasteena luoda autenttisen oppimisen mahdollistava verkkoympäristö oppimisalustaperusteella. Hän perustelee näkemystään sillä, että autenttisia vaatimuksia ei aina tue tekstipohjaisuus.

Vainio (Virtuaaliammattikorkeakoulu, Projektin loppuraportti) painotta, että oppilaitosten on otettava huomioon, että opiskelijat käyvät opintojen ohessa työssä - mikä pitäisi ottaa huomioon mahdollisuutena. Jokisen ja Mikkosen (Myyry & Joutsenvirta (toim.). 2011) mukaan opiskelijat sairaanhoitajakoulutuksessa olivat pitäneet sulautuvaa opetusta mielekkäänä ja työn tekemiseen oli opiskelusta tullut uusia näkökulmia. Omaa toimintaa oli helpompi reflektoida ja opiskelu lisäsi työssä jaksamista. Negatiivisina vaikutuksina opiskelijat kuvasivat töi-

den ruuhkautumista, työvuorojärjestelyjä ja lähiesimiesten suhtautumista opiskeluun (Myry, ja Joutsenvirta, toim. 2011, 56.)

7 Tutkimuksen tulokset

Kehittämishanke ja havainnointitutkimus ovat kaksi erillistä asiaa. Kehittämishankkeen toteuttaminen oli helpompaa kuin havainnointien perusteella tehtävä opinnäytetyö. Havaitsin kirjoittaessani mieltiväni, voiko joku esimerkiksi loukkaantua työni tuloksista tai vaikuttaako työni esimerkiksi jatkumahdollisuuksiini Helsingin Diakoniaopistolla. Miten kirjoitan havainnoinneista syntyviä ristiriitoja auki loukkaamatta ketään? Huomasin sen etenkin omia muistiinpanojani ja kalenterimerkintöjäni lukiessani. Hankkeeseen olen saanut yhteensä 80 tuntia työaika. Käytetty aika on monikertainen, jos lasken erilaiset tutustumiseen käytetyt ajat. Olen itse opiskellut verkkopohjalla. Yksi osa-alue oli näyttötutkintomestarikoulutus (25 opintopistettä) ja verkkomateriaalien lukeminen, tv-ohjelmien katseleminen ja erilaisiin oppimistekniikoihin tutustuminen. Ja osansa vaati monien muiden aikaa vievien osa-alueiden tarkasteleminen.

7.1 Johtopäätökset, tutkimuksen tulokset

Verkko-opetus pohjaa kehittäessäni tein havaintoja, joita perustelen seuraavassa osiossa. Nämä ovat minun havaintojani ja kokemuksiani niistä toimenpiteistä, joita tarvitaan, jotta verkko-opetusta voidaan kehittää sekä laadullisesti että dynaamisesti. Nämä havaintoni perustuvat omiin muistiinpanoihini ja niihin liittyviin käytännönläheisiin ratkaisuehdotuksiin. Olen pyrkinyt työtä tehdessäni tarkastelemaan, miten ratkaisuja on muualla toteutettu.

Verkko-opetuksen kehittämisessä on huomioitava seuraavana, että verkko-opetuksen laajentuessa tulee vääjäämättä törmäyksiä vanhan ja uuden opetuksen välille. Käytössämme oleva Moodle-alusta muodostuu usein opiskelijan ja kouluttajan näkökulmasta varastoksi, joka sisältää erilaisia opetukseen liittyviä materiaaleja. Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon pohja on rakennettu malliltaan ja käytöltään uudenaikaiseksi. En tutkimuksessa vertaile muita verkko-opetuksen alustoja. Verkko-opetuksen kehittämisessä minun mielestäni pitää pohtia vahvasti opetuksen pedagogiikkaa, luoda siihen työelämän yhteistyömalleja ja kehittää osallistavaa yhteisöllisyyttä diakonista näkökulmaa unohtamatta.

Verkko-opetuksen suunnitteluvaiheessa on mielestäni monia piileviä vaaroja. Jos se painottuu liikaa opettajakeskeiseen tietoteknologiaosaamiseen, se jää silloin vain harvojen käyttöön. Erilaisten ohjelmien, ohjelmistojen ja tekniikan muuttuminen on nopeaa. Tätä varten tarvitaan yhteistyötä sähköisten palveluiden, erilaisten verkkopedagogien ja toisten oppilaitosten kanssa. Ajansäästöön verkko-opetus ei anna ainakaan aloittaessa mahdollisuutta.

7.2 Uusi opettajuus

Olen lukenut monia keskustelualueita opettajuudesta ja sen muutoksesta. Muutoksia keskusteluissa on syntynyt mielestäni vuoden 2005 jälkeen. Koulutuksen kokonaisratkaisuihin on otettu huomioon, ettei verkko-opetus ole enää yksilötyöskentelyä vaan koko oppilaitoksen yhteinen hanke. Samoilta linjoilta tulin omassa havainnointitutkimuksessani. Opetuksen siirtäessä luokahuoneesta verkko-opetukseen oppimisympäristö muuttuu verkkoon. Siellä on monia uusia hallittavia asioita, kuten tekniset laitteet, ohjelmat ja sähköisen järjestelmän hallinta.

Verkkopedagogilta meni minuutteja samaan työhön, johon itseltäni meni tunteja, koska työn edistymisen edellytyksenä oli perehtyä erilaisiin oppaisiin. Halusimme tai emme, muutos on kuitenkin todellista, wikit, facebook, twitter, blogger ja vastaavat mullistavat opetuksen. On valittava, onko mukana muutoksessa toteuttajana vai asettuuko muuttumaan vasta pakollisen ohjauksen jälkeen. Se ilmeisesti toteutetaan lainsäädännöllisesti ennemmin tai myöhemmin. Tähän muutokseen vastaamisen on syytä pohtia uusia muutoksia myös organisaatiotasolla. Pitääkö kaikkien osata kaikkea?

Opetushallitus ohjaa oppilaitoksia kehittämistyöhön erilaisilla linjatuilla rahoituspäätöksillä. Hallitusohjelmat näkyvät rahoitusratkaisuissa ja ESR-rahoituspäätökset tehdään Manner-Suomen rahoitusohjelman mukaisesti. Hanketiedot löytyvät Opetushallituksen sivuilta, samoin päätökset hankerahoituksista. (Opetushallitus, Rahoitus.) Opetushallituksen strategiset painopisteet ovat vuoteen 2013 asti seuraavat:

Yrittäjyyden ja yrittäjyysosaamisen kehittäminen oppilaitoksissa tarkoittaa sekä yrittäjyyden että sisäisen yrittäjyyden vahvistamista. Toimintatapojen kehittämisellä tähdätään uuteen innovaatiotoimintaan sekä uuden yrityskulttuurin syntyyn ja yrittäjäkulttuurin ja asenneilmapiiirin rakentamiseen. Tarkoituksena on jalkauttaa toiminnot käytäntöön. (Opetushallitus, Rahoitus.)

Maahanmuuttajan alkuvaiheen neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen ovat rahoitettavia hankkeita. Kehittämisohjelma on poikkihallinnollinen ja moniammattillinen ohjelma, jonka tarkoituksena on kehittää matalan kynnyksen ohjausmalleja osaamisen tunnistamiseen ja kehittämispolkujen luomiseen. Työnantajien yhteistyömalleja kehitetään työllistymisen esteiden purkamiseksi, joita ovat kielitaidon parantaminen, sähköisten työvälineiden ohjauksen käyttö alkuvaiheessa ja kotouttamiskoulutukseen linkitetty kielitaitotasoinen opetussuunnitelman mukainen oppimisalusta. (Opetushallitus, Rahoitus.)

Osaajana työmarkkinoille -tavoite on työelämävastaavuutta ja työelämään siirtymistä helpottavien tekijöiden etsimistä. Toimet kohdistuvat opetussuunnitelmien uudistamiseen, opetuksen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen menetelmien kehittämiseen ja laadullisiin osaamisen tavoitteisiin. Tavoitteena on ammatillisten huippuosaajien tuottaminen erilaisille yritysmuodoille erilaisissa yhteistyöprojekteissa. Opetushallitus on rahoittamissaan ESR-projekteissa käynnistänyt opettajien työelämäosaamisen parantamista, työpaikkaohjaajien koulutusta ja työelämäyhteistyötä. Projektien tarkoitus on edistää verkostojen rakentamista, vahvistamista ja koulutuksen muuntumista työelämälähtöisemmäksi. (Opetushallitus, Rahoitus.)

Koulutus- ja osaamistarpeiden tunnistamiseen liittyvät hankkeet toimivat muuttuvassa työmarkkinatilanteessa. Työmarkkinoilta siirtyä seuraavien vuosien aikana runsaasti ammattihenkilöstöä eläkkeelle. Työvoiman vähenemisen vuoksi on koulutuksen kohdentaminen tarkoituksenmukaista. Hallitusohjelmassa on määritelty, että ja laadulliset osaamistarpeet kyetään tunnistamaan tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Työelämä tarvitsee ohjelman mukaan ennakoitimalleja laadulliseen ja työn sisältöjen muutokseen.

Erilaisia verkko-opetukseen ja uudistuvaan opettamiseen liittyviä julkisia koulutuspäiviä on runsaasti. Moniin tapahtumiin voi osallistua nyt myös verkossa ja niitä järjestävät yritykset, oppilaitokset ja ministeriöt. Opetushallituksen vuosittain järjestämät Virtuaaliopetuksen päivät ovat tyypillinen esimerkki. Niihin on mahdollista osallistua verkossa esimerkiksi bloggaamalla. Blogia ohjaavat Opetushallituksen virkamiehet. Teemana ovat erilaiset yhteiset näkökulmat verkko-opetukseen. Blogi on luettavissa kokonaisuudessaan <http://vvop2010.wordpress.com/2010/11/19/9-tietohallinto-opetusta-tukemassa/#comment-48>) ja viittaa siihen keskusteluun (nimi, Opetushallitus, Blogi). Havainnoin, että samat ongelmat, jotka itse kohtasin kehittämishankkeessa, olivat olemassa muissakin oppilaitoksissa. Havainnointini erilaisista riskitekijöistä pätee myös laajemmin ajatellen oppilaitoksissa.

Kouluttaja toimii uudessa roolissa, verkko-opettajana, ensin suunnitellessaan oppimisen prosesseja ja sitten toteuttaessaan niitä erilaisia verkko-opetuksen menetelmiä käyttäen verkossa. Verkossa ohjaus ei tapahdu kasvokkain, vaan moninaisilla välineillä: sähköpostilla, wikeillä, blogeilla ja ohjauksen merkitys opiskelijalle kasvaa koko ajan. Kouluttajan rooli asiantuntijana kasvaa, kun reaaliajassa joutuu vastaamaan opiskelua koskeviin kysymyksiin ja on pystyttävä ohjaamaan keskustelua avainkohtien kautta. Ohjaaja joutuu tekemään nopeitakin päätöksiä esimerkiksi tarpeesta siirtyä yksilöohjaukseen. (Koli Ja Silander, 28.) Luokassa opetus usein perustuu ennalta tehtävään suunnitelmaan ja ohjautuu opetuksen kautta. En tavoittele tällä esittää mielipidettä, että verkkokouluttaminen olisi vaativampaa. Se on itsestäni pikemminkin tuttua, koska siinä on paljon ohjauksellisia elementtejä.

Kaisa Vähähyyppä pohtii omassa blogissaan tietohallinnon epäkiitollista tehtävää. Kun asiat eivät toimi, hälytetään paikalle, mutta muuten ei saa juuri koskaan palautetta. Opettaja on opettamisen ja ohjaamisen asiantuntija ja substanssi on siinä. Ja tietohallinnan osaaminen on tietotekniikan alueella. Osaamisalueiden kohtaaminen pitää tehdä mahdolliseksi. (Vähähyyppä, Opetushallitus, Blogi.)

Kaisa-Mari Majamäki pohtii omassa kirjoituksessaan verkko-opetuksen jäämistä vain harvojen asiasta kiinnostuneiden kehitettäväksi. Tähän hänen mielestään ohjaavat tietotekniikkaa koskevat ratkaisut ja hänen mielestään tv-t-politiikka oppilaitoksissa tarvitsee uusia työtapoja ja selkeästi määriteltyjä resursseja. (Majamäki, Opetushallitus, Blogi.)

Tietohallintopäällikkö Antti Ylä-Jarkko pohtii, että tehokkaan palvelutuotannon taustalla on arkielämän hyvä tuntemus ja toimintojen palveluprossien kuvaus. Johdolle kuuluvat ydinprosessien ja tukiprosessien olemassaolon kuvaaminen. Hän epäilee, että liian usein tavoitteiden asettamiselle ei ole realistista kuvaa. Tietohallinnon ydinsäätäminen tässä määrittämisprosessissa on palvelunkäyttäjien tarpeet. Palvelutuotannon tulee tukea ydinprosesseja ja mallintaminen tapahtuu tietohallintojohdossa. Tämän työn helpottamiseksi tarvitaan yhteistyötä toiminnan johdon kanssa. Hän epäilee, että käytännössä tämä vaihe ei toteudu juuri koskaan. (Ylä-Jarkko, Opetushallitus, Blogi.)

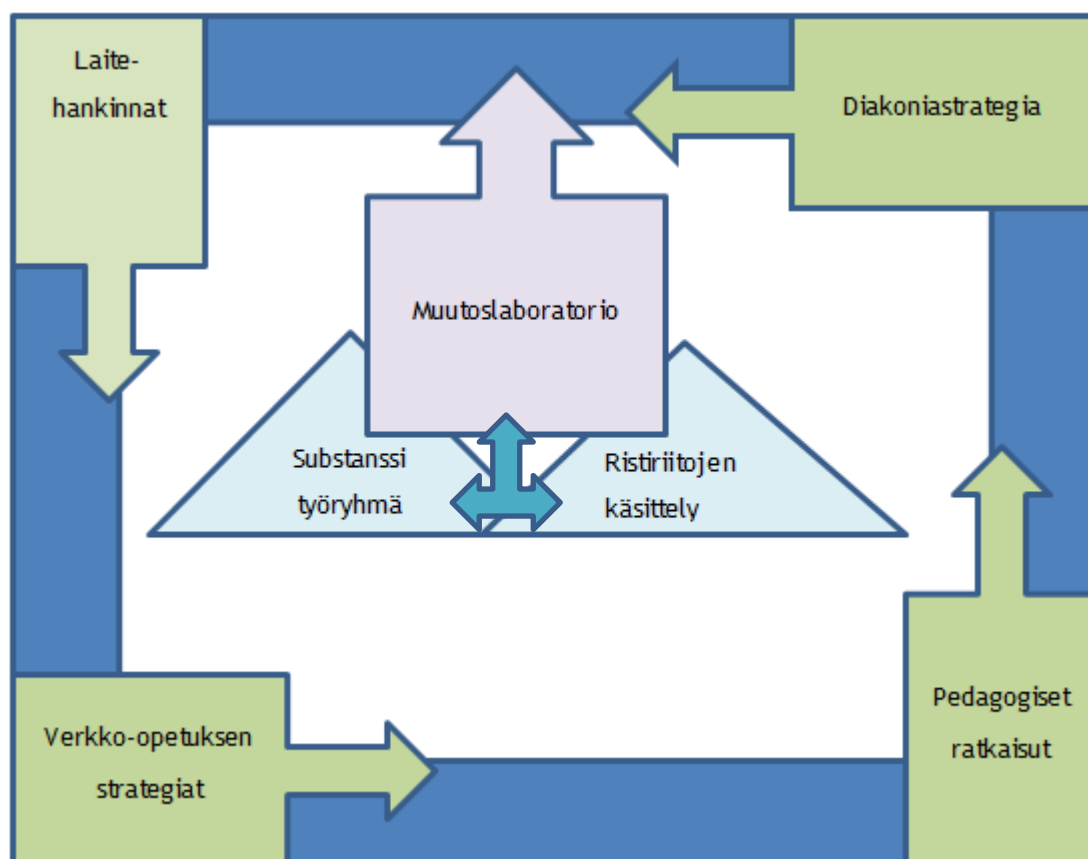
Itse havaitsin saman ongelman. Meiltä puuttuivat ohjatut ja määrittelyt prosessien kuvaukset kehittämistyöstä ja tutkimukseni tuloksissa esittelen oman ratkaisumallini, joka syntyi kehittämistehtävän vaiheessa. Tietohallintopäällikkö Ylä-Jarkko sanoo, että IT-palveluiden tuottamisessa keskitytään liikaa tuottamaan palveluita itse. Palveluiden suunnittelu olisi se mihin toimintaa pitäisi ohjata. (Ylä-Jarkko, Opetushallitus, Blogi.)

SOTEFO-projektin projektipäällikkö Niilo Korhonen pohtii omassa kirjoituksessaan, ettei ole aikaa työnsuorittajien, opettajien ja opiskelijoiden, odotella erilaisten asennusten tai tukitoimien toteutumista. Hänen mielestään pitäisi kuunnella enemmän oppijoilta. Hänen esittämänsä toteuttamismalli lähtee ajatuksesta, että yhteinen suunnittelu toteutuisi tehokkaimmin, kun työtä olisivat kehittämässä ”asiakas, toteuttaja ja päättäjä”. (Korhonen, Opetushallitus, Blogi.)

7.3 Ratkaisumalli verkko-opetuksen kehittämiseen

Opinnoissa olen suorittanut erilaisia kehittämisen ja johtamisen opintoja. Olen pohtinut tätä työtä tehdessäni diakoniastrategian merkitystä sekä erilaisia johtamiseen ja kehittämiseen liittyviä metodeja. Kehittämistyöstä eräs kollegani sanoi, että on helppoa ajatella kun katto on korkealla ja ikkunat ovat suuria.

Kehitin alla olevan kaavion erottaakseni mielestäni tärkeät, johtamiseen liittyvät kysymykset kehittämiseen liittyvistä kysymyksistä. Vihreissä nuolissa ovat johtamiseen liittyvät reunaehdot ja kolmioissa ovat kehittämiseen liittyvät reunaehdot. Nuolikuviot kuvaavat toiminnan vuoropuhelua.

Kaavio 7. Työsuunnittelun ja -toteutuksen reunaehdot

7.4 Työsuunnittelun reunaehdot

Tietohallintopäällikkö Yla-Jyrkkö kirjoittaa, että prosessit on avattava ja kuvattava (Ylä-Jarkko, Opetushallitus, Blogi). Mielestäni pitäisi tehdä strateginen päätös linjauksesta, joka koskettaa toisen asteen ja lisäkoulutuksen linjauksia verkko-opetuksesta. Mielestäni tarvitaan paljon keskustelua siitä, mitä voi ja kannattaa viedä verkkoon. Miten se toteutetaan? Lisäkoulutuksessa olisi sovittava ensin teknisistä laitteista, mobiileista ja niiden saatavuudesta. Kuulokkeet, webkamerat, kannettavat tietokoneet ja puhelimet ovat hankintoja, joista on päätettävä tarkoitukseen sopivasti. Useimmat niistä ovat hankintahinnaltaan sellaisia, että ne

voisivat olla henkilökohtaisia. Tämä on kuitenkin päätöksistä sellainen, jolla on työn tuottavuuden ja mielestäni myös työhyvinvoinnin kannalta suuri merkitys. Päätöksentekojärjestelmässä lisäkoulutuksen ei ole yksin mahdollista päättää hankinnoista. Usein meilläkin keskustellaan teknisistä laitteista älypuhelin- tasolla, vaikka työnantajan tarjoama työsuhteypuhelin vastaa siihen tarpeeseen, joka meillä tällä hetkellä on ja joka on meidän tarpeeksemme määritelty.

Usein teknisiä laitteita tunnutaan mietittävän statuskysymyksenä. Kehtaanko kaivaa käsilaakustani esiin puhelimen, joka on niin sanottua karvahattumallia, vai pitäisikö sen edustaa teknologian viimeisintä innovaatiota. Teknisten laitteiden hankinnassa on huomiota kiinnitettävän niiden käytettävyyteen, saatavuuteen ja tarpeeseen. Työtä vaikeuttaa huomattavasti, jos esimerkiksi etsimme laitteita, kuten kuulokkeita, jostakin muusta tilasta kuin omasta työhuoneestamme. Ne ovat myös minun mielestäni hyvin henkilökohtaiset käyttövälineet. Ammattitaitoni ei riitä arvioimaan laitehankintoja muun kuin käytettävyyden kannalta.

Työnjaollinen merkitys liittyy ainakin työaikaan. Verkko-opettamista kehitetään usein omasta kiinnostuksesta lähtevänä ja sillä pyritään vastaamaan opiskelijoiden tarpeisiin. Opiskelijat saattavat olla satojen kilometrien päässä. Kehittäminen omassa työssä ei voi jäädä henkilökohtaisen kiinnostuksen tasolle, vaan siitä pitäisi tehdä ratkaisu, joka näkyy koulutushenkilöstön resursseissa. Olen keskustellut monien oppilaitosten edustajien kanssa ja ymmärtänyt, että verkko-opetuksen sisältösuunnittelu on opetuksen työaika. Siihen saa resursseihin myös selkeää ohjausaikaa, joka on suunnittelussa huomioitu. Haasio ja Haasio (2008) kirjoittavat samasta aiheesta ja viittaavat siinä kansainvälisiin tutkimuksiin, ettei päätöksistä synny välttämättä ajankäytöllistä säästöä. Samaisissa tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että sähköisten materiaalien ja raporttien laatu on parantunut. Opiskelijoiden oppimistyyliä ovat kehittyneet kohti tutkivaa ja itsenäistä oppimistyyliä, parantavia vaikutuksia on havaittu (Haasio ja Haasio, 2008). Voimavarojen niukkuus on kuitenkin olemassa oleva tosiasia ja se on huomioitava sekä talouden että työhyvinvoinnin kannalta. Tämä on kuitenkin niitä asioita, jotka on huomioitava kouluttajan omista intresseistä käsin. Verkko-opetuksen kehittäminen voisi olla kuitenkin rekrytointikysymys.

Teknisiin päätöksiin kuuluvana myös pidän verkko-opetuksen pohjan ja taustan suunnittelua. Siihen on huomattavasti enemmän ammattitaitoa verkkopedagogilla tai sähköisten palveluiden henkilökunnalla, kuin mitä esimerkiksi itse omaan. Suunnitellessani verkko-opetusta arvokkaana tukenani oli verkkopedagogi Tuija Alasalmi. Keskustelimme visuaalisuudesta ja esitelin ajatusmalloja toteutuksista ja hän toteutti verkkopohjan visuaalisen ilmeen. Työtä helpottaisi, jos verkko-opetuksen pohja olisi valmiina ja sinne vain vietäisiin opetuksen materiaalit. Tämä voi olla myös markkinointikysymys, kun pohtii vaikkapa Virtuaalikylyn ilmettä, joka tuo jo näytölle kesän ja maaseudun aurinkoiset päivät. Se on kokemus- ja oppimisympäristö.

Pedagogiikan suurimmat linjaukset pitäisi suunnitella johtoryhmässä. Ratkaisut pedagogiikan suhteen ohjautuvat mielestäni Opetushallituksen hankkeiden mukaisesti. Tällä hetkellä näyttää rahoitukset suunnattavan sosiaalikonstruktiviseen ja sulautuvaan opetukseen. Oppilaitosten yhteistyötä kannustetaan myös hankerahoituksessa. Oppilaitokset ovat selkeästi ottaneet hankekumppaneikseen toisia oppilaitoksia ja lisäksi työelämän.

Diakoniastrategiasta pitäisi tehdä yhteinen työmalli, joka näkyisi verkkopohjalla. Tätä tukevat myös Kaaresvirran (2009) tutkimuksessa tehdyt havainnot, että ammattikorkeakouluopiskelijat hyötyvät oppimiskokemuksistaan työelämän kanssa. Tässä näkisin olevan myös mahdollisuus kansainvälistyä ja tehdä yhteistyötä laajemminkin kehitysvamma-alan opiskelijoiden, kehitysvammaisten tai kehitysvamma-alan työpaikkojen kanssa. Toteuttamista voisi olla ajankohtaisten aiheiden käsittely, tunnistamisen mahdollisuus ilmiöistä esimerkiksi erikoisammattitutkinnoille tai vapaaehtoistyöhön osallistuminen.

7.5 Toteuttamisen reunaehdot

Muutoslaboratorio seuraisi verkko-opetuksen kehittymistä muissa vastaavissa oppilaitoksissa, ottaisi kantaa työnkehittämiseen ja kantaisi havainnointivastuu, että verkko-opetus kehittyy ja vastaa Helsingin Diakoniaopiston yhteisiä linjauksia. Tärkeimpänä tekijänä sillä olisi olla tiedottamassa uusista suunnista ja huolehtia oppilaitoksen mahdollisuuksista verkostoitumiseen.

Substanssityöryhmät ovat jo olemassa, niitä vastaavat meillä osaamisalue tiimit, jotka muodostuvat koulutusalaohjelmien vastuuhenkilöistä ja lisäkoulutuksen tiimistä. Substanssiosaaminen toteutuisi myös muutoslaboratoriossa, jonka vastuulla on kehitystyön valvominen ja se muodostuisi lähinnä verkkopedagogista ja tietohallinnon osaajista sekä lisäksi tiimien tvt-asiantuntijoista.

Riskienkartoitus voisi olla erilaisten substanssiryhmien vastuulla ja siihen liittäisin myös sen, että opiskelijoilta ja heidän työyhteisöiltään kerättäisiin palautetta sekä toteutuksesta että työelämäyhteistyöstä ja ammattitaidon kehittymisestä. Verkko-opetuksen palautelomakkeen voisi viedä valmiiksi verkkoon. Kun opiskelijat saisivat opintonsa suoritettua, he vastaisivat sinne tehtyyn kyselyyn.

Luokkaopetus ja verkko-opetus eivät saa joutua vastakkainasetteluun. Opiskelijat tarvitsevat myös tulevaisuudessa molempia opetuksen malleja. Nämä eivät ole keskenään kilpailevia vaan toisiaan tukevia.

7.6 Olemassa olevia, selvittämättömiä ristiriitoja

Opiskelijoilla ja kouluttajilla on joskus toisistaan poikkeavia näkemyksiä opintoviikon aikana suoritettavista tehtävistä. Leppänen (2011) varoittaa kirjassaan oppimistulosten heikentymisestä tai hidastumisesta, kun opintoja rasittaa kiire. Olen joskus itsekin kokenut, että opintoihin mitoitettut työt ovat liian vaativia tai valmistuakseen suunnitellussa ajassa ei niitä ehdi suorittaa. Minulle tämä tuotti suurta ongelmaa laatiessani tehtäviä. Määrittelin niihin arvioituja tekoajoja. Lukeminen ja asioiden mieltäminen vaatii oman aikansa. Keson (1999) tutkimuksessa on havaittu kiireen estävän tai hidastavan oppimista.

Opintojen mitoituksen perusyksikkö on toisen asteen tutkinnoissa opintoviikko. Perustutkinnot on määritelty 120 opintoviikon kokonaisuuksiksi. Ammatti ja erikoisammattitutkinnoissa ei ole määritelty opintoviikkoja. Suunnittelemassani verkko-opetuksen pohjassa on opintoviikot määritelty sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon mukaisesti, koska tarkoituksena on tarjota sitä valinnaisena vaihtoehtona lähihoitaja opetukseen. Yksi opintoviikko tarkoittaa opiskelijalle 40 tunnin työpanosta. Opiskelija voi tarvita kuitenkin opintoihin eripituisia aikoja. (Opetushallitus, Koulutusoppaat.) Opintojen mitoitukseen on vaikea löytää selkeää opasta. Yhden julkisen ja saavutettavan verkko-opetuksen mitoitukseen olevan taulukon ovat kehittäneet yhteistyössä Savonia-ammattikorkeakoulu ja Itä-Suomen yliopisto. Mitoitustyökalu löytyy osoitteesta

<http://www.amk.fi/opetushenkilosto/verkkoopetuksenmitoituskehikko.html>

7.7 Verkostoituminen, sosiaalinen media, verkottoituminen

Sosiaalinen media tarjoaa mahdollisuuksia verkostoitua. Kuulun moneen eri verkostoon; restoratiivisen sovittelun ryhmään, YAMK:in opiskelijaryhmään, oppimisen uusi vallankumous -ryhmään ja muutamiin muihin. Minulla on niissä mahdollisuus jakaa ja saada tietoa. Olen myös tehdessäni tätä työtä kysellyt niistä neuvoja. Organisaatiot ovat tulleet sosiaaliseen mediaan verkottoitumaan. Edu.fi- palvelussa on pohdittu hyötynäkökulmia verkostoitumisessa: kehittämistyöhön tulee laajempia näkökulmia ja dokumenttien työstäminen yhdessä monipuolistaa. Verkostossa syntyvä näkökulmien vaihto edistää kokonaisuuksien hahmottamista. Sivustolla painotetaan myös, että se on mahdollisuus kehittää ammattitaitoa ja saada asiantuntija-apua. Verkosto, niin kuin oikeakin elämä, vaatii oikeata vuorovaikutusta, siinä ei voi vain olla ottamassa, vaan pitää antaa jotakin itsestään.

Verkostossa toiminen ja siinä vaikuttaminen avaa uusia mahdollisuuksia aina yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta alkaen, toteuttaa nopeasti ja tehokkaasti ja usein kustannuksia säästävien tapahtumien, järjestää opetusta, ratkaista ongelmia, helpottaa omaa työtä, löytää uusia ideoita, jakaa omia töitään käytettäväksi ja vaikka osallistua juhlaan.

(Katso; <http://www.slutwalktoronto.com/> , <http://www.helsinki.fi/vox/>). Verkostoissa näkymisellä on väliä.

7.8 Muuttuva työelämä

Timo Kekkonen (Johtamistaidon opisto, JTO, Pomo- asiakaslehti) pohtii osaamisen ja johtamisen itseohjautuvaa mallia asiakasverkkojulkaisussa 1/11, 2011. Hän korostaa viestinnällisen osaamisen merkityksen kasvua. Johtajuuden osaaminen muuttaa muotoaan sanelemisesta innostamiseksi. Hän asettaa kyseenalaiseksi ihmisen halun muuttaa tehtäviään tai vastuualueitaan. Muutokseen voidaan tarjota valmennusta mutta muutosmyönteisyyden pitäisi lähteä jo peruskoulutuksesta. Hän korostaa, että huippujohtamisen taustalla on verkottoituminen muiden kanssa eri aloilta, eri puolilta maailmaa, ja sen tarve vain lisääntyy. Kekkonen jatkaa: ”Meidän on löydettävä johtamiskoulutuksen ydin koko henkilöstöä koskevasta koulutuksesta, erityisenä haasteena pk-yritysten henkilöstö. Kansainvälistymistä kannattaa miettiä, kun olemme kehittäneet osaamistamme, meille tarjontaan valituilla johtamisen osa-alueilla ja pysymme vähitellen rakentamaan niistä sellaisen koulutustarjonnan, joka imisi osallistujia myös muualta.” (JTO, Pomo.) Evan toimitusjohtaja Matti Apunen ja johtamiskouluttaja Pauli Juuti (JTO, Pomo) toteavat artikkelissa ”Toimeen tarttuvien malli”, keskustelevat työelämämuutoksesta ja sen johtamisesta. Työelämä muuttuu ja muutosta on johdettava uusilla menetelmillä. Apunen (JTO, Pomo) sanoo artikkelissa, että suomalaista johtamista ja työntekoa määrittelee turvallisuushakuisuus, pysyvyys ja muuttumattomuus. Olemme niissä kysymyksissä kansainvälisesti katsoen poikkeavia. Odotamme, ettei meille käy huonosti.

Pauli Juuti (JTO,Pomo) ohjeistaa keskusteluun, ja sitä tarvitaan runsaasti luodessa opintokokonaisuuksia verkkoon. Apunen palauttaa mieleeni, että voisimme luopua korostamasta työminuuden ja yksityisminuuden rajoja ja ajatella, että tulevaisuudessa työntekijällä on loistava mahdollisuus osaamisensa kautta toteuttaa työssään itseään. Se ei tarkoita, että koko elämä olisi työtä, vaan että elämään voisi tulla merkittävä sisältö myös työstä. (JTO, Pomo.)

7.9 Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat sekä tutkija että tutkijan taidot tehdä tutkimusta - aineiston laatu, analyysi ja tapa, jolla tutkija esittää tutkimustulokset. Tutkijan pitää pystyä osoittamaan tutkimustuloksien ja aineiston välinen luotettava yhteys. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat tutkija ja tutkijan taidot, aineiston laatu, aineiston analyysi ja tutkimustulosten esittäminen. Sisällön analyysissa tutkija pyrkii pelkistämään aineiston niin, että se kuvaa luotettavasti ilmiötä. (Janhonen & Nikkonen 2003, 36 - 37.) Hirsijärven yms.(2004, 214-215) mukaan luotettavuutta osoittaa se kuinka hyvin tutkija

kuvaa tutkimuksen toteuttamisesta aineiston tuottamiseen ja siitä aineiston analyysiin ja tulosten tulkintaan.

Olen tutkijana varsin kokematon ja jouduin monta kertaa tarkastamaan ja opiskelemaan uusia asioita tutkimuksen tekemisestä. Usein, kun tutkimuksen tekeminen ahdisti, luin Tötön (2000) kirjaa ”Pirullisen positivismin paluu”, joka hahmotti minulle sen, etteivät kokeneetkaan tutkijat tutkimuksensa ääressä pääse helpolla. Tötön (2000) kirjan arkinen kieli tutkimuskielen vaikeuksista toi helpotusta ja auttoi hahmottamaan omaa monitieteellisyyttä opinnäytetyötäni tehdessä. Kirjan ansiosta havaitsin sen, että tutkimustulosten tarkastelu on riippuvainen lähestymiskulmasta tutkimukseen.

Tutkimuksia opetuksen verkkopohjalle viemisestä on monenlaisia. Minun opinnäytetyöni keskittyy työnprosessin kuvaukseen ja huomioitaviin asioihin, joita havaitsin omaa kehittämishanketta tehdessäni. Olen kuvannut kerronnallisesti oman kokemuksellisuuden näkökulmasta työn edistymistä. Minä-muodossa kerronta kuvaa omia ajatuksia, työn vaiheita ja edistymistä. Narratiivi tarkoittaa kertomusta ja narratiivinen analyysi on kvalitatiivinen menetelmä. Menetelmän avulla on tarkoitus hahmottaa kertomuksia tutkittavasta kohteesta tai ilmiön olemus kertomuksenkaltaisena (verkko-opetuksen kehittäminen). Kertomuksen tarkoitus on hahmottaa ja avata työnprosessia.

Narratiivisissa tutkimuksissa aineistoina voidaan käyttää esimerkiksi valmiita kulttuurituotteita, jolloin aineistosta saadaan huomattavan suuria variaatioita. Jos tutkimusta varten kerätään tekstiaineisto, voidaan vastaajille antaa suurempi vapaus tuottaa tekstiä vapaasti. Aineiston analyysi kohdistuu tutkijan omiin muistiinpanoihin eikä niitä ollut tarkoitettu tutkimuskohteeksi. Lähestymistapa on vapaa ja kertomus on kirjoitettu yksikön ensimmäisessä persoonassa. (KvaliMOTV, Menetelmäopetuksen tietovarasto, Yhteiskuntatieteiden laitos.)

Havainnointi on nimitys sellaiselle tutkimukselle, joka tarkastelee, kuvailee ja ymmärtää osallistumalla tutkimuksen piirissä olevaan toimintaan. Havainnointia käytetään tutkimuksissa useilla tieteenaloilla ja monesta erilaisesta näkökulmasta ja se on kenttätutkimusta. Havainnointi tutkimuksen keskeisiä ilmiöitä ovat tutkijan osallisuus, tutkimuksen pitkäkestoisuus ja kulttuurin kontekstuaalisuus. Tutkijan näkökulmasta huomioitavia asioita ovat eettisyys ja reflektiivisyys. (KvaliMOTV, Menetelmäopetuksen tietovarasto, Yhteiskuntatieteiden laitos.)

8 Jatkotutkimukset ja pohdinta

Olen matkalla kokenut monia epätoivon hetkiä. Joskus ajattelin, että heitän tutkimushankkeen nurkkaan. Ja jossakin vaiheessa ajattelin luopua koko opinnoista. Tiedän, että ne liitty-

vät oppimisen prosessiin. Aikuisena, työssäkäyvänä ja jotakin omaa elämääkin omaavana on toisinaan erittäin haasteellista yhdistää nämä kaikki tavoitteelliseksi oppimiseksi, aivan kuten Vainio kuvaa ammattikorkeakoulun oppimistavoitteiden kohdalla. (Katso luku 6.8.) Jouduin rajaamaan monta itseäni erityisesti kiinnostavaa asiaa tutkimuksestani pois.

Verkko-opetuksen kehittämisessä havaintotutkimuksena oli haasteita. En löytänyt vastaavia tutkimuksia monista erilaisista yrityksistäni huolimatta. Kasvatustieteissä käytetään kvantitatiivisia menetelmiä eniten. Tutkimustani tehdessäni havaitsin, että vammaistutkimukset ovat yleensä ottaen pirstaleisia ja vertailevaa vammaistutkimusta tarvittaisiin lisää. Vammaistutkimus on tutkimusaiheissa marginaalissa, ja tutkimus kehitysvammaisuudesta erityisesti. Vammaistutkimus on pitkälti keskittynyt lääketieteelliseen näkökulmaan. Sitä yhtään vähemmän pidän tarpeelliseksi erilaisten hyvinvointitutkimusten rinnalle vastaavat hyvinvointitutkimukset kehitysvammaisten elämästä. Koulutusorganisaatioon sijoittuvasta työstäni käsin näkisin meidän olevan kiinnostuneita kehitysvamma-alan työntekijöiden opiskelun kautta työelämään siirtyvästä osaamisesta.

Opinnäytetyössäni oli tarkoitus tutkia opiskelijoiden palautetta saamistaan oppimiskokemuksista suorittaessaan opintojaan verkko-opetuksen pohjalla. Pidän tarpeellisena kerätä palautetta opiskelijoiden oppimiskokemuksista esimerkiksi verkko-opetuksesta. Siinä voisi käyttää työntutkimuksellisia menetelmiä. Työelämässä verkoissa ja uusissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa oppimista pitäisi seurata ja kehittää aktiivisesti. (Tchounikine, Rummel & McLaren, 2007.) Työnantajia voisi haastatella esimerkiksi tiedon ja osaamisen siirtymisestä sekä uudenlaisten oppimisympäristöjen kehittämisestä. Työntutkimuksella saavutetaan erilaisia kilpailukykyä parantavia tekijöitä. Tutkimuksella voidaan saavuttaa tietoa, joka voi turvata sekä työtä tulevaisuudessa että menetelmiä vastata jatkuvaan työelämän muutokseen. Verkko-opetus on taloudellinen kysymys yrityksille, mutta laajemmin tarkastellen sen voisi nähdä myös ympäristökysymyksenä - ja itse näen sen myös jaksamiskysymyksenä. Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon suorittajat ovat työelämässä ja heidän pitää sovittaa yhteen sekä opiskelu, työ että vapaa-aikaan liittyvät asiat.

Engeström (1995) pohtii kirjassaan Kehittävä työntutkimus toimintatutkimukselle asetettuja rajoja. Oleellista on löytää ja määritellä muutoksen suunta, tavoite ja sisältö. Uuden toiminnan kehittäminen vaatii aina paljon vuoropuhelua eri tahoilla ja yhteisen ymmärryksen löytymistä. Mahdollisimman yhteinen demokratia ja dialogisuus ovat ihanteellisia organisaatioissa. Usein kuitenkin ongelmaksi muodostuu kysymys siitä, kenellä on ne oikeimmat arvopäämäärät työyhteisössä. (Engeström, 118-119.)

8.1 Pohdinta

Tutkimusaiheeksi mielestäni sopisivat myös oppimista estävät tekijät. Tunteisiin liittyviä tekijöitä ei ole Marja Leppäsen mielestä tutkittu juuri lainkaan. Sulautuvassa oppimisessa on myös yhteisöllinen kokemuksellinen onnistuminen, joka nähdään ilmiönä. Otavan Opistolla on ilmiöihin liittyvät oppimisen teemat. Epäonnistuminen on hyväksyttävä kokemus ja ilahduttavaa oli lukea, että he olivat tehneet yleisölle esittelypäivän, jossa esiteltiin sekä onnistumiset ja epäonnistumiset. (Otavan Opisto.) Leppänen kuvaa Illersin havaitsemat oppimisen estävät tai sitä hidastavat tekijät (2011, 74). Verkko-opetuksessa on mahdollisuuksia esimerkiksi mittaamaan opinnot väärin, mikä hidastaa oppimista. Itselleni oppimisessa ovat oppimiskokemuksina usein merkinneet enemmän epäonnistumiset kuin onnistumiset.

Työni on vahvistanut uskoani, että työelämämuutokseen on ohjattava opiskelijoita jo opintojen aloituksessa. Työelämän, lainsäädännön ja asiakkaan aseman muutokset, teknologian kehittyminen ja maailman tarjoamat mahdollisuudet pakenevat käsistä, jos ei uskalla antautua muutokseen. Me olemme tietoteknologisessa murrosvaiheessa, joko se on jo ylitetty tai tulevaisuus tuo entistä enemmän arkisia sovelluksia kaikkien käytettäväksi. Tietotekniikan hinnan kehitys asiakasystävälliseen suuntaan kuvaa myös sen saavutettavuutta ja mahdollisuutta kaikille. Hallitusohjelmaan kirjattuna tietoyhteiskunnalliset vastuualueet ovat hyvinvoinnin kehittämässä. Uudet sukupolvet suhtautuvat laitteisiin ja niiden käyttämiseen myönteisemmin kuin esimerkiksi oman ikäiseni. Tietotekniikan käyttäminen ei sinällään ole este, minullakin on facebook-ystävänä yli 90-vuotias mies, joka on opetellut tietotekniikan käyttöä vasta kuusi vuotta.

Koulutuksissa on tullut uudistuksia, ammattikorkeakoulut tuovat teoriapohjaisen tiedon rinnalle praktisen tiedon osaajia. Meidät ylemmät ammattikorkeakoulututkinnon omaavat rinnastetaan samalle osaamistasolle tiedekorkeakoulututkinnon kanssa. Me siis olemme työelämän muuttajia omalla paikallamme. Olen luovasti rakentanut myös omaa opinnäytetyötäni oman kokemukseni kuvauksilla, koska se kuvaa enemmän tekemistä kuin teoria. Niitä ei voi erottaa, ne voi yhdistää.

Olen pyrkinyt työssäni avaamaan havaintojeni perusteella työn kehittämisen kannalta ydinkysymyksiä. Missä prosessin vaiheessa pitää ottaa huomioon erilaisia päätännällisiä asioita ja niiden vaikutusta työn edistymiseen. Toivon, että tästä kehittämishankkeesta on hyötyä sekä omassa työssäni että niillä, jotka eivät *”olleet niitä ekoja”*. Ristiriitojen torjuminen kehittämishankkeissa voi tulla näkyväksi vain, jos kaikki osallistuvat kehittämiseen. Ristiriitoja ei kannata pelätä, koska ne kehittävät työtä oikeaan suuntaan ja poistavat mahdolliset myöhemmät suuremmat epäkohdat.

Opintoni ovat olleet johtamisen ja kehittämisen opintoja ylemmässä ammattikorkeakoulussa. Muutosjohtaminen on noussut useampaan otteeseen esille. Varmasti suurimpia työelämän muuttajia ovat olleet sähköpostit, internet ja erilaiset sähköiset tietopalvelut. Itse olen pohjinnut verkossa kouluttamisen mahdollisuuksia rajattomiksi. Luovuus on rajana. Uskon, että tulevaisuudessa työelämän ja vapaa-ajan rajat hämärtyvät ja tulevaisuuden työpaikat tarjoavat tekijöille elämän kokoisia haasteita. Kehitysvamma-alalla mahdollisuudet ovat mielestäni rajattomat. Muutos vaatii rohkeutta luopua tutuista ja turvallisista toimintavoista ja uskallusta luoda uusia ympäristöjä. Kehitysvammaiset ihmiset ansaitsevat jo oikeuden osallisuuteen yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä.

Verkko-opettamisen kehittäminen oppilaitoksissa ei ole pieni päätös. Se tulee varmasti ohjaamaan opetushenkilökunnan rekrytointia enemmän kuin itseäni valittaessa. Se ei ole tuotantotaloudellisesti helppo ratkaisu. Siihen tarvitaan aikaa, niin kuin yleensä kehittämistyöhön. Sitä ei voi ratkaista vain yhdessä kokouksessa vaan sitä on pohdittava suurempina kokonaisuuksina ja ratkaistavaksi jää, mihin suuntaan sitä halutaan kehittää. Pitää keskustella kehittämisestä yhdessä. Kun linjaratkaisuja tehdään johtoryhmissä, niin siinä tarvitaan visionaarisia kykyjä tehdä päätöksiä tämän hetken näkökulmasta, kun tulevaisuuden ennustaminen tai sen tutkiminen on vaikeata, ehkä mahdotonta.

Yritysten kehittämishankkeet on lähinnä tarkoitettu oman toiminnan laadunparantamiseen ja työn eri vaiheiden selkeyttämiseen. Minun kehittämishankkeeni, verkko-opetuksen pohjan rakentaminen kehitysvamma-alan ammattitutkintoon, tähtää ajatukseen tarjota laadullisia koulutuspalveluita koulutusorganisaatiomme kautta kaikille saavutettaviksi ja mahdollisuuteen hankkia koulutusta asuinpaikasta riippumatta. Sitä ohjaavat kuitenkin erilaiset teoriat, joita voi tarkastella käyttöteorioina. Esittämäni näkemykset perustuvat kokemukseeni toiminnan seurauksena syntyvien käsitteiden ja laajemmin ajateltuna eri teorioista nousevien käsitteiden hallintaan. Kehitysvamma-alalla se tarkoittaa työntekijän kannalta uusia työn tekemisen taitoja, muutosvalmiutta, ammattikäsitteisiin perustuvaa työtaitoa ja reflektiivisyyttä. (Eteläpelto 1993, 25-26). Kehittämistyö on omien prosessien ja niiden vaiheiden tarkastelua, sisältäen myös teoretietoa. On olennaista kuitenkin keskittyä praktiseen tietoon kehittämistyössä.

Verkko-opetus tarjoaa uusia mahdollisuuksia yhteisöllisyyden rakentamiseen. Erilaisten oppimiskokemuksien ja menetelmien järkevä ja tavoitteellinen yhdistäminen uusiksi oppimisympäristöiksi tuo varmasti alalle uusia osaajia. Salivuoren sanoin kaikilla on joku tarkoitus. Tietoyhteiskuntaohjelmat ohjaavat kehittämään verkkoihin monimuotoisia sisältöjä. Minä tiedän itsestäni, etten tulevaisuudessakaan voi keskittyä työssäni verkkotekniikkaan. En koe siihen niin vahvaa kiinnostusta, ja haluaisin olla vaikuttamassa ennen kaikkea sisältöihin. Uskon

omalla alallani, että kehitysvammaisten ihmisten aseman yhteiskunnallistamismuutoksiin voimme vastata koulutuksesta nimenomaan verkottoitumalla toimijoiden kanssa yhteen.

Tietoisesti jätin huomioimatta työtäni tehdessäni kansainvälisen sopimuksen, YK:n vammaisten oikeuksien julistuksen. Olen ottanut sen huomioon kehittäessäni materiaalia verkko-opetuksen pohjalle. Suomi on ratifioinut sopimuksen mutta lainsäädäntö ei kaikin kohdin noudata sitä. Meillä on käytössä vielä suojatoimenpiteitä ja täysivaltaistuminen kehitysvammaisilla ihmisillä ei toteudu. Malagan sopimuksen yleisluonne keskusteluttaa myös. Olemme kuitenkin Helsingin Diakoniaopistossa omilla toimillamme pyrkineet tuomaan esiin näitä epäkohtia ja kertomaan niitä koulutuksissamme.

Voin vain yhtyä Matti Apusen (JTO, Pomo) lauseeseen haastattelussa, johon viittasin luvussa 7.8 Työelämän muutoksen haasteet, päättäessäni opinnäytetyöni. Siinä yhdistyvät tulevaisuuden suunnittelu, diakonia ja omien opintojeni kiteytys. Matti Apunen: *”Jokainen voi koeponnistaa oman yrityksensä strategian; pystynkö selvittämään kalakaverille tai vaimolle muutamalla lauseella ymmärrettävästi, mitä tässä haetaan. Halu olla toimialansa paras ei ole strategia, se on rukous.”*

Lähteet

- Anttila, P. 2007. Realistinen evaluutio ja tuloksellinen kehittämistyö
Hamina: Kustantaja; Akatiimi Oy Tampere
- Castells, M.;& Himanen, P. 2001. Suomen tietoyhteiskuntamalli (2.painos p., Osat/vuosik. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, julkaisusarja (Sitra 242)). (J. Kemppinen, Käänt.) Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Employment & social affairs. 2002. Definition of disability in Europe. Brunel University: European Commission.
- Engeström, Y. 1995. Kehittävä työntutkimus; perusteita, tuloksia, haasteita. Helsinki: Painatuskeskus Oy.
- Eteläpelto, R. & Miettinen, R. (toim.) Oppijalähtöiseen osaamisen kehittämiseen. Ammattitaito ja ammatillinen kasvu. Helsinki. Kasvatustieteiden tutkimusseura, 25-vuotisjuhlajulkaisu
- Haasio, A.;& Haasio, M. 2008. Pulpetit virtuaalivirrassa. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä
Helsingin Diakoniaopisto. 2010. Helsingin Diakoniaopiston . Opetussuunnitelman yhteinen osa. Helsinki: Helsingin Diakoniaopisto.
- Helin, M; Hiilamo, H: & Jokela, U. 2010. Diakoniatyö. Asiakkaan palveluksessa. Juva; Edit Publishing Oy, Bookwell. Oy
- Hirsijärvi, S. & Remes, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Joutsenvirta, T. & Kukkonen, A. (Toim.) 2009. Sulautuva opetus - uusi tapa opettaa. Palmenia sarja. Gaudeamus. Helsinki
- Julkunen, R.;Nätti, J.;& Anttila, T. 2004. Tietotyön työajat, Työ ja ihminen. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Kaski, M.; Manninen, A. Mölsä, P. & Pihko, H. 2001. Kehitysvammaisuus. Porvoo: Werner Söderström Oy.
- Kaski Markus, M.; Manninen, A Mölsä, P. & Pihko, H. 2009. Kehitysvammaisuus. Helsinki: Werner Söderström Oy.
- Keränen, V.;& Penttinen, J. 2007. Verkko-oppimateriaalin tuottajan opas (1.painos p.). Jyväskylä: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Leppänen, M. 2011. Kolmas pyörä Työ, oppiminen ja kiire. Vaasa: Vaasan yliopiston kauppätieteellinen tiedekunta - väitöskirja.
- Lukkarinen, T. 2006. Licensiaattityö Helsingin Yliopisto. Sairaankuljetuksen dokumentaation kehittäminen opiskelijan, oppilaitoksen ja palolaitoksen yhteistyössä. Helsingin Yliopisto.
- Malm, M.;Matero, M.;Repo, M.;& Talvela, E.-L. 2006. Esteistä mahdollisuuksiin. Porvoo: Werner Söderström Oy.
- Nyyssölä, K. 2002. Moniste 13/2002. Helsinki: Opetushallitus.
- Oliver, M.;& Colin, B. 2009. Disabled People and Social Policy. From Exclusion to Inclusion. Lontoo: Longman.
- Kaarevirta, P. 2004. Akateeminen väitöskirja. Oulu: Oulun Yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta.

Keso, H. 1999. Akateeminen väitöskirja. Suomalaisen lentokoneeteollisuuden sankarit ja konkarit. Osaamisen diskursiivinen rakentuminen. Tampere. Tampereen Yliopisto, Yrityksen taloustieteen ja yksityisoikeuden laitos.

Koli, Hannele & Silander Pasi 2003. Verkko-opetuksen työkalupakki - oppimisaihiosta oppimisprosessiin. Helsinki. Finn Lectura.

Salivuori, V. 2009. On myös ihmisiä joiden tarkoitusta ei tiedä. (Saarinen Jaakko, Toim.) Helsinki.

Töttö, P. 2000. Pirullisen positivismin paluu. Laadullisen ja määrällisen tarkastelua. Tampere.

Vanhanen-Nuutinen, L. & Lambert, P. (Toim) 2005. Hankkeesta julkaisuksi. Kirjoittaminen ammattikorkeakoulujen ja työelämän kehittämishankkeissa. Rantanen. T ja Toikko T, Miten raportoida tutkimuksellista kehittämishanketta (s. 97 - 111). Helsinki: Edita.

Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.

World Health Organisation. 2001. International Classification of Functioning Disability and Health (ICF). Geneva: World Health Organisation.

Verkkolähteet

Diakonissalaitos, Lahti. (2/2011). Diakoniatutkimus, Journal for the Study of Diaconin.DTS. Lahti: Diakonissalaitos Lahti.

Employment & social affairs. (2002). Definitoin of diasability in Europe. Brunel University: European Commision.

Hallitusohjelma. Esko Aho. 1995. Pasi Saukkonen. Valtioneuvosto.
<http://blogs.helsinki.fi/vol-spj/valtioneuvosto/>

Helsingin Diakonissalaitos. (ylläpito Kotimaa-yhtiöt). Viitattu 10.11.2011
<http://hdl.fi/>,

Helsingin Diakoniaopisto. (ylläpito Kotimaa-yhtiöt). Viitattu 10. 11. 2011
<http://www.hdo.fi>

Helsingin Diakoniaopisto. Moodle. Yhteistyö perheen ja moniammattillisen työryhmän ja verkoston kanssa. Käyttö vaatii salasanan.
<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Helsingin Diakonissalaitos. (ylläpito Kotimaa-yhtiöt). Museo ja perinne. Viitattu 10. 11 2011
<http://hdl.fi/museo-ja-perinne>

Helsingin Yliopisto, Tietojenkäsittelylaitos. Nikander Sami. (06.02.2008) opiskelijalle oppimispäiväkirja ohjeet. Viitattu 01.01.2012.
<http://www.cs.helsinki.fi/u/nikander/opk.html#1>

Hämeen Ammattikorkeakoulu. (ei pvm.) Opettajanetti. Seppo Helakorpi. Kolbin oppiminen kehä, Kuva 3. Viitattu ja lainattuosoitteesta 22.01.2012.
<http://openetti.aokk.hamk.fi/seppoh/web4/uusi%20web/oppiminen.htm>

Innokylä hanke. (ei pvm). Innokylä. Viitattu 28. 12 2011 osoitteesta Innowiki:
<http://wiki.innokyla.fi/innowiki/page/viewpage.action?pagelid=3375400>

Innokylä -hanke. (ei pvm). Innowiki. Viitattu 29. 12 2011 osoitteesta Vammaistyönverkostot:
<http://wiki.innokyla.fi/innowiki/display/verkostot/Vammaisasiat>

Johtamistaidon opisto. (1/11). Pomo-lehti. Toimeen tarttujien malli. (V. Airola, Toim.)
www.jto.fi/asiakaslehti

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. (ei pvm). Oppimateriaalit. Viitattu 27. 12. 2011 Oppimiskäsitykset <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskasitykset>

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. Verkojulkaisu.Torvinen Hannele. (29. 09 2008). Sisukas-verkkolehti, Ammatillisten opettajakorkeakoulujen verkkolehti Rajatonta työtä ja oppitunneita - oppimisen tutkijat kohtasivat Jyväskylässä. Viitattu 15. 01 2012.
<http://sisukas.jamk.fi/content/view/71/71/>

Jyväskylän Yliopisto. (ei pvm). Peda.net. Viitattu 12. 01.2012.
<http://www.peda.net>

Kehitysvammahuollon tietopankki. (ei pvm). Vammaistutkimus. Viitattu 03. 01 2012
<http://www.kvhtietopankki.fi/vammaist:htm>

Kirkkohallitus. Sakasti. (Kotimaa-Yhtiöt) Viitattu 26. 12 2011.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=ContentCB6BA>

Kirkkohallitus. Sanasto.Kirkon tiedotuskeskus. Viitattu 26.12.2011.
<http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Etusivu>

Virtuaalikulku. Luonnonvara oppilaitosten yhteishanke. (ei pvm). Virtuaali-info. Viitattu 29.12 2011 <http://www.virtuaali.info.fi>

Virtuaalikorkeakoulupäivät. Virtuaaliyliopisto. Virtuaaliammattikorkeakoulu .Itkonen-Isakov, T.-M. Lainattu ja muokattu 27.12.2011.
www.virtuaalikorkeakoulupalvelut.fi/palvelut/.../19C_itkonen.pdf.

Moodle Community. (jatkuva päivitys) Open Source initiative. GNV General Public License. Viitattu 20.12.2011 osoitteesta; <http://moodle.org/stats/>

Liikenne- ja viestintäministeriö: Poutapilvi web dising. Viitattu 27.12.2011
http://www.arjentietoyhteiskunta.fi/files/48/Arjen_tietoyhteiskunta.pdf

Myyry, L. ja Joutsenvirta, T. Toim. 2011. Verkojulkaisu; Sulautuvaa opetusta verkkokeskustelusta ohjaukseen. Helsinki
<http://www.helsinki.fi/valtiotieteellinen/julkaisut/sulautuva2011.pdf>

OKKA -säätiö. (ei pvm). Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi. Koulu ja ympäristö. Viitattu 29. 12 2011
<http://www.koulujaymparisto.fi>

Opetushallitus. (2009). Näyttötutkinnon perusteet. Näyttötutkinnon perusteet Kehitysvamma-alan ammattitutkinto (määräys 49/011/2009), 61. Helsinki: Opetushallitus. Sivut; 57-62.
http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/nayttotutkintojen_perusteet

Opetushallitus. (ei pvm). Koulutus ja tutkimus. Viitattu 10. 11 2011
<http://www.oph.fi/koulutusjatutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot/tutkinnot>

Opetushallitus. (ei pvm). Koulutusnetti. Koulutusoppaat. Viitattu 12. 12 2011:
<http://www02.oph.fi/koulutusoppaat/Staattiset/sanasto.html>

Opetushallitus. Oppimisympäristöt (10.12.2011). Oppimisympäristöt. Viitattu 27. 12 2011
<http://www.edu.fi/oppimisymparistot>

Opetushallitus. (ei pvm). Rahoitus. Viitattu 29. 12 2011:

http://103/oph:N_valintaryhma_paatti_jatkoneuvotteluun_seitseman_uutta_esr-hanketta

Opetushallitus.(ei pvm). Rahoitus. Viitattu 12.01.2012 osoitteesta

http://www.oph.fi/rahoitus/esr-rahoitus/oph_rahoittajana

Opetushallitus. Valtakunnalliset virtuaaliopetuksen päivät 8.-9.12.2010. Blogin ylläpito; opetushallituksen virkamiehet, avoin keskustelualusta. Viitattu Puheenvuoroihin; Korhonen, Majamäki, Vähähyyppä ja Ylä-Jarkko <http://vvop2010.wordpress.com/2010/11/19/9-tietohallinto-opetusta-tukemassa/#comment-481.1.2012>

Opetushallitus. (2006). Verkko-oppimateriaalin laatukriteerit.

http://www.oph.fi/julkaisut/2006/verkko-oppimateriaalin_laatukriteerit

Oulun Yliopisto. Akateemiset opiskelutaidot(ei pvm) Hanna Salovaara. Viitattu 12.01.2012.

http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_5/taitava_oppija.htm

Rantanen, T. (6. 12 2008). Työelämälähtöisyys-työrenkaan työpapereita. Haettu 25. 12 2011 osoitteesta

http://portal.hamk.fi/portal/page/portalHAMK/Tutkimus_ja_kehitys/Valtakunnalliset_verkos-tohan-keet/Ylempi_amk_tutkinto/artikkelipankki/teemat/tyoelamalahtoisuus/Tab/5D866F7BB2ABA45E040A8C0C9415D4D

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu. (jatkuva päivitys). Viitattu 14.01.2012:

<https://www.amk.fi/verkkopedagogiikkajatutkimus/verkkopetuksenautenttisuus/virtuaalinenbenchmarking2008.html>

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu. Verkkopedagogiikka ja tutkimus. Viitattu 20.12.2011

<http://www.amk.fi/opintojaksot/041005/1075719519840/1081109238844/1082320948499/1082320988897.html>

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu. Autenttinen oppiminen. 8.12.2008. Leppisaari ja Vainio;Verkko-opetuksen virtuaalinen Benchmarking-projektin loppuraportti.

<http://www.amk.fi/verkkopedagogiikkajatutkimus/hankkeenkonferenssiesityksetjaartikkelit.html>

Studentum. (ei pvm). Koulutuksen hakupalvelu. Viitattu 11. 12 2011.

http://www.studentum.fi/Kehitysvamma_alan_ammattitukinto_83678

Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Pertti Routio 3.8.2007. Viitattu 21.01.2012

<http://www2.uiah.fi/projects/metodi/062.htm>

Talouselämä. (1. 4 2010). Verkkojulkaisu. Minä väitän; Osaaminen ei kehity hoputtamalla:

<http://www.talouselama.fi/minavaitan/osaaminen+ei+kehity+hoputtamalla/a391279>

Taloussanomat. (ei pvm). Työ ja Koulutus. Tätä y-sukupolvi kaipaa työnantajalta. Viitattu 27. 12. 2011: <http://www.taloussanomat.fi/tyo-ja-koulutus/2008/12/15/tata-y-sukupolvi-kaipaa-tyonantajalta/200832355/139>

Tchounikine, P.;Rummel, N. and McLaren, B. M. (2007). Chapter 22, As a matter of fact,. (F. Université Joseph Fourier - BP 53 - 38041 Grenoble Cedex 9, Tuottaja) Viitattu 20. 01 2012 osoitteesta Computer Supported Collaborative Learning:

www.cs.cmu.edu/~bmclaren/.../TchounikineEtAl-C

Toimijaverkosto. Akateemiset oppimistaidot. (ei pvm.) Hakola Eeva-Maria; Kononen Jyri ja Väänänen Antti. Viitattu 25.12.2011.

<http://www.oulu.fi/verkostovatti/materia/leirituli/index.html>

Valtiotieteellinen tiedekunta. (2004). Piirtoheitin. Paha paha PowerPoint (Maja, J., viitattu 11.12.2012 osoitteesta: <http://www.valt.helsinki.fi/piirtoheitin/kommentit1.htm>)

Virtuaaliopetuksen päivät. Virtuaaliammattikorkeakoulu. Virtuaaliyliopisto. Terhi Itkonen-Isakov. Mikä oppimisessa sulautuu?
www.virtuaalikorkeakoulupaivat.fi/palvelut

Verkosto, S. (2012 Ville Venäläinen). Sosiaalinen media oppimisen tukena. Sometu. Viitattu 14.01. 2012 <http://sometu.ning.com>

World Health Organisation. (2001). International Classification of Functioning Disability and Health (ICF). Ceneva: World Health Organisation.

KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovarasto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 05.01.2012. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_4.html

Kuvat

Kuva 1. Kehittämishankeen aloitus syksyllä 2010.
Tekijän muistiinpanot.

Kuva 2. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta.
Kopioitu. Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta. Salaus; vaatii salasanan
<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Kuva 3. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta.
Kopioitu. Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta. Salaus; vaatii salasanan
<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Kuva 4. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta.
Kopioitu. Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta. Salaus; vaatii salasanan
<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Kuva 5. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta.
Kopioitu. Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta. Salaus; vaatii salasanan
<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Kuva 6. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta.
Kopioitu. Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta. Salaus; vaatii salasanan
<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Kuva 7. Kehittämishanke, Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta.
Kopioitu. Helsingin Diakoniaopisto. Moodle-oppimisalusta. Salaus; vaatii salasanan
<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Kuviot

Kaavio 1. Lainattu: Opetushallitus, näyttötutkinnot

Opetushallitus. (ei pvm). Koulutus ja tutkinnot.

<http://www.oph.fi/koulutusjatutkinnot/ammattikoulutus/nayttotutkinnot/tutkinnot>

Kaavio 2, (Hämeen Ammattikorkeakoulu, Openetti, Helakorpi)

Hämeen Ammattikorkeakoulu. (ei pvm.) Opettajanetti. Seppo Helakorpi. Kolbin oppiminen kehä, Kuva 3. Viitattu ja lainattuosoitteesta 22.01.2012.

<http://openetti.aokk.hamk.fi/seppoh/web4/uusi%20web/oppiminen.htm>

Kaavio 3, Muokattu lähteestä Virtuaaliammattikorkeakoulu, Oppimisprosessit

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu. Verkkopedagogiikka ja tutkimus.

<http://www.amk.fi/opintojaksot/041005/1075719519840/1081109238844/1082320948499/1082320988897.html>

Kaavio 4. lainattu Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, oppimateriaalit

Jyväskylän Ammattikorkeakoulu. (ei pvm). Oppimateriaalit. Oppimiskäsitykset

<http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskäsitykset>

Kaavio 5, Kaavio mukailtu Niikolta(2000). Kaavio on muokattu kehittämishanketta varten.

Portfolio (Liite 1) ja oppimispäiväkirja (Liite 2) ohjeistusta suunnitellessa syksyllä 2010.Sisältyy tekijän muistiinpanoihin.

Kaavio 6. Sulautuva opetus. Mukailtu Itkonen-Isakov kaaviosta

Virtuaaliopetuksen päivät. Virtuaaliammattikorkeakoulu. Virtuaaliyliopisto. Terhi Itkonen-Isakov. Mikä oppimisessa sulautuu?

www.virtuaalikorkeakoulupaivat.fi/palvelut

Kaavio 7. Työsuunnittelun ja -toteutuksen reunaehdot. Alkuperäinen kaavio on tallennettuna oppinäytetyön tekijällä.

Liitteet

LIITE 1 Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon kriteerit

Näyttötutkintojen perusteet OPH Määräys 49/011/2009, sivut 57 -62

http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/nayttotutkintojen_perusteet,

3. 6 Yhteistyö perheen, moniammatillisen työryhmän ja verkostojen kanssa

a) Ammattitaitovaatimukset	Tutkinnon suorittaja ymmärtää perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön ja verkostoitumiseen liittyvän eettisen perustan. Tutkinnon osan suorittaja tietää ja osaa ottaa huomioon perheen muodostumisen ja perherakenteen monimuotoisuuden työskennellessään perheiden kanssa.
b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit Eettisen ymmärryksen osoittaminen moniammatillisessa yhteistyössä ja verkostoitumisessa	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • arvostaa perheen arvoja, kasvatusta ja kulttuuria • turvaa perheiden yksityisyyden • ottaa huomioon vanhempien ja työntekijöiden erilaiset roolit suhteessa kehitysvammaiseen perheenjäsenen • tunnistaa oman työyhteisönsä perustehtävän moniammatillisessa yhteistyössä ja verkostoissa • arvostaa yhteistyön ja verkoston muita jäseniä ja heidän ammattitaitoaan.
Perheen muodostumisen ja perherakenteiden huomioon ottaminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa erilaisia lähestymistapoja perheeseen • on tietoinen erilaisista perherakenteista • tunnistaa perheen elämänsäkaaren vaiheet ja niihin liittyviä muutoksia 56 <ul style="list-style-type: none"> • omaa valmiudet toimia eri kulttuureista tulleiden ja monikulttuuristen perheiden kanssa • ymmärtää perheen voimavarojen ja elämäntilanteen yhteyden ja ottaa sen huomioon työskentelyssään.
Vanhemmuuden tukeminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tietää vanhemmuuteen sisältyviä velvollisuuksia ja vastuita • tukee vanhemmuutta ottaen huomioon lapsen iän ja kehityksen vaiheen sekä siihen liittyvät kysymykset

	<ul style="list-style-type: none"> • tukee omalla toiminnallaan vanhempien ja lasten sekä sisarusten keskinäistä yhteyttä.
Kehitysvammaisuuteen liittyvän tiedon välittäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietää kehitysvammaisuuden määrittelyn ja kehitysvammaisuuden vaikutukset yksilön toimintakykyyn ja vuorovaikutukseen • antaa käytännön tietoa kehitysvammaisuuden eri vaikeusasteiden vaikutuksesta yksilön elämänsäkuun ja tapaan oppia, ymmärtää ja omaksua asioita (esim. työmuisti) arjen toimintatilanteissa • antaa tietoa kehitysvammaisen henkilön ilmaisutavoista ja vuorovaikutustaidoista • hyödyntää tarvittaessa tiedon välittämisessä tieto- ja viestintävälineitä, ammattilehtiä, tieto- ja kaunokirjallisuutta.
Perheen kohtaamisen taidot	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • on tietoinen kehitysvammaisuuden herättämistä tunteista perheenjäsenissä <p>Tutkinnon suorittaja tuntee vanhemmuuteen liittyvät tehtävät ja osaa tukea vanhemmuudessa.</p> <p>Tutkinnon suorittaja osaa antaa asianmukaista tietoa kehitysvammaisuudesta.</p> <p>Tutkinnon suorittaja osaa kohdata perheen, jossa on kehitysvammainen perheen jäsen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa ensitiedon mahdollisen vaikutuksen myös perheen myöhempään arkeen • kunnioittaa perheen asiantuntijuutta heidän arjessaan ja toimintaympäristössään • auttaa vanhempia näkemään lapsessaan myönteisiä puolia • tukee vanhempien sosiaalista toimintakykyä elämäntilanteen hallinnassa ja hyvinvoinnista huolehtimisessa • ottaa huomioon vanhenevien vanhempien tilanteen • ottaa huomioon sisarusten ja sisarussuhteisiin liittyvät tarpeet kehitysvaiheet huomioiden • osoittaa luottamusta, välittää myönteistä ymmärtämystä ja osaa kuunnella toimiessaan perheen kanssa • toimii voimavaroiltaan perheen kohtaamisessa

	<ul style="list-style-type: none"> • käsittelee omia kehitysvammaisuuteen liittyviä käsityksiään ja tunteitaan avoimesti.
Perheen lähipiirin kohtaaminen ja tukeminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • on tietoinen isovanhempien merkityksestä lapsen kehitykselle ja perheen ihmissuhdeverkostolle • ottaa huomioon isovanhemmat ja muun lähipiirin perheen arjen apuna ja tukena.
Kasvatuskumppanuuden edellytysten luominen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää, mitä kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan ja mitkä ovat sen keskeiset periaatteet • tarjoaa perheelle mahdollisuuden tutustua hoito- tai kuntoutuspaikan Tutkinnon suorittaja osaa kohdata ja tukea isovanhempia, sukulaisia ja muita lähipiirin henkilöitä. <p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää, mitä kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan ja osaa luoda edellytyksiä kasvatuskumppanuudelle.</p> <p>toimintaan ja keskustella hoitosuhteeseen, hoito- ja kuntoutuskäytäntöihin jo ennen hoito- tai kuntoutusjakson alkamista</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuuntelee perheiden toiveita ja osoittaa arvostavansa vanhempien asiantuntemusta kehitysvammaisen lapsen ja nuoren tilanteessa • tiedostaa perheiden erilaisuuden ja kohtelee perheitä tasavertaisesti.
Käytössä olevien ohjaavien asiakirjojen tunteminen	<p>Tutkinnon suorittaja tietää</p> <ul style="list-style-type: none"> • varhaiskasvatuksen valtakunnalliset ja kunnalliset asiakirjat (VASU) • erityisopetukseen liittyvän henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS) sisällön ja tarkoituksen
Kehitysvammaisen lapsen ja nuoren yksilöllisen kasvun tukeminen yhdessä vanhempien kanssa	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvostaa vanhempien asiantuntemusta lapsen tai nuoren kasvussa ja hyödyntää sitä lapsen tai nuoren yksilöllisen kasvun tukemisessa • dokumentoi lapsen tai nuoren kehitystä, kasvua ja oppimista sovituin tavoin ja hyödyntää dokumentoitua materiaalia vanhempien kanssa käytävän keskustelun perusteena • tukee ja ohjaa perhettä nuoren itsenäistymisessä ja kotoa poismuuttamisessa • laatii lasta/nuorta koskevat

	<p>suunnitelmat yhteistyössä vanhempien kanssa</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi säännöllisesti hoidon/ kuntoutuksen/varhaiskasvatuksen suunnitelmaa vanhempien ja työyhteisön kanssa. <p>Tutkinnon suorittaja osaa tukea kehitysvammaisen lapsen ja nuoren kasvua yhdessä vanhempien kanssa.</p>
Aikuisen kehitysvammaisen perheenjäsenen vanhenevien vanhempien tukeminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa vertaistuen piiriin tarvittaessa • varmistaa palveluista tiedon saamisen • ohjaa tarvittaviin loma- ja virkistyspalveluihin.
Moniammatillisen työn ja toimivien palveluketjujen merkityksen ymmärtäminen kehitysvamma-alalla	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee moniammatillisen yhteistyön tarkoituksen ja tavoitteen • hyödyntää moniammatillista asiantuntijuutta ja sen mahdollisuuksia asiakaskohtaisesti • ymmärtää, että perhe ja kehitysvammainen perheenjäsen ovat moniammatillisen työryhmän jäseniä • tunnistaa moniammatillisen yhteistyön esteitä ja pyrkii toimimaan omalta osaltaan yhteistyötä edistävästi • tietää palveluketjuihin liittyvät käsitteet ja tuntee palveluketjuja.
Kehitysvamma-alan palveluverkostoissa ja -ketjuissa toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietää moniammatillisessa yhteistyössä eri toimijoiden vastuita, rooleja ja työnjakoa • ymmärtää ammattiryhmien erityisosaamisen painottumisen eri toimintaympäristöissä osana kokonaisvaltaista kehitysvammaalan työtä • hakee tarkoituksenmukaisia palvelukokonaisuuksia kehitysvammaiselle henkilölle ja hänen vanhemmilleen heidän tarpeistaan lähtien <p>Tutkinnon suorittaja osaa tukea aikuisen kehitysvammaisen perheenjäsenen vanhenevia vanhempia.</p> <p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää moniammatillisen työn ja palveluketjujen merkityksen kehitysvamma-alalla.</p> <p>Tutkinnon suorittaja osaa toimia kehitysvamma-alan palveluverkostoissa ja -ketjuissa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee kehitysvamma-alan palvelut

	<p>ja yleisen palvelujärjestelmän perheiden tukemisessa ja hyvinvoinnin edistämässä (lastenneuvolat, avohuollon ohjaajat, kotihoidon ohjaus, kehitysvammahuollon sosiaalityöntekijät, kuntoutusohjaajat, tukiperheet)</p> <ul style="list-style-type: none"> tuntee sosiaali- ja terveyspalvelut, jotka tukevat aikuisen kehitysvammaisen perheenjäsenen vanhempien hyvinvointia.
<p>Palveluverkoston tunteminen ja palveluiden käyttäjän opastaminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> tietää, miten ja milloin ensitieto annetaan ja miten ensitieto on käytössä opastaa perhettä ja sen jäseniä perheen jaksamista tukeviin palveluihin elämänkaaren eri vaiheissa opastaa päivähoitoon ja varhaiskasvatukseen liittyvissä palveluissa opastaa oppivelvollisuuteen liittyvissä palveluissa opastaa nuoren itsenäistymistä tukeviin palveluihin opastaa päivä- ja työtoiminnan palveluihin ohjaa kehitysvammaisen henkilön vanhenevia vanhempia hyvinvointia tukeviin palveluihin ohjaa tarkoituksenmukaisesti vertaisryhmien ja kehitysvammaisten järjestöjen palvelujen piiriin tietää mitä tarkoittaa palveluohjaus ja osaa opastaa sen piiriin tarvittaessa käyttää kulttuuritulkin apua tarvittaessa. <p>Tutkinnon suorittaja tuntee palveluverkoston ja osaa opastaa sen käytössä.</p> <p>Tutkinnon suorittaja osaa arvioida omaa osaamistaan perheiden kanssa tehdyssä moniammatillisessa yhteistyössä.</p>
<p>Oman moniammatillisen työskentelyn osaamisen arviointi ja kehittäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> arvioi omaa toimintaansa moniammatillisen yhteistyön tekijänä kriittisesti ja realistisesti ja hyödyntää saamaansa palautetta arvioi yhteistyön toteutumista perheen ja moniammatillisen palveluverkoston kanssa sekä toiminnan kehittämistarpeita ymmärtää tiedon jakamisen

	merkityksen moniammatillisen toiminnan toteutuksessa <ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhteisiä käytäntöjä oman ja yhteisön oppimisen näkökulmasta • tuo rakentavasti ja perustellusti esiin omaa asiantuntijuuttaan ja kehittäviä näkökulmia • arvostaa muiden ammattialojen ja asiantuntijoiden osaamista.
--	---

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Yhteistyö perheen, moniammatillisen työryhmän ja verkostojen kanssa -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan näyttötutkinnon järjestämissopimuksen mukaisesti, näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmassa tarkoin esitetyin ja tutkintotoimikunnan hyväksymin tavoin.

Tutkinnon suorittajan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan todellisissa työympäristöissä, joissa toimitaan perheiden kanssa, joissa on kehitysvammainen perheenjäsen. Ammattitaidon osoittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittajan työskentelyssä tulee esille tieto ja käytännön osaaminen yhteistyötaidoista perheen, moniammatillisen työryhmän, palveluketjujen toimijoiden ja muun palveluverkoston kanssa. Tutkintosuorituksessa tulee ilmetä, että tutkinnon suorittaja osaa tukea perheitä ja perheen kehitysvammaista jäsentä palvelujärjestelmää tarkoituksenmukaisesti hyödyntäen.

Ammattitaidon osoittamista voidaan täydentää tutkinnon järjestäjän näyttötutkintojen järjestämissuunnitelmissa esittämin ja tutkintotoimikunnan hyväksymin dokumentein. Olennainen osa ammattitaidon osoittamista on tutkinnonsuorittajan tekemä suullinen ja kirjallinen itsearviointi.

Arviointi toteutetaan kolmikantaisesti työelämän ja opetusalan edustajien yhteistyönä. Arvioijien kelpoisuuden määrittelee, perustelee ja tiedottaa tutkintotoimikunta ja niiden osalta noudatetaan tarkoin näyttötutkinnon järjestämssopimusta.

Arvioidut suoritukset on kirjattava ja palaute annettava tutkinnon suorittajalle arvioinnin jälkeen.

LIITE 2; OPH, verkko-oppimateriaalin laatukriteerit (2006)

http://www.oph.fi/julkaisut/2006/verkko-oppimateriaalin_laatukriteerit

- Verkko-oppimateriaalin tavoitteet ja opiskelun luonne ilmaistaan selkeästi.
- a) Verkko-oppimateriaalin tiedolliset, taidolliset ja oppimaan oppimista tukevat tavoitteet kuvataan oppimateriaalissa tai sen metatiedoissa. Verkko-oppimateriaalista ilmenee, millaisia asioita oppija voi opiskella verkko-oppimateriaalin avulla. Metatiedolla tarkoitetaan verkko-oppimateriaalia kuvailevaa luokittelutietoa, joka voi sisältyä oppimateriaaliin tai olla esitetty erillisessä tietokannassa.
- b) Verkko-oppimateriaalin käyttötapa ja laajuus ilmaistaan selkeästi. Verkko-oppimateriaalin käytön ohjeet ovat helposti saatavilla ja riittävän selkeät. Verkko-oppimateriaalissa kerrotaan, millaiseen käyttöön se on suunniteltu, esim. itseopiskeluun, ohjattuun verkko-opiskeluun tai luokkahuonetyöskentelyyn. Verkko-oppimateriaalin kesto kerrotaan, jos se on materiaalin kannalta olennaista (video, äänite).
- c) Pohjatietovaatimukset ja arviointitapa kerrotaan. Verkko-oppimateriaalissa tai sen metatiedoissa kerrotaan, mille kohderyhmälle verkko-oppimateriaali on ensisijaisesti suunniteltu ja millaista osaamista se vaatii. Jos arviointi on sisällytetty verkko-oppimateriaaliin, siinä kerrotaan myös, miten arviointi tehdään ja millaisin kriteerein.
- 2. Verkko-oppimateriaali tukee kehittyneitä opiskelukäytäntöjä.
- a) Verkko-oppimateriaali on pedagogisesti joustava eli sitä voi käyttää eri tavoin.
- Verkko-oppimateriaali sallii mahdollisuuksien mukaan eri opetusmenetelmien käytön ja sopii erilaisiin opiskelutilanteisiin. Verkko-oppimateriaali sallii sisällön rajauksen, syventämisen tai laajentamisen. Verkko-oppimateriaalissa voi edetä eri tavoin.
- b) Verkko-oppimateriaali soveltuu prosessityöskentelyyn ja tukee oppimisen motivaatiota.
- Verkko-oppimateriaali mahdollistaa oppijan pitkäkestoisen työskentelyn materiaalin parissa käytettävissä olevilla välineillä. Työskentely verkko-oppimateriaalissa etenee vaiheittain. Verkko-oppimateriaali sallii keskeytyksen, tallentamisen ja paluun aiempaan tuotokseen tai toimintaan ja jatkotyöskentelyn sen parissa.
- c) Verkko-oppimateriaalin rakenne ohjaa oppimista.
- Verkko-oppimateriaalista on helppo hahmottaa, minkälaisia osioita ja etene-
mismahdollisuuksia se tarjoaa. Verkko-oppimateriaalissa on kuvattu, kuinka mahdollinen ohjaus on järjestetty ja keneltä tai miten voi pyytää apua ongelmatilanteissa.
- d) Verkko-oppimateriaali tarjoaa oppijalle mahdollisuuden aktiiviseen vuorovaikutukseen.
- Verkko-oppimateriaali tukee yhteisöllistä työskentelyä yhteisen kohteen parissa. Opittavia asioita on mahdollista pohtia ja työstää yhdessä muiden oppijoiden, opettajan tai ohjaajan kanssa. Verkko-oppimateriaali on luonteeltaan vuorovaikutteista, ja se antaa toimintaa

- ohjaavaa palautetta.
- e) Verkko-oppimateriaali tukee oppijan oppimisen taitojen kehittymistä.
- Verkko-oppimateriaali ohjaa oppijaa suunnittelemaan, seuraamaan ja arvioimaan omaa opiskeluaan, esimerkiksi oppimispäiväkirjan, itsearviointin tai omien tavoitteiden kirjaamisen avulla.
- f) Opiskelu verkko-oppimateriaalin avulla aktivoi ajattelua.
- Opiskelu perustuu oppijan omiin kysymyksiin ja pohdintaan. Verkko-oppimateriaali haastaa käsittelemään tietoa esimerkiksi aktivoivin kysymyksiin.
- g) Verkko-oppimateriaali tukee vaikeasti opittavien asioiden omaksumista.
- Verkko-oppimateriaalissa kiinnitetään erityistä huomiota vaikeasti opittaviin asioihin ja tuetaan syvällistä ymmärtämistä. Monipuolista työskentelyä opittavan asian parissa tuetaan useilla esitystavoilla sekä erilaisilla toiminnan ja tiedon muodoilla. Verkko-oppimateriaali havainnollistaa monimutkaisia ilmiöitä ja riippuvuussuhteita
- i) Verkko-oppimateriaali tukee oman tiedon tuottamista ja antaa tilaa luovuudelle.
- Verkko-oppimateriaalin tehtäväksi annet sallivat erilaisia ratkaisuja sekä ennakkoluulottomia
- tapoja yhdistellä tietoa ja näkemyksiä ja tuottaa omaa tietoa.
- 3. Verkko-oppimateriaalin tieto on merkityksellistä, ja se esitetään oppimista tukevalla tavalla.
- a) Tieto on merkityksellistä, riittävää, laaja-alaista ja sisältää eri näkökulmia.
- Tieto on opittavan asian ja oppijan lähtötason huomioiden riittävää ja merkityksellistä. Laaja-alaisuus ja monet näkökulmat auttavat oppijaa ymmärtämään monimutkaisia tai on tulkintaisia ilmiöitä.
- b) Tieto on oikeellista, perusteltua ja ajantasaista.
- Tietoa ei ole vääristetty, se on alkuperäislähteen mukaista ja lähde ilmoitetaan. Tieto on perusteltu oppijalle. Verkko-oppimateriaali ei sisällä asiavirheitä, eikä siinä esitetty tieto ole vanhentunutta. Verkko-oppimateriaali ohjaa lähteidenjärkevään valintaan ja lähdekritiikkiin.
- c) Verkko-oppimateriaalin tieto esitetään aiheenmukaisessa, aidossa asiayhteydessä.
- Tieto esitetään luonnollisessa asiayhteydessään eikä esimerkiksi ilmiöitä yksinkertaisteta niin, että niiden ymmärtäminen aidossa yhteyksissä vaikeutuu.
- d) Tieto esitetään oppijalle omaksuttavassa muodossa.
- Materiaali on kohderyhmälle sopivan haasteellinen. Oppijan lähtötaso, tausta ja taidot otetaan huomioon verkko-oppimateriaalissa. Opittavaa asiaa ei kuitenkaan yksinkertaisteta niin, että siitä karsiutuu olennaisia tekijöitä tai merkityksiä. Opittava asia liitetään mahdollisuuksien mukaan oppijan kokemuksiin.
- e) Tieto ja oppijan toiminta keskittyvät opittavan ilmiön ydinasioihin.
- Verkko-oppimateriaali keskittyy opittavan kohteen ydintietoon ja auttaa erottamaan olennaisen epäolennaisesta.

- f) Verkko-oppimateriaali auttaa yhdistämään uutta tietoa omaan aikaisempaan tietoon.
- Tehtävänannossa otetaan huomioon oppijan nykytietämys ja -osaaminen ja hyödynnetään niitä.
- g) Verkko-oppimateriaali tukee tiedon soveltamista.
- Oppijalle annetaan mahdollisuus oivaltaa ja soveltaa oppimaansa todellisten, autenttisten ongelmien parissa. Tiedon soveltaminen näkyy esimerkiksi monimutkaista tulkin-
taa edellyttävissä oppimistehtävissä.
- 4. Verkko-oppimateriaali tukee monipuolista arviointia.
- a) Verkko-oppimateriaali tukee tiedollisten ja taidollisten tavoitteiden sekä oppimaan oppimisen taitojen arviointia. Verkko-oppimateriaali huomioi kaikkien esitettyjen tavoitteiden arvioinnin. Arviointi voi olla verkko-oppimateriaaliin sisäänrakennettua tai sisäl-
tyä opettajan ohjeisiin.
- b) Opiskelun aikainen palaute on oppimista ohjaavaa ja ymmärtämistä korosta-
vaa. Verkko-oppimateriaalin rakenne ja automaattinen palaute suunnitellaan niin, että niiden avulla voidaan tukea ymmärtämistä ja oppimista.
- c) Verkko-oppimateriaali ohjaa monipuoliseen arviointiin. Verkko-
oppimateriaali huomioi mahdollisuuksien mukaan erilaiset oppimista tukevat arviointimene-
telmät, esimerkiksi oppimispäiväkirjat, testit tai verkkokeskustelut. Arviointi voi olla osa op-
pimateriaalia, tai arvioinnin ohjeet voivat sisältyä opettajan osioon ja arviointi tapahtua op-
pimateriaalin ulkopuolella.

LIITE 3, Sotefo, projektin palaute

SOTEFO, PROJEKTIN PALAUTE VERKKO-OPETUKSESTA

Palaute, HDO, Yhteistyö perheen,
moniammatillisen työryhmän ja
verkostojen kanssa – moodlealue
Niilo Korhonen 4.3.2011

AKTIVA
HYRIA KOULUTUS OY
VIRTUAALIAMMATTIKORKEAKOULU

Visuaalinen ulkoasu

- Yleisilme on silmää miellyttävä. Aineiston ja tekstien sijoittelussa on vältetty hyvin yksi moodlen "perisyntyneistä", eli turhankin tiivis aineiston tuputtaminen.
- Kuvakkeiden käyttö tukemassa aineiston luokittelua on hyvä ajatus
- Kuvia on käytetty hyvin elävöittämässä ja tukemassa sisältöjä.
- Kolmannesta osiosta alkaen leipätekstin fontin väri muuttuu harmaaksi. Teksti ei erotu kunnolla, etenkin jos valaistusolosuhteet eivät ole optimaaliset. Fonttikoon suurentamista kannattaisi myös ainakin kokeilla.
- Linkit eivät erotu muusta tekstistä muuten, kuin kokeilemalla kursorin viemistä tekstin päälle. Voisi kokeilla perinteistä linkkisinistä fontissa kattavasti kaikkiin linkkeihin.

Toiminnallisuus ja käytettävyys

- Edellä kuvatut seikat vaikuttavat myös käytettävyyteen
- Konsepti on rakennettu hyvin. Aineiston/tehtävien sijoittelun toistuminen samanlaisena osiosta toiseen vaikuttaa positiivisesti ympäristön opittavuuteen.
- Onko portfolion ohjetta tarvetta toistaa jokaisessa osiossa linkkinä? Helposti käy niin, että opiskelija varmuuden vuoksi avaa linkin varmistukseksi, onko "uudessa" ohjeessa jotain lisätietoa aiempaan verrattuna → riittäisikö esim. teksti muista täydentää portfoliotasi tms.?
- Videoitten ja ulkoisten linkkien hyödyntäminen on plussaa. Tiedostojen osalta on kuitenkin riskinä aineiston häviäminen sivujen muuttuessa/poistuessa. Kannattaisiko esim. pdf-tiedostoja sisältävät linkit ladata moodlen tiedostoihin?
- Elävän arkiston osalta kannattaa varmistaa miten pitkään tekijänoikeudet sallivat videoiden upottamisen ja käyttämisen oppimisympäristössä. Tallennettujen ohjelmien käyttöaika on kaksi vuotta ja sama saattaa rajoittaa myös linkitystä.
- Oppimispäiväkirjan jakaminen kappaleisiin voisi selkeyttää kirjoitus-työtä. Päiväkirjan muuttaminen käyttäjämuodosta ohjatuksi mahdollistaisi myös opettajan kommentoinnin/ohjauksen.

Sisältö

- substanssiosaamisen osalta en pysty arvioimaan sisällön oikeellisuutta

- Tehtävät ja aineistot ovat mielenkiintoisia ja riittävän monipuolisia
- Aineistojen määrä on rajattu sopivaksi → informaatioähky pystytään välttämään
- Kehittämishaasteena jatkossa aineistojen muokkaaminen yhä enemmän verkkoon sopiviksi esim. multimediaa (ääntä, kuvaa, animaatiota jne.) hyödyntäen.

LIITE 4. Oppimispäiväkirja

Helsingin Diakoniaopisto. Moodle. Yhteistyö perheen ja moniammattillisen työryhmän ja verkoston kanssa. Käyttö vaatii salasanan.

<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Kirjoita tähän oppimispäiväkirjaan oppimistasi asioista sekä tuntemuksiasi ja kokemuksiasi perhetyön ja moniammatillisen verkostoyhteistyön osalta. Kirjoita oppimispäiväkirjaa säännöllisesti (vähintään kerran viikossa).

Tarkoitus on, että tutkit omaa oppimistasi ja kehittymistäsi kehitysvammatyössä, kuvaat omia kokemuksiasi, ajatuksiasi ja tunteitasi sekä teoriaopiskelusta että työssä oppimisesta ja tunnistat oman oppimisesi. Oppimispäiväkirjan tehtävänä on kehittää itsearviointitaitoa: millainen olen oppijana, millaisia tuloksia olen saavuttanut, mikä on itselleni paras tapa oppia, mitä haluaisin vielä oppia. Oppimispäiväkirjassa voit myös pohtia omaa ammatillista kasvuasi, omien tietojesi, taitojesi, ajatustesi ja asenteittesi sekä toimintatapojesi muuttumista ja ammatillisen osaamisesi kehittymistä ja syventämistä.

Kirjoittamaan pääset klikkaamalla oppimispäiväkirjan nimeä (vasemmalta) ja sen jälkeen painamalla harmaata Muokkaustila päälle-painiketta

LIITE 5. Portfolion laatiminen

Helsingin Diakoniaopisto. Moodle. Yhteistyö perheen ja moniammattillisen työryhmän ja verkoston kanssa. Käyttö vaatii salasanan.

<https://hdo.mcampus.fi/course/view.php?id=750>

Ohje portfolion laatimiseksi

Kehitysvamma-alan ammattitutkinto;

Yhteistyö perheen ja moniammatillisen työryhmän kanssa

Tässä opintokokonaisuudessa on tarkoitus tuottaa oma portfolio, joka muodostuu 1) ydinosasta sekä osioiden tehtävistä ja 2) oppimispäiväkirjasta. Portfolion kautta osoitat omaa osaamistasi opintokokonaisuuden aihepiireihin liittyen. Portfolion tarkoitus on myös tukea oppimistasi verkko-opetuksen aikana, ja se on arvioinnin kohteena opintokokonaisuuden lopussa, kun palautat koko valmiin portfoliosi opintokokonaisuuden opettajalle.

OSAAMISEN PORTFOLION RAKENNE-ESIMERKKI

Kansilehti Kenen portfolio on kyseessä?

Portfolion sisältö Ydinosat merkitty vihreällä, osioiden tehtävät punaisella.

Sisällysluettelo Johdanto (julkaisutiedot)

Oma kuvaus

Muut mahdolliset dokumentit, mitkä tukevat osaamistasi

Urakartta Voidaan esittää erillinen urakartta, jossa havainnollistetaan ammatillista oppimista ja kehittymistä.

Henkilökohtainen ja Voidaan esittää oma henkilökohtainen ja ammatillinen filosofia, esimerkiksi ammatillinen filosofia ohjaajilta usein vaaditaan ohjaus- ja oppimisfilosofian kuvaamista. Tavoitteet Selvitetään ammatin ja työn lyhyen ja pitkän tähtäimen omat tavoitteet sekä omat kehittämishaasteet

Ammatillinen osaaminen

Ammatilliset asenteet

Erikoisosaaminen ja vahvuudet

Itsearviointi

Perhe ja verkostotyön Kuvaus omasta työstä ja asiakkaista, jonka kanssa portfolion tekijä kuvaus työskentelee.

Tehtävät Portfolion erilliset osiokohtaiset tehtävät otsikoituina.

PORTFOLION YDINOSA

Tämä on sinun portfoliosi ensimmäinen osio; se on itsenäinen tekovaihe, jossa pohdit vapaasti alla lueteltuja asioita. Tämä on siis portfoliosi ydinosaa, eli koko portfolion keskeinen materiaali, jonka pohjalta kaikki muut annetut tehtävät rakentuvat ja linkittyvät. Näitä asioita voit vapaasti päivittää opintojen ajan, mutta viimeistele vastauksesi kun verkko-opinnot ovat val-

miina ja luovutat kokonaisuuden arvioitavaksi. Tee esittelystäsi sellainen kuin haluat, voit käyttää luovuuttasi vapaasti. Portfoliossa on sallittua käyttää kuvia, värejä, ääntä, linkkejä ja liitteitä eri muodoissa - portfolion muoto itsessään on vapaa, vaikka rakenteellinen sisältö onkin hahmoteltu esimerkissä.

1. Taustan kuvaaminen

- Sisältää oman työn, työhistorian ja merkittävien kokemusten kuvaamisen

2. Oma ammatti-identiteetti ja persoona

- Oman oppimisen kuvaus
- Millainen olen opiskelijana ja työntekijänä tällä hetkellä?
- Mitkä ovat työtä ja toimintaa koskevat tavoitteeni?
- Millaisena näen itseni tulevaisuudessa?
- Mihin suuntaan haluan kehittyä?
- Oman ammattilaisuuden kehittyminen työhistorian aikana

3. Toiminta

- Oma tieto ja taito
- Suunnittelun tarkastelu (opiskelun ja työn suunnitelmat)
- Työn tuotokset: esimerkiksi esittele niitä yhteistyöhankkeita, joihin olet osallistunut

4. Harrastukset

- Harrastukset tai muut tekijät, jotka vahvistavat sinua kehitysvammatyössäsi
- Erilaiset suositukset, todistukset ja ulkopuolisten arvioinnit
- Muu tärkeänä pitämäsi tieto, esimerkiksi yhteiskunnallinen toiminta

LAUREA
Yamk
Arviointi
Kiitettävä

"Hei, me ollaan tehty tää jo ajat sitten, etten te ekoja olleet." Havaintotutkimus verkko-opettamisen kehittämisestä

Jaana Piilola on tuottanut verkkopohjaisen oppimisalustan kehitysvamma-alan ammatti- ja erikoisammattitutkinnon ammattitaitovaatimusten ja -kriteerien pohjalta. Saatu materiaali on hyödynnettävissä ja muunneltavissa myös muiden tutkintojen oppimisfoorumiksi, esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan perus- ja vanhustyön erikoisammattitutkinnossa.

Kehittämisprosessissa Jaana on kuljettanut mukanaan useita eri kehittämisen tasoja ja näkökulmia; yhteiskunnallinen, pedagoginen, kasvatustieteellinen ja sosiaali- ja terveysala, joita hän on lähestynyt etnografisella, arjen haasteet ja kysymykset näkyväksi tekevällä tutkimusotteella, omassa ammatillisessa kehityksessä sekä osana oppilaitosta yhteisönä.

Tutkimus on raportoitu ns. prosessikirjoittamisella, jota jäsentää selkeä rakenne. Sisällysluettelo toimii oivallisena oppaana verkkopedagogiikkaan, josta lukija voi poimia tärkeäksi pitämiään asioita. Yksityiskohtiin ulottuva luettelo ei kuitenkaan pirstaloi tekstiä, vaan se soljuu teorian ja käytännön välisenä vuoropuheluna, jota tutkija havainnollistaa omin kokemuksin ja sanoin.

Prosessissa Jaana on tuottanut myös oppilaitostasoisesti hyödynnettävissä olevan pedagogisen kehittämistoiminnan rakenteen, oppilaitoksen arvopohjaa unohtamatta. Kehyksen avulla on mahdollista perustella erilaisia kehittämisen mahdollisuuksia, joita on jo nyt hyödynnetty mm. Osaava-hankehaun yhteydessä.

Omalla vahvalla ammattitaidolla, henkilökohtaisella innostuksella ja pitkäjänteisyydellään Jaana ylläpitää kehittävää vuoropuhelua niin opiskelijoiden, työelämän, kollegoiden, eri asiantuntijoiden ja oppilaitoksen strategisen johdon kanssa.

Hyvinkäällä 20.2.2012
Gitta Mäki, THM
Koulutussuunnittelija
Työelämäpalvelut
Helsingin Diakoniaopisto
Helsingin Diakonissalaitos
gsm 050 502 7562
s-posti gitta.maki@hdo.fi